

LÄROPLAN

LARSMO KOMMUN

FÖRSKOLA

GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING
ÅK 1-9

INNEHÅLL

1	LÄROPLANEN	7
1.1	Läroplanens utformning	
1.2	Målen för fostran och undervisning	
2	HUR UNDERVISNINGEN SKALL ANORDNAS	11
2.1	Värdegrunden	
2.2	Uppgiften	
2.3	Strukturen	
3	HUR UNDERVISNINGEN SKALL GENOMFÖRAS	17
3.1	Synen på kunskap och lärande	
3.2	Den pedagogiska miljön	
3.3	Verksamhetskulturen	
3.4	Arbetsmetoder	
4	ALLMÄNT STÖD FÖR STUDIERNA	21
4.1	Samarbetet mellan hem och skola	
4.2	Plan för elevens lärande	
4.3	Handledning	
4.4	Stödundervisning	
4.5	Elevvård	
4.6	Klubbverksamhet	
5	ELEVER I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD	31
5.1	Övergången från förskolan	
5.2	Specialundervisning på deltid	
5.3	Undervisning av elev som överförs till specialundervisning	
5.4	Individuell plan för elevens undervisning	
5.5	Undervisning av gravt utvecklingsstörda	
6	FÖRSKOLAN	37
6.1	Uppgift	
6.2	Värdegrund	
6.3	Inläringssyn	
6.4	Pedagogiska miljön	
6.5	Arbetsmetoder	
6.6	Målsättning	
6.7	Ämnesområden	

7 UNDERVISNINGENS MÅL OCH CENTRALA INNEHÅLL 51

7.1	Integrering och temaområden	51
7.2	Studier i olika modersmål och det andra inhemska språket	61
7.3	Modersmål och litteratur	65
7.4	Finska	91
7.5	Främmande språk: engelska	109
7.6	Matematik	121
7.7	Miljö- och naturkunskap	143
7.8	Biologi och geografi	155
7.9	Fysik och kemi	171
7.10	Hälsokunskap	187
7.11	Religion	195
7.12	Livsåskådningskunskap	211
7.13	Historia	217
7.14	Samhällslära	227
7.15	Musik	231
7.16	Bildkonst	245
7.17	Slöjd	261
7.18	Gymnastik	275
7.19	Huslig ekonomi	289
7.20	Valfria ämnen och valfria studier	295
7.21	Elevhandledning	315

8 ELEVBEDÖMNINGEN 319

8.1	Bedömningen under studiernas gång
8.2	Slutbedömning
8.3	Betyg

Bil 1	Timfördelning åk 1-9
Bil 2	Typbokstäver, siffror och skiljetecken
Bil 3	Individuell plan för undervisning (IP)
Bil 4	IT

Förskolans intyg
Betygsmallar, åk 1-9

1 LÄROPLANEN

1.1 LÄROPLANENS UTFORMNING

Föreliggande läroplan följer de nationella ramar som Utbildningsstyrelsen utfärdat 2004. I läroplanen bestäms om fostrings- och undervisningsarbetet i den grundläggande utbildningen och de mål och innehåll som fastställts i dessa grunder preciseras, liksom övriga aspekter som sammanhänger med hur undervisningen anordnas. Då läroplanen gjordes upp har man beaktat enhetligheten i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, liksom övriga kommunala beslut som angår barn, ungdomar och utbildning. De riksomfattande och lokala beslut som gäller den grundläggande utbildningen bildar en helhet som utgör fundamentet för den grundläggande utbildningen.

Besluten är:

- lagen om grundläggande utbildning och förordningen om grundläggande utbildning
- statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen
- grunderna för förskolans läroplan och grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004
- en läroplan som godkänts av utbildningsanordnaren
- en årlig plan som utformas i enlighet med 9 § i förordningen om grundläggande utbildning.

Läraren skall i undervisningen följa den läroplan som utbildningsanordnaren fastställt. Läroplanen innehåller delar som utarbetats regionvis eller kommunvis i enlighet med vad utbildningsanordnaren beslutat. En förutsättning för att läroplanen i den grundläggande utbildningen skall bli enhetlig var att olika lärargrupper samarbetat då läroplanen gjorts upp. Elevens vårdnadshavare har kunnat påverka i synnerhet den process där målen för fostran fastställts i läroplanen. Läroplanen har till den del som gäller elevvården och samarbetet mellan hem och skola uppgjorts i samarbete med de myndigheter som handhar ärenden som verkställs av social- och hälsovården i kommunen.

Läroplanen för den grundläggande utbildningen och förskolans läroplan är bindande för alla skolor och förskolor i Larsmo.

Skolorna i Larsmo uppgör dessutom årligen en Plan För Undervisning enligt föreliggande läroplan. Planen bör bl.a. innehålla skolans timfördelning, undervisningsarrangemang, verksamhetsidé, utvärderingsplan och skolans handlingsplan mot mobbning. Planen fastställs av Bildningsnämnden.

De temaområden som upptas i kap 7.1 bör beaktas i undervisningen.

1.2 MÅLEN FÖR FOSTRAN OCH UNDERVISNING

I en snabbt föränderlig värld skall skolan utöver kunskaps- och färdighetsinläring på basnivå medvetet utveckla elevernas förmåga att inhämta och tillämpa kunskap. Eleverna bör i skolan erhålla färdigheter att orientera sig i en värld där kunskaper föråldras, yrkesstrukturer förändras och där värderingar och livsmönster ständigt omprövas. Den grundläggande utbildningen utgör grunden för livslångt lärande och personlighetsutveckling.

I Larsmo utgår fostrings- och undervisningsarbetet från att var och en som gått i någon av kommunens skolor förutom tillräckliga baskunskaper och färdigheter har en god självkänsla som visar sig i:

- *kommunikationsförmåga och social kompetens*
- *förmåga att ta ansvar*
- *företagsamhet och initiativförmåga*
- *fördomsfrihet och vilja att acceptera olikheter*
- *skapande och kreativitet*

Varje skola skall, utgående från de gemensamma målen, lyfta fram sin särprägel och verksamhetsidé.

2 HUR UNDERVISNINGEN SKALL ANORDNAS

2.1 VÄRDEGRUNDEN

De mänskliga rättigheterna, alla människors lika värde, demokrati, en vilja att bevara naturens mångfald och omgivningens livsduglighet samt tolerans och vilja att slå vakt om den kulturella mångfalden är de värden som den grundläggande utbildningen skall gestalta och förmedla. Den skall också främja social gemenskap, ansvarskänsla och respekt för individens friheter och rättigheter. Grunden för undervisningen är den finländska kulturen som har formats i växelverkan mellan den specifikt finländska, den nordiska och den europeiska kulturen. I undervisningen skall de nationella och lokala särdragen beaktas, liksom nationalspråken, de två folkkyrkorna, samerna som ett ursprungsfolk och de nationella minoriteterna. Den finländska kulturen blir i dag allt mångsidigare bla som en följd invandrare från olika kulturer. Undervisningen skall vara ett stöd då elevens kulturella och unika egenart formas. Undervisningen skall stödja elevens delaktighet i det finländska samhället och i en värld som globaliseras. Skolan skall också främja tolerans och förståelse för andra människor och kulturer. Med hjälp av den grundläggande utbildningen främjas jämställdhet mellan områden och individer. I undervisningen tas hänsyn till elever i behov av särskilt stöd och jämställdheten mellan könen främjas genom att man ger flickor och pojkar färdigheter att med lika rättigheter och skyldigheter verka i samhället samt i arbets- och familjelivet. I den grundläggande utbildningen skall undervisningen i de olika läroämnena vara politiskt obunden och konfessionslös.

I den enskilda skolans Plan För Undervisning skall värdegrunden preciseras och ur den skolans verksamhetsidé. Värdegrunden skall bygga på de utgångspunkter för hur undervisningen skall genomföras som återfinns i kapitel 3.

I Larsmo vill vi särskilt betona respekten för alla människors lika värde. Eleverna i Larsmo skall göras medvetna om sin egen kulturella förankring samt stödas i sin identitetsutveckling som larsmobor. Barn och unga som hjälps till en egen identitet kan och vågar leva i ett pluralistiskt samhälle i framtiden, och utvecklar förmågan att acceptera olikheter.

2.2 UPPGIFTEN

Den grundläggande utbildningen är en del av grundtryggheten inom utbildningen. Den har till uppgift att både fostra och utbilda. Den grundläggande utbildningen skall å ena sidan erbjuda individen en möjlighet att skaffa sig allmänbildning och att fullgöra sin läroplikt och å andra sidan ge samhället ett medel att utveckla sitt kulturella kapital.

Dessutom skall den grundläggande utbildningen utöka den sociala gemenskapen och jämlikheten. Den grundläggande utbildningen skall ge eleven möjlighet till en mångsidig tillväxt, till lärande och till att utveckla en sund självkänsla så att han eller hon kan skaffa sig de kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Eleven skall få beredskap för fortsatta studier och som aktiv medborgare utveckla det demokratiska samhället. Den grundläggande utbildningen skall dessutom stödja varje elevs språkliga och kulturella identitet och modersmålsutveckling. Syftet är också att väcka lust till livslångt lärande.

Uppgiften inom den grundläggande utbildningen är att säkerställa samhällets kontinuitet och bygga en framtid. Den grundläggande utbildningen skall överföra kulturarvet från en generation till en annan, bidra till att kunskapen i samhället ökar samt sprida kunskap om de värden och handlingssätt som bildar samhällets grundpelare. Dess uppgift är också att utveckla en analytisk omdömesförmåga hos eleven, att skapa en kultur samt att utveckla nya sätt att tänka och handla.

2.3 STRUKTUREN

Den grundläggande utbildningen är läroplansmässigt en sammanhängande helhet. Målen för undervisningen och de centrala innehållen är fastställda i läroplansgrunderna enligt läroämne eller ämnesgrupp för etapperna mellan etappmålen enligt timfördelningen (F 1435/20.12.2001, 6 §). Som avslutning på varje etapp har uppgjorts en profil för goda kunskaper (8.1). Målen för undervisningen, det centrala innehållet, profilerna för goda kunskaper och kriterierna för slutbedömningen i konst- och färdighetsämnena (musik, bildkonst, slöjd, gymnastik) har uppgjorts för läroämnesspecifika minimitimantal. I läroplanen bestäms om timfördelningen samt om målen för utbildningen och utbildningens innehåll årskursvis utgående från statsrådets förordning och grunderna för läroplanen.

I undervisningen i årskurserna 1-2 skall den beredskap som förskoleverksamheten, i synnerhet förskoleundervisningen gett, beaktas. Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen utgör tillsammans en sammanhängande och logisk helhet. Speciellt undervisningen i de lägre årskurserna har som uppgift att utveckla beredskapen för arbete och lärande under senare år.

Årskurserna 8-9 utgör slutskedet i den grundläggande utbildningen. Eleven skall vägledas till fortsatta studier och att utveckla färdigheter som behövs i samhället och i arbetslivet.

Om antalet veckotimmar i några läroämnen i en sammansatt klass blir olika då timfördelningen görs upp enligt årskurs kan årsveckotimmarna i dessa läroämnen också indelas i avsnitt och undervisningstimmarna i dem på så sätt fördelas jämnt. I läroplanen kan bestämmas att lärokursen i en sammansatt klass också kan utgöras av studiehelheter som inte följer en årskursindelning. I sådana fall följs bestämmelserna i 11 §, 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning.

3 HUR UNDERVISNINGEN SKALL GENOMFÖRAS

3.1. SYNEN PÅ KUNSKAP OCH LÄRANDE

Som grund för föreliggande läroplan ligger den inläringssyn som ser lärandet som en individuell och social process under vilken kunskaper och färdigheter byggs upp och förändras samtidigt som eleven får intryck av den omgivande kulturen. Lärandet skall ses som en målmedveten studieprocess som äger rum i olika situationer, både självständigt, under lärarens handledning samt tillsammans med andra i gruppen och med läraren. Lärandet handlar om att inhämta ny kunskap och lära sig nya färdigheter, men även om att tillägna sig inlärnings- och arbetssätt som redskap för ett livslångt lärande. Lärandet skall vara en aktiv och målinriktad verksamhet, där eleven utgående från sina tidigare kunskapsstrukturer bearbetar och tolkar det material han eller hon skall lära sig. De allmänna principerna för lärandet är desamma för alla, men inläringen är för varje enskild elev beroende av dennes tidigare kunskaper, motivation samt inlärnings- och arbetsmetoder. Den individuella inläringen skall stödjas genom en lärandeprocess som sker i social samverkan. Lärandet skall i alla dess former vara en aktiv målinriktad process där eleven lär sig arbeta och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Inläringen är situationsbunden och därför skall man fästa speciell uppmärksamhet vid att skapa en mångsidig pedagogisk miljö. Då eleven inhämtar nya kunskaper öppnas nya möjligheter att förstå den omgivande kulturen och dess betydelse samt att delta i samhällsverksamhet.

3.2 DEN PEDAGOGISKA MILJÖN

Med den pedagogiska miljön förstås den miljö som undervisningen försiggår i - en helhet som består av fysiska, psykiska och sociala element. Till den fysiska pedagogiska miljön hör speciellt skolans byggnader och lokaliteter samt undervisningsmaterial och läromedel. Hit hör vidare annan bebyggd miljö och den omgivande naturen. Studieutrymmena och -redskapen skall planeras och ordnas så att de ger möjlighet till användning av mångsidiga undervisningsmetoder och arbetssätt. Arbetsredskap och arbetsmaterial samt bibliotekstjänster skall stå till elevens förfogande så att studierna kan ske aktivt och också självständigt. Utrustningen i den pedagogiska miljön skall också stödja eleven i hans eller hennes utveckling till medlem av det moderna informationssamhället och ge eleven möjligheter att använda datorer och annan medieteknik samt i mån av möjlighet informationsnätverk. Man skall också fästa vikt vid det estetiska i den fysiska pedagogiska miljön. Utformningen av den psykiska och sociala pedagogiska miljön påverkas å ena sidan av kognitiva och emotionella faktorer hos den enskilda eleven, å andra sidan av faktorer som är förknippade med

interaktion och mänskliga relationer. Den pedagogiska miljön skall stödja elevens tillväxt och lärande. Den skall fysiskt, psykiskt och socialt vara trygg, och stödja elevens hälsa. Målet är att stödja elevens inlärningsmotivation och nyfikenhet och främja hans eller hennes aktivitet, självstyrning och kreativitet genom att bjuda på intressanta utmaningar och problem. Den pedagogiska miljön skall handleda eleven till att ställa upp egna mål och bedöma sin egen verksamhet. Eleven kan ges möjlighet att delta i uppbyggandet och utvecklingen av sin egen pedagogiska miljö. Den pedagogiska miljön skall också stödja en växelverkan såväl mellan läraren och eleven som mellan eleverna. Den skall främja en dialog och leda eleverna att arbeta som medlemmar i en grupp. Målet är en atmosfär som är öppen, uppmuntrande, lugn och positiv. Ansvaret för att upprätthålla en sådan atmosfär ligger såväl på läraren som på eleven.

3.3 VERKSAMHETSKULTUREN

Skolans verksamhetskultur har en betydande inverkan på skolans fostran och undervisning och sålunda på lärandet. Målet är att skolans alla rutiner byggs upp så att de konsekvent stödjer skolan att nå de mål som uppställts för fostrings- och utbildningsarbetet. Till verksamhetskulturen hör alla skolans officiella och inofficiella regler, handlingsmönster och uppförande samt värderingar, principer och kriterier på vilka skolarbetets kvalitet vilar. Till verksamhetskulturen hör också skolans verksamhet utanför lektionerna, såsom fester, temadagar och olika evenemang. Skolans mål för fostran, värderingar och ämnesshelheter skall konkretiseras i verksamhetskulturen. Målet är en verksamhetskultur som är öppen och interaktiv och som stödjer samarbetet såväl i skolan som med hemmen och samhället i övrigt. Också eleven skall ha möjlighet att vara med om att skapa och utveckla skolans verksamhetskultur.

3.4 ARBETSMETODER

I undervisningen skall mångsidiga och ämnesspecifika arbetsmetoder användas med vars hjälp elevens inläring stöds och styrs. Arbetsmetodernas uppgift är att utveckla förmågan till inläring, tänkande och problemlösning, förmågan att arbeta och fungera socialt samt ett aktivt deltagande. Arbetsmetoderna skall främja utvecklingen av färdigheterna i informations- och kommunikationsteknik. Arbetsmetoderna skall också ge möjligheter till lek, skapande verksamhet och upplevelser som kännetecknar åldersgruppen. Läraren väljer arbetsmetoderna. Lärarens uppgift är att undervisa eleven och handleda hans eller hennes inläring och arbete både individuellt och i gruppen.

Grunderna för valet av arbetssätt är att de skall

- stimulera viljan att lära sig
- beakta att inläringen är en målinriktad process
- aktivera till målinriktat arbete
- utveckla förmågan att inhämta, tillämpa och bedöma kunskap
- stödja den inläring som sker i växelverkan mellan eleverna
- främja den sociala flexibiliteten och förmågan att samarbeta på ett konstruktivt sätt samt att ta ansvar för andra
- utveckla beredskapen att ta ansvar för och bedöma den egna inläringen samt att få respons för att reflektera över den egna verksamheten

- hjälpa eleven att bli medveten om sin egen inläring och om sina möjligheter att påverka den
- utveckla elevens inlärningsstrategier och förmåga att tillämpa dem i nya situationer.

Elevernas olika sätt att lära sig samt såväl skillnaderna mellan pojkars och flickors utveckling som individuella skillnader i utveckling och bakgrund skall beaktas. Då undervisningen bedrivs i en sammansatt klass eller integrerad med förskoleundervisningen bör de olika årskursernas mål och särprägel beaktas.

4 ALLMÄNT STÖD FÖR STUDIerna

4.1 SAMARBETE MELLAN HEM OCH SKOLA

Barnet och den unga lever samtidigt under inflytande av både skolan och hemmet. För att stödja en helhetsinriktad sund tillväxt och ett gynnsamt lärande hos eleven förutsätts växelverkan och samarbete mellan dessa båda som har ansvar för fostran. Växelverkan med hemmet ökar lärarens kännedom om eleven och hjälper honom eller henne att planera och genomföra undervisningen. Vårdnadshavarna har det primära ansvaret för barnets och den ungas fostran. Skolan stöder hemmets fostringsuppgift och svarar för att fostra och lära eleven som medlem av skolsamfundet. Skolan skall samarbeta med vårdnadshavarna så att de för sin del kan ta ansvar för sina barns målinriktade lärande och skolgång. Det gemensamma fostringsansvaret har som mål att främja barnets och den ungas förutsättningar för inläring, att främja trygghet och välbefinnande i skolan. Samarbetet mellan hemmet och skolan skall ske både på samfunds- och individnivå.

Vårdnadshavarnas möjlighet att tillsammans med lärarna och eleverna delta i planeringen och utvärderingen av skolans undervisnings- och fostringsarbete främjar samarbetet mellan hem och skola. Vårdnadshavarna skall informeras om läroplanen, anordnandet av utbildningen, elevvården och om möjligheten att delta i samarbetet mellan hem och skola. Detta förutsätter aktivt samarbete med föräldrarna initierat av läraren samt diskussion och information om vårdnadshavarnas, lärarens och elevens rättigheter och skyldigheter. Utgångspunkten för samarbetet skall vara att alla parter respekteras, är jämlika och likaberättigade.

I de första årskurserna fortsätter det samarbete som har inletts under förskoleundervisningen och sålunda skapas en grund för växelverkan också mellan vårdnadshavarna. Olika samarbetsformer som stöder dialogen mellan hemmet och skolan skall utvecklas under hela den grundläggande utbildningen och speciellt vid övergången från en skolnivå till en annan eller under andra övergångsperioder. Samarbetet skall organiseras så eleven med hjälp av elevvården och ett yrkesövergripande samarbetsnätverk kan få stöd i frågor som gäller skolgången och välbefinnandet. I slutskedet av den grundläggande utbildningen skall vårdnadshavarna informeras om frågor i anslutning till elevens vidareutbildning och om eventuella problem. Vid behov skall vårdnadshavarna också beredas möjlighet att diskutera dessa frågor med elevhandledaren och olika sakkunniga inom elevvården.

4.2 PLAN FÖR ELEVENS LÄRANDE

Planen för elevens lärande är en plan över hur elevens studieprogram skall genomföras. Med elevens studieprogram avses en förteckning över de läroämnen och ämnesgrupper som eleven har studerat under läsåret. Syftet med planen för elevens lärande är att eleven skall lära sig att ta ett större ansvar för sina studier, att binda sig vid studierna och göra dem mera målinriktade. Vidare ges vårdnadshavaren med hjälp av planen, information som gör det lättare för honom eller henne att bättre än tidigare kunna stödja eleven i studierna. Planen för elevens lärande gör det också möjligt att differentiera undervisningen samt att hjälpa skolan och lärarna då det gäller att säkerställa att eleven har bästa möjliga förutsättningar för inläring och för att göra framsteg i sina studier. Planen för elevens lärande kan också användas vid bedömningen av elevens framsteg i studierna. Ett samarbete mellan eleven, vårdnadshavaren, lärarna och övriga sakkunniga inom skolan är viktigt då planen för elevens lärande görs upp. I det inledande skedet av den grundläggande utbildningen har läraren huvudansvaret för uppgörandet av planen men uppgörandet kan småningom mer och mer övergå till eleven själv. För eleverna i första klass kan planen för elevens lärande grunda sig på planen för barnets lärande i förskolan, om en sådan har gjorts upp. Planen för elevens lärande innehåller elevens studieprogram och där beskrivs hur målen i läroplanen skall uppnås. Där fastställs eventuella valfria studier och speciella områden som prioriteras i elevens studier. I planen för elevens lärande beskrivs också eventuella stödåtgärder som stödundervisning eller specialundervisning på deltid. En elev kan stället för att följa en lärokurs indelad i årskurser gå vidare i sina studier enligt ett eget studieprogram. För elever som är i behov av särskilt stöd eller som erhåller specialundervisning på deltid samt för elever med invandrarbakgrund uppgörs en plan för elevens lärande vid behov. Den individuella plan för hur undervisningen skall ordnas (IP) som skall uppgöras för elever som överförs eller tagits in till specialundervisning ersätter planen för elevens lärande.

I Larsmo följer alla elever, som inte är överförda till specialundervisningen, den gemensamma läroplanen för den grundläggande utbildningen.

4.3 HANDEDNING

Handledningsverksamheten skall utgöra ett kontinuum under hela den grundläggande utbildningen. Kontinuiteten garanteras genom att de lärare som deltar i handledningsarbetet samarbetar under elevens studietid och i studiernas övergångsskeden. Det är alla lärares uppgift att handleda eleven i läroämnesstudierna samt att hjälpa eleven att utveckla sina inlärningsfärdigheter och sin beredskap för inläring samt att förebygga uppkomsten av problem i anslutning till studierna. Varje lärare har som uppgift att stödja elevens personliga tillväxt, utveckling och delaktighet. Eleven och hans eller hennes vårdnadshavare skall ha möjlighet att få information om arbetsmetoderna och valmöjligheterna inom den grundläggande utbildningen och om vilken betydelse de har för elevens lärande och framtid. Skolspecifika frågor som ansluter sig till hur handledningen arrangeras, till studierna, till elevvården och till stödtjänster skall klargöras för eleven och vårdnadshavaren. Vårdnadshavaren skall beredas tillfälle att vid gemensamma möten mellan läraren, elevhandledaren, eleven och vårdnadshavaren diskutera frågor i anslutning till elevens studier och val. Den handledning som skall verkställas i skolan skall förutom sin förebyggande verksamhet stödja speciellt sådana elever som har svårigheter i anslutning till studierna och som riskerar att bli utanför utbildning eller arbetsliv efter den grundläggande utbildningen. Principerna för handledningsverksamheten och arbetsfördelningen mellan olika medverkande skall fastställas i läroplanen. En viktig del i detta samarbete utgörs av att representanter för arbetslivet gör besök under klasstimman, av arbetsplatsbesök, projektarbeten, användning av informationsmaterial från olika branscher och av praktisk arbetslivsorientering (PRAO).

Undervisningen i olika läroämnen skall inkludera helheter som förenar de kunskaper och färdigheter som ämnet ger med arbetslivets krav och möjligheter.

Det praktiska förverkligandet av handledingen, dess mål och centralt innehåll framgår ur kapitel 7.21 Elevhandledning.

4.4 STÖDUNDERVISNING

Stödundervisning är en form av differentiering som präglas av individuella uppgifter, individuell tidsdisposition och handledning. Stödundervisningen skall inledas omedelbart efter det att de anställda i skolan konstaterat att en elev har inlärningssvårigheter för att han eller hon inte varaktigt skall bli efter i sina studier. Innan en elevs prestationer i ett läroämne eller inom ett ämnesområde bedöms som svaga, skall eleven beredas möjlighet att delta i stödundervisning. I första hand är det läraren som tar initiativ till att ge eleven stödundervisning. Skolan bör sträva efter att anordna stödundervisning i samförstånd med elevens vårdnadshavare, som skall få information om hur stödundervisningen ordnas. Stödundervisning skall ordnas så ofta och i sådan omfattning att det utgående från elevens framgång i skolan är meningsfullt. Stödundervisning ges antingen under lektionstid i enlighet med elevens arbetsordning eller utanför lektionstid.

4.5 ELEVVÅRD

Elevvården i skolan ska ha hand om elevens fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Genom denna vård främjas elevens harmoniska utveckling och tillväxt. Målet är att skapa en trygg och sund studie- och arbetsmiljö och en god skolgemenskap. Elevvården strävar även till att skydda elevens mentala hälsa och förhindra utslagning samt att säkerställa möjligheten till jämlikt lärande för alla. Elevvården strävar efter att i tillräckligt god tid förebygga och upptäcka hinder för inläring, inlärningssvårigheter samt andra problem och vid behov ingripa. Elevvården hör till alla som jobbar i skolsamfundet och den genomförs i samarbete med hemmen. Här påminns även alla anställda om skyldigheten att anmäla till de sociala myndigheterna om man misstänker att barn och unga på något sätt far illa. Elevvården i den enskilda skolan kan skötas av elevvårdsgruppen och/eller av kollegiet. Ordandet av elevvården är beroende av skolans storlek och den aktuella situationen.

Elevvårdsgrupper

Elevvården är samordnad i yrkesövergripande elevvårdsgrupper. Grupperna sammanträder regelbundet under hela läsåret. I arbetet kan skolkurator, rektor, studiehandledare, speciallärare, skolhälsovårdare och lärare delta.

Elevvårdsgrupperna har även möjlighet att konsultera sakkunniga från ortens mentalvårdsbyrå och kommunens socialbyrå.

Centrala uppgifter:

1. Att genom förebyggande arbete förhindra utslagning, mobbning, psykisk eller fysisk ohälsa, inlärningssvårigheter, olovlig frånvaro, våld, drogberoende, etc.
2. Att i samråd med vårdnadshavarna, skolan och eventuella övriga instanser planera skolgången och eventuellt vårdprogram för sådan elev, som anses ligga i riskzonen av något slag.
3. Att kontinuerligt följa upp elev, som bedömts i behov av stöd- eller vårdåtgärder.
4. Att bistå skolan med råd och hjälp i akuta eller andra elevvårdssituationer.

5. Att framför allt ge akt på och värna om elevernas psykiska hälsa.

Det elevvårdande arbetet stöds i Cronhjelmsskolan av vänelevsgruppen i åk 9.

Skolbepisning

Skolmåltiden utgör en central del av skolelevernas näringsintag under dagen. Stor vikt bör sättas vid kvalitet och trivsel.

Skolhälsovård

Skolhälsovården arbetar för att främja elevens totala hälsa, tillväxt och utveckling samt förebygga sjukdom, alkohol- och drogmisbruk eller skada. Skolhälsovårdaren ansvarar för hälsogranskningar, deltar i hälsofostran och finns tillgänglig för eleverna samt stöder skolans personal i hälsofrågor. Eleverna skall genomgå hälsogranskning och få hälsofostran genom hela grundskolan. Samarbete mellan skolans personal och hälsovårdspersonalen är viktigt för att förebygga, åtgärda och med alla medel upprätthålla elevernas hälsa samt stödja deras utveckling till självständiga individer med ansvar för och kunskap om sin egen hälsa. Hälsogranskningar av varje elev utförs. Hälsogranskningens innehåll varierar beroende på elevens ålder. Vid behov konsulterar skolhälsovårdaren läkare och fysioterapeut. Vaccinationer utförs enligt Social- och hälsovårdsministeriets program. Personalen fungerar också som stöd för skolans lärare i hälsofostran.

Fostran till god hälsa kan ges i grupp eller individuellt av hälsovårds- och tandvårdspersonalen. De deltar i planeringen av och förverkligandet av temaveckor, temadagar mm. De teman som prioriteras är matvanor, motion, tobaksrökningens skadeverkningar, behovet av vila, förebyggande av olycksfall och första hjälp samt puberteten.

Tandvård

Hemmen får information om var mottagningen sker samt vem som är skoltandläkare. Tandvården sköts via Larsmo Tandklinik.

Skolkuratorsverksamhet

Den grundläggande utbildningen i Larsmo har en deltidsanställd skolkurator som lyder under bildningsavdelningen. Skolkuratoren är stationerad på Cronhjelmsskolan men betjänar vid behov alla skolor i kommunen. Tyngdpunkten ligger dock på åk 6-9. Kuratorn samtalar med eleverna på deras initiativ, på eget eller på initiativ som tas av lärare, vårdnadshavare, kamrater eller barnskyddsmyndigheter. Skolkurators mottagningstider fastställs årligen i samband med skolstarten. Kuratorns arbete består av arbete med elever i form av diskussioner, muntliga och skriftliga uppgifter, situationsbedömning och uppföljning. Därutöver samarbetar kuratorn med vårdnadshavare, elevvårdspersonal, lärare och myndigheter. Kuratorn informerar kontinuerligt om verksamheten.

Drogförebyggande gruppen

I Larsmo finns en drogförebyggande grupp, som består av skolkurator, Cronhjelmsskolans rektor, fritidssekreteraren, en socialarbetare, skolhälsovårdaren och en ungdomsrepresentant. Gruppen sammanträder vid behov för att samordna förebyggande drogärbete på olika nivåer i kommunen med betoning på barn och ungdomar.

Beredskapsplaner

Till elevvården inom den grundläggande utbildningen räknas också färdigt utarbetade beredskapsplaner, t ex handlingsplan mot mobbning, anti-tobaksplan.

Tystnadsplikt

All personal inom undervisningssektorn och personer i yrkespraktik är bundna av tystnadsplikt gällande spridande av uppgifter om elever och deras skolgång, familje- och hemliv, studieprestationer, hälsa eller något annat som kan anses beröra deras välbefinnande. Skolhälsovården, socialvården och den övriga hälsovården kan undantagsvis ge varandra sådana uppgifter som är nödvändiga för att man ska kunna ordna studierna ändamålsenligt.

4.6 KLUBBVERKSAMHET

För att stödja skolans fostran och undervisning kan klubbverksamhet ordnas. Klubbverksamheten skall i enlighet med målen för den grundläggande utbildningen stödja elevens etiska och sociala tillväxt samt mångsidiga utveckling. Syftet med klubbverksamheten är att främja eleven att komma igång med positiva fritidssysselsättningar samt att ge eleven möjligheter till annat än vanligt skolarbete i en trygg och lugn miljö. Klubbverksamheten skall erbjuda mångsidig verksamhet som värdesätter barn och unga samt möjligheter till positiv växelverkan med vuxna och andra barn. Klubbarna är frivilliga för eleverna.

Syftet med klubbverksamheten är

- att stödja hemmets och skolans fostringsarbete
- att öka barnens och de ungas delaktighet
- att ge eleverna möjlighet att utveckla sociala färdigheter och att växa till människor med samhällsansvar
- att ge möjlighet till erfarenheter av att lyckas och att kunna
- att utveckla kreativt handlande och tänkande
- att sporra barnen och de unga till att skapa sin egen kultur
- en möjlighet att bättre lära känna eleven
- att stödja intressen och främja positiva fritidssysselsättningar.

5 ELEVER I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD

5.1 Övergången från förskolan

De barn som är i särskilt behov av stöd i sin utveckling och inläring är redan från förskolan berättigade till specialundervisning. Ändamålet med specialundervisningen är att erbjuda en möjlighet till social delaktighet med jämnåriga samt att ge lämplig undervisning, stöd, hjälpmedel och habilitering redan från förskolan. En individuell plan för undervisningen (IP) för barn i behov av särskilt stöd och som överförs till specialundervisning skall uppgöras i samarbete med förskollärare, vårdnadshavare, sakkunnig expertis samt special-barnträdgårdslärare. Olika instanser bör samarbeta kring barnets helhetsutveckling samt stödja och ge råd till familjen och personal.

I IP:n skall ingå vilka extra resurser barnet är i behov av, t.ex. assistenthjälp och hjälpmedel. Vid utvecklingssamtal mellan personal och vårdnadshavare bör man poängtera vilka färdigheter som barnet lärt sig under året, men även vad som kan innebära svårigheter för barnet vid framtida skolgång. Om det anses nödvändigt med tanke på barnets skolstart bör en utredning av barnet göras i god tid. Denna utredning samt IP skall ligga till grund för vilka stödåtgärder som barnet behöver då det inleder sin skolgång. Då barnet flyttas över till den

grundläggande utbildningen bör personalen i förskoleundervisningen, lärarna och vårdnadshavarna samarbeta.

5.2 SPECIALUNDERVISNING PÅ DELTID

Specialundervisning på deltid ordnas för elever som har lindriga inlärnings-, tal- eller anpassningssvårigheter samt för elever som är i behov av särskilt stöd för att förbättra inlärningsförutsättningarna.

Syftet är att stödja eleverna så att de når målen för den allmänna lärokursen. Genom att sträva till att upptäcka inlärningsvårigheterna tidigt och ta hänsyn till elevernas individuella förutsättningar kan man förebygga svårigheterna och förhindra att problemen förvärras. Undervisningen ordnas parallellt med undervisningen i klass - som individuell undervisning, smågruppsundervisning eller som kompanjonundervisning. Denna undervisning skall målinriktat knytas till den övriga undervisningen som eleven får. Vårdnadshavarna informeras om möjligheterna till specialundervisning. Vid behov kan en plan för eleven uppgöras i samarbete med föräldrar, lärare och psykolog eller annan expertis. Specialundervisning på deltid kan även ges en elev som är överförd till specialundervisning.

5.3 UNDERVISNING AV ELEV SOM ÖVERFÖRTS TILL SPECIALUNDERVISNING

Om eleven, trots stödåtgärder, inte når målen för den allmänna lärokursen bör eleven överföras till specialundervisning och undervisningen individualiseras. Individualiseringen kan gälla hela lärokursen eller endast enskilda ämnen. Syftet med överföring till specialundervisning är att stödja eleven så att eleven har möjlighet att fullgöra sin läroplikt enligt egna förutsättningar tillsammans med sina jämnåriga. Elever som överförs till specialundervisning omfattas antingen av den 9-åriga läroplikten eller av förlängd läroplikt. Undervisningen arrangeras genom att elevens ålder och behov beaktas och genom samarbete med vårdnadshavare, lärare, skolgångsbiträden, skolans övriga personal samt övrig expertis.

Vid överföring av elev till specialundervisning agerar man enligt följande principer:

- Skolans lärare och speciallärare diskuterar med föräldrarna om elevens inlärningsituation.
- Psykolog utför testning av eleven.
- Gemensam diskussion förs mellan föräldrar, lärare, speciallärare och psykolog.
- Psykologen redogör för resultatet av testningen samt ger skriftligt psykologutlåtande till skolan.
- Anhållan, som undertecknas av vårdnadshavarna, sänds till bildningsnämnden som gör beslut om överföring till specialundervisning eller 11-årig läroplikt.
- En individuell plan för undervisningen (IP) uppgörs för eleven i samråd med föräldrarna. Denna läroplan utvärderas och revideras årligen (*bilaga 3*).
- Rektorn fastställer IP.

När en elev överförs till specialundervisning bör i planen framkomma i vilka ämnen eleven kan integreras i den vanliga undervisningen och med vilka stödåtgärder. Det bör framgå om

eleven är i behov av skolgångsbiträde. Om eleven inte kan tillgodogöra sig vanlig klassundervisning eller om det med tanke på elevens utveckling inte är ändamålsenligt att integrera eleven i vanlig klass skall undervisning ske individuellt eller i grupp. I klass 7-9 erbjuds undervisning i specialklass. Vid gravare utvecklingsstörning eller handikapp kan elever från förskolan till klass 9 få undervisning i Jungmans skola i Jakobstad eller i annan lämplig skola.

Utgångspunkten i undervisningen är elevens individuella inlärningsförutsättningar och utvecklingsbehov samt elevens starka sidor. Speciell vikt bör fästas vid elevens sätt att kommunicera och elevens beredskap för social växelverkan i olika inlärnings- och livsmiljöer. I fostran bör läraren och övrig personal samt föräldrarna fästa speciell vikt vid att väcka och stödja elevens initiativförmåga och självförtroende. Ifall eleven inte längre är i behov av specialundervisning skall beslut fattas i samråd med föräldrar, lärare och psykolog om att eleven återförs till allmänundervisning. En individualisering av lärokursen förutsätter ett beslut om att eleven förs över till specialundervisning. Individualiseringen kan gälla hela lärokursen i den grundläggande utbildningen eller endast enskilda läroämnen. För att en elev skall bli befriad från att avlägga en lärokurs krävs tungt vägande skäl och därför är första alternativet att individualisera lärokursen. En elev som befriats från att studera ett visst läroämne skall få undervisning i andra läroämnen, eller handledd verksamhet, så att antalet årsveckotimmar hålls konstant. I den individuella planen för hur undervisning skall ordnas fastställs de läroämnen där elevens studieprogram avviker från skolans timfördelning.

5.4 INDIVIDUELL PLAN FÖR ELEVENS UNDERVISNING

För varje elev som överförs till specialundervisning eller 11-årig läroplikt utarbetas en individuell plan (IP, Bilaga 3) för hur undervisningen skall ordnas. Vid uppgörandet av planen deltar lärare, speciallärare, vårdnadshavare, eventuellt psykolog och, om det är möjligt, eleven själv.

Den individuella planen innehåller:

Grunduppgifter om eleven

Elevens namn, skola, födelsedatum, vårdnadshavarnas namn, elevens diagnos och utförda testningar.

Elevbeskrivning

Elevens starka och svaga sidor, ev. hälsotillstånd.

Allmän målsättning

Allmän målsättning för eleven, både på kort och lång sikt.

Specialåtgärder

Behov av skolgångsbiträde, antalet veckotimmar specialundervisning, hjälpmedel, specialundervisningsmaterial, när integrering är möjlig etc.

Utvärdering

När och hur ofta utvärdering skall ske och vem som skall delta.

Ämnesdel

För varje ämne görs en målbeskrivning samt en beskrivning av hur undervisningen skall ske eller om eleven deltar i klassens undervisning på samma grunder som övriga elever.

Underskrift

Vårdnadshavarnas, lärarens och speciallärarens underskrifter.

Syftet med den individuella planen är att stödja elevens individuella lärandeprocess på kort och lång sikt. I planen kan bokföras iakttagelser av elevens framsteg samt undervisningsarrangemang, handlingssätt och stödtjänster och hur dessa varit som stöd för elevens inläring och utveckling. Bedömning av eleven grundar sig på den allmänna lärokursen eller på den individuella lärokurs som har fastställts för eleven. En anteckning om individuell lärokurs skall finnas på betyget.

5.5 UNDERVISNING AV GRAVT UTVECKLINGSSTÖRDA

Om en utvecklingsstörd elev inte kan tillgodogöra sig undervisning i den grundläggande utbildningen kan eleven beredas möjlighet till skolgång i Jungmans skola i Jakobstad eller annan lämplig skola. Eleven följer då deras lärokurser och verksamhetsområden.

6 FÖRSKOLAN

Barnträdgårdsverksamheten i Larsmo är en av de äldsta i de svenska kommunerna i Österbotten. I augusti 1965 startade *Larsmo barnträdgård*, som fick påbörja verksamheten tillfälligt i sparbankens klubblokal. Den 22 oktober samma år flyttades den till Sandviks gård i Holm. Från och med hösten 1969 har barnträdgården varit verksam i Grev skolas gamla fastighet och när kommunen tog över verksamheten 1974 fick halvdagsavdelningen namnet Grev daghem. *Bosund barnträdgård* inledde verksamheten den 1 februari 1971 i Uno Wahlroos nybyggda egnahemshus med en halvdagsavdelning. Under åren 1984–1990 fanns även en eftermiddagsavdelning i daghemmet. Från hösten 1992 är daghemmet verksamt i Rönnliden. *Furuholmens daghem* påbörjade sin verksamhet i Grev skolas fastighet hösten 1975. Efter att halvt år flyttades verksamheten till en nyrenoverad fastighet på Furuholmen, ägd av Birgitta och Rurik Öhman. År 1991 påbörjades uppförandet av det nya daghemmet och i januari 1992 inledde halvdagsavdelningen och den nya heldagsavdelningen där sin verksamhet. *Eugmo daghem* startade hösten 1977 vid Solstrand samlingshus. Till Vikströmska fastigheten flyttades daghemsverksamheten hösten 1981. Förmiddagsavdelningen utökades 1996 med en eftermiddagsavdelning. I denna integrerades handikappade barn från kommunen. Den 1.1.1974 övertogs barnträdgårdarna av kommunen och kallades därefter daghem. Sedan 1.8.2000 lyder förskolan under bildningsnämnden i Larsmo och består av *Risö, Holm, Näs och Bosund förskola*. Förskoledistriktet följer i stort sett skoldistriktet. Som en stödåtgärd för barn som är i behov av extra stöd och stimulans har en förskolegrupp för femåringar inrättats i kommunen.

6.1 UPPGIFT

Målet med förskoleundervisningen är att stöda en balanserad fysisk, emotionell, intellektuell och social utveckling. Det är viktigt att barnets individualitet beaktas, en aktiv inläring och fostran till medlem i en gemenskap samt livsnärhet, lek och glädje. I förskoleundervisningen ses barndomen som ett livsskede med ett värde i sig. Speciellt vill man betona lekens

betydelse. Målet är att barnets förmåga att behärska livet förstärks, det skall ha förmåga att klara sig i en föränderlig värld samt att lära sig att lära.

6.2 VÄRDEGRUND

Förskoleundervisningen bygger på de grundläggande värden som gäller i samhället. Dessa framgår av den nationella lagstiftningen och de internationella deklARATIONER, rekommendationer och överenskommelser som syftar till att värna om de mänskliga rättigheterna och jordklotet som livsmiljö. Förskoleundervisningens uppgift är att främja barns utveckling mot humanitet och ett etiskt samhällsmedlemskap genom att lära dem handla ansvarsfullt och följa allmänt omfattande normer och regler, samt värdesätta andra människor. Förskoleundervisningens centrala uppgift är att främja gynnsamma förutsättningar för barn att växa, utvecklas och lära. Barnens fysiska, psykiska, sociala, kognitiva och emotionella utveckling får stöd och följs upp i syfte att förebygga eventuella svårigheter. Det är viktigt att stärka barns sunda självkänsla genom att erbjuda dem positiva erfarenheter av inläring samt möjligheter till mångsidig interaktion med andra människor. Genom att läraren hjälper barnen att rikta in deras intresse på nya områden berikas deras erfarenhetsvärld. Pojkars och flickors olika behov skall också beaktas. Förskoleundervisningen skall ge barn lika möjligheter att lära sig och att inleda sin skolgång. En förutsättning för att de mål som uppställts för förskoleundervisningen skall kunna uppnås är att läraren och vårdnadshavarna samt den personal som deltar i att genomföra förskoleundervisningen gemensamt tar ansvar för att barnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

6.3 INLÄRNINGSSYN

I förskoleundervisningen ses barnens lärande som en aktiv, målinriktad process. Den bygger på tidigare erfarenheter och innebär ofta problemlösning. I grupp lär sig barnen med och av varandra genom att ge varandra impulser som stimulerar tänkandet och fantasin.

6.4 PEDAGOGISK MILJÖ

Det centrala i den pedagogiska miljön är samverkan mellan läraren och barnen. Läraren uppmuntrar också barnen till samarbete. En god pedagogisk miljö väcker barnens nyfikenhet, intresse och lust att lära. Den stöder deras aktivitet och förmåga till självständigt arbete. Arbetsredskap och material skall finnas inom räckhåll för barnen. Miljön skall ge möjlighet till lek och motion samt till lugn och ro. Som språkmiljö bör den stimulera barnen till ett levande och rikt språk. Den pedagogiska miljön bör ha utrustning som stöder barnen i deras utveckling i det moderna informationssamhället. Miljön bör vara trygg och estetiskt tilltalande.

6.5 ARBETSMETODER

Läraren skall stöda inläringen och handleda barnen så att de blir medvetna om hur de lär och hur de kan påverka sitt eget lärande. Lärandet går till så att barnen i samverkan med vuxna och andra barn, utforskar och på annat sätt aktivt söker kunskap och löser problem.

Förskoleundervisningen grundar sig på en verksamhet som formas av lek och som utgår från barnens utvecklingsnivå. I verksamheten beaktas barnens behov av att lära sig med fantasins och lekens hjälp. Verksamheten skall vara meningsfull och ge barnen utmaningar och upplevelser. Olika konstämnen kombineras med barnens erfarenheter och kunskapsstoff, vilka förenas i ett aktuellt tema, en saga eller en berättelse.

6.6 MÅLSÄTTNING

Leken

Lekens, sagans och fantasins värld bör omhuldas för att befrämja barnets personlighet, den språkliga beredskapen samt vänskapsbanden. I förskoleundervisningen är barnets lust att leka viktig. Barnet lever i leken. I leken får barnet uttrycka sina känslor och pröva nya saker på egna villkor utan yttre krav. Barnet lär sig förstå och beskriva bl.a. sociala relationer i den symboliska lek, som också kallas låtsaslek eller rollek. Leken i sig själv ger tillfälle till inläring. I leken är barnet aktivt och målinriktat. Barnet leker det lärt sig och det som det håller på att lära sig.

Barnet som individ

Inom förskoleundervisningen respekteras barnets individualitet och barnet beaktas som en jämbördig människa. Barnets egen uppfattning om sin omvärld är ett betydelsefullt utgångsläge vid planeringen av förskoleundervisningen. Det är viktigt att barnet har en positiv jaguppfattning: en känsla av trygghet, självförtroende samt accepterar och värdesätter sig själv. Man ska uppmuntra initiativförmåga, aktivitet och barnets förmåga att ge uttryck för sig själv.

Barnet som gruppledare

Målet är att lära barnet umgås med andra barn och vuxna, samt att fungera i grupp. Barnet lär sig att visa hänsyn, respekt och att vänta på sin tur. Barnets förmåga att fungera på ett ändamålsenligt sätt i sin omgivning stöds. Målet är också att förstärka barnets självkänsla och ansvarskänsla. Verksamhet i grupp ger en uppfattning om hur mycket man kan åstadkomma tillsammans. Att lära sig nya saker gemensamt gör det möjligt att betrakta samma sak ur flere synvinklar. Att acceptera olikheter och värdera andras åsikter är viktigt att lära sig. Internationalitetsfostran och fredsfostran bör också ingå i undervisningen.

Barnet som aktiv kunskapssökare

Barnets utveckling stimuleras av dess vetgirighet, av behovet att förstå och behärska samt av känslan av att lyckas. Den naturliga nyfikenheten och lekfullheten befrämjar inläringen. Barnet behöver få tid och möjlighet att undersöka, reflektera och pröva sig fram i olika situationer. Att uppfatta leken som barnets mest typiska verksamhet är grunden för undervisningen. Lek, kreativitet, inre företagsamhet samt glädje och entusiasm över inläring är viktigt.

Samarbete

Förskoleundervisningen stöder hemmet i dess fostrargärning. En kontinuerlig kontakt med hemmen är av betydelse för en gynnsam utveckling. Ett fungerande samarbetsnät mellan hem, daghem och skola ökar känslan av trygghet hos barnet. Vid speciella svårigheter i barnets utvecklings- och inlärningsförutsättningar bör samarbetsnätet även inbegripa speciallärare, hälsovårdspersonal samt socialarbetare. Övergången från daghem till skola bör präglas av trygghet och samförstånd mellan berörda parter.

6.7 ÄMNESOMRÅDEN

MODERSMÅL OCH LITTERATUR

Vi behöver språket för att kunna tänka och för att kunna uttrycka oss själva. Barn strukturerar sin omgivning och skapar sig en världsbild med hjälp av begrepp de lär sig. Förskoleundervisningen skall med språkets hjälp utveckla barnens tänkande, sociala förmåga, känslor och interaktiva färdigheter samt själva inlärningsprocessen. På så sätt stärks barnens känsloliv, kreativitet och självkänsla. Barnen skall uppmuntras och vägledas språkligt så att de utvecklas till aktiva talare och lyssnare i interaktionssituationer av olika slag, både i vardaglig kommunikation och i inlärningsituationer. Barnen skall vänja sig vid att berätta om och diskutera sina känslor, tankar, förhoppningar och åsikter samt även att muntligt verbalisera sina iakttagelser och slutsatser. Barnen får öva sig i att lyssna och berätta. Som gruppmedlemmar vänjer de sig vid att lyssna både på barns och vuxnas tal, att delta i diskussioner och att vid behov vänta på sin tur. Förskoleundervisningen skall lägga en grund för läs- och skrivinläringen. Förutsättningen för att barn skall utveckla läs- och skrivfärdighet är att barnen har hört talat språk och lyssnat, att någon har lyssnat på dem, att de har talat och att man har talat till dem, att man har diskuterat med dem, att de har ställt frågor och fått dem besvarade. Läraren skall läsa och berätta sagor, berättelser, berättande faktatexter, dikter, ramsor mm för barnen så att de får möjlighet att njuta av och leva sig in i det de har hört. Barnens tänkande stimuleras på detta sätt och de får möjlighet att utveckla sin förmåga att förstå sitt eget och andra människors liv. De börjar förstå innebörden i att läsa. Deras intresse för att fråga, dra slutsatser samt skapa sig ett omdöme om det de fått höra vaknar.

MÅL

Att barnet

- skall våga och vilja använda språket för att utveckla den språkliga medvetenheten
- skall utöka ordförrådet.

CENTRALT INNEHÅLL

- uttrycker sig muntligt tillsammans med andra
- improviserar, leker, berättar och dramatiserar
- lyssnar koncentrerat vid samlingen
- övar rim, ramsor och rytmer
- följer enkla muntliga instruktioner
- lyssnar till sagor och berättelser
- bekantar sig med bibliotek

FINSKA

Språkinläringen tillämpas på ett konkret sätt. Barnet får uppleva det nya språket med alla sina sinnen och får därmed större möjlighet att förstå och ta till sig nya ord och begrepp. Genom tredimensionell inläring, genom att berätta en saga eller gestalta en sång tredimensionellt har barnet större möjlighet att ta till sig undervisningen. Ämnesområden skall vara i direkt anknytning till de teman som behandlas.

MÅL

Att barnet

- kan följa enkla uppmaningar
- får leka in det nya språket genom att se, lyssna, känna, uppleva, tala och sjunga finska ord
- får en positiv attityd gentemot finskan och undervisningen i finska.

CENTRALT INNEHÅLL

- kan presentera sig
- kan läsa med i rim och ramsor
- kan enkla sånger och lekar
- kan räkna från 1 till 10
- känner till färgerna
- känner till jämna klockslag, veckodagar, årstider och månader
- känner till alfabetet
- känner till årets högtider
- känner till benämningar på familjemedlemmar

MILJÖ- OCH NATURLÄRA

Målet är att barnen lär sig förstå och uppskatta naturen och miljön, olika människor och kulturer samt att bli medvetna om sitt förhållande till miljön och naturen. Barnen får lära sig att röra sig i naturen, uppleva den, iaktta naturens växelverkan samt observera olika företeelser i sin livsmiljö.

MÅL

att barnet

- lär sig bevara och skydda miljön och naturen
- kan genom egna upplevelser förstå olika företeelser i naturen och i vår livsmiljö
- kan röra sig tryggt i trafiken
- förstår vikten av sunda levnadsvanor.

CENTRALT INNEHÅLL

- familjen och närmiljön
- kroppen och våra olikheter
- betydelsen av hälsosam kost och god hygien
- de viktigaste trafikreglerna
- årstiderna, månaderna, veckodagarna och dygnsuppdelningen
- naturen under de olika årstiderna, naturutflykter, allemansrätten
- våra vanligaste växter och djur
- avfallshantering
- väderobservationer

MATEMATIK

I matematikundervisningen bör barnen få en insikt i matematiska begrepp och symboler. Barnen får lära sig söka och finna lösningar på olika problem och uppmuntras till att utveckla

minne och tänkande. Innehållsmässigt bör man sträva till att ta tillvara de naturliga och dagliga situationerna i verksamheten. I matematikundervisningen bör barnen få en insikt i matematiska begrepp och symboler. Barnen får lära sig söka och finna lösningar på olika problem och uppmuntras till att utveckla minne och tänkande. Innehållsmässigt bör man sträva till att ta tillvara de naturliga och dagliga situationerna i verksamheten.

-

- **MÅL**

- **Att barnet**

- får en grund för inläring av matematik
- får uppleva att matematik är roligt, intressant och spännande
- lär sig iaktta matematiska fenomen i sin omgivning
- får lära sig utföra mätningar genom att jämföra t.ex. längd, volym, massa, tid
- får kännedom om rumsuppfattning genom att lära sig förstå och använda ord som anger läge och riktning, samt rums-, form- och storleksuppfattning
- får kännedom om tidsuppfattning, såsom vardagliga tidsbegrepp, får samtala om händelser och deras ordningsföljd
- lär sig söka och finna lösningar på olika problem och beskriva hur de tänker vid problemlösningar
- bekantar sig med pengar genom t.ex. olika spel och lekar
- bekantar sig med matematiksagor och spel.

CENTRALT INNEHÅLL

- bekantar sig med matematiska symboler och antal
- bekantar sig med klockan
- tränar ramsräkning
- lär sig klassificering, jämförelse och organisering genom att arbeta med föremål och geometriska figurer enligt form, antal och andra egenskaper
- barnens intresse uppmuntras genom matematiksagor och -lekar
- känner till talområdet 1-10
- bekantar sig med pengar genom t ex olika spel och lekar

RELIGION

Barnen ges undervisning i kristendomen. Alla barns och föräldrars trosövertygelse bör respekteras.

MÅL

Att barnet

- får bekanta sig med religiösa högtider och traditioner
- lär sig visa hänsyn och respekt
- lär sig värdesätta eget och andras arbete
- lär sig följa gemensamma regler och samarbetsformer
- ges möjlighet att uppleva trygghet, stillhet och andakt
- uppmuntras till att utveckla en sund självkänsla.

CENTRALT INNEHÅLL

- orden tack och förlåt samt lära sig förstå ordens innebörd
- bordsböner och andra böner
- bibliska berättelser och sånger
- andlig musik och konst

MUSIK

Musik spelar en viktig roll i förskoleundervisningen för utvecklingen av barnens känsloliv, kunskaper och färdigheter. Glädjen att få vara tillsammans, improvisera och uttrycka sig är centrala delar inom musiken. Barnet övar koncentration och avslappning, blir medveten om sina känslor och upplevelser, berikar sin erfarenhetsvärld samt uppfattar sin ljudmiljö genom att lyssna. Barnets rytmiska, melodiska och auditiva gestaltningen utvecklas genom rörelse, sång, spel och lyssnande. Innehållet skall vara mångsidigt. Främmande språk kan naturligt integreras med musiken.

MÅL

Att barnet

- får musikintresset väckt och utvecklar sitt intresse för musik
- lär sig använda sin röst mångsidigt
- lär sig använda kroppen som instrument
- blir delaktigt av den finländska musiktraditionen.

CENTRALT INNEHÅLL

- rytm, rim, ramsor
- barnsånger
- sånglekar, lyssnarlekar, fingerlekar
- musikgymnastik, musiksagor
- kreativ verksamhet, ex måla till musik, uppträda och improvisera
- instrument

BILDKONST

Vägen till djupare förståelse och insikt går via den erfarenhet som barnen får genom sitt handlande och sina upplevelser. Skapande verksamhet kan ge barnen möjligheter att förverkliga sig själv. Genom att teckna, måla, forma och iaktta bilder kan barnen berätta om sina tankar och känslor. Bildkonsten ger barnen erfarenheter och upplevelser som stöder utvecklande av en positiv självbild och harmoniskt känsloliv. Ett lekfullt experimenterande och undersökande arbetssätt faller sig naturligt inom bildfostran. I varje barn finns en liten forskare och konstnär. Barnens förmågor kommer fram om den vuxna litar på dem. Den vuxna bör vara ytterst finkänslig vid tolkandet och utvärderandet av barnens arbeten. Fritt skapande innebär att barnen ges tillfälle att pröva olika arbetssätt, arbetsredskap och material som utvecklar fantasin och initiativförmågan, ger insikter och färdigheter. Barnen uppmuntras till att bli en aktiv deltagare i kulturen och en frimodig skapare av konst

MÅL

Att barnet

- känner skapar- och arbetsglädje
- lär sig värdesätta eget och andras arbete

- ges möjlighet till lekfullt experimenterande
- bekantar sig med hantverkartraditioner och museer
- får uppleva de kulturella olikheter som förekommer i gruppen.

CENTRALT INNEHÅLL

- lära sig rätt penngrepp
- lära sig klippa med sax
- lära sig hantera pensel
- lära sig grundfärgerna
- forma av trolldag, lera mm

SLÖJD

Ämnesområdet slöjd, med vilket avses både textil- och teknisk slöjd är gemensamt för alla barn i förskolan. Barnet skall aktivt vara med i planeringen av sitt eget arbete och vid lösandet av problem, som kan uppstå vid förverkligandet. I slöjden utvecklar barnet handens färdigheter, tänkande och kreativitet, uthållighet samt initiativförmåga. Den estetiska känslan och självkänslan utvecklas också under arbetets gång. Slöjd och hantverk tillfredsställer barnets behov av aktivitet. På ett naturligt sätt förenas abstrakt tänkande och tillämpning av kunskaper och färdigheter i praktiken.

MÅL

Att barnet

- får känna arbets- och skaparglädje
- planerar och använder enkla skisser och mönster
- får bekanta sig med olika begrepp som hänför sig till slöjden
- får handledning i att använda olika slöjdreder
- får arbeta mångsidigt med olika material, såsom tyg, garn, trä och naturmaterial
- lär sig att värdesätta eget och andras arbete
- lär sig att ta ansvar för sitt arbete samt att städa efter sig
- får bekanta sig med olika hantverkstraditioner.

CENTRALT INNEHÅLL

- foga samman delar med lim
- använda enkla slöjdverktyg, såsom hammare, såg, borrarväng och fil samt slippapper
- måla slöjddalster
- trä i nålen, fästa trådar och göra knut på tråden
- trä raksöm i våffeltyg
- välja färg på tyg och garn under arbetets gång
- rita runt en mall och klippa ut den

GYMNASTIK

Med hjälp av motion och lek tränas barnens fysiska kondition, deras rörelsekontroll och motoriska färdigheter. Barnen ges tillfälle till både ledd gymnastik och till självständiga fysiska aktiviteter och lek.

MÅL

Att barnet

- utvecklar grovmotorik, finmotorik och koordination i de dagliga rutinerna

- behärskar grundrörelseformerna
- får uppleva att gymnastik är roligt
- förstår motionens betydelse för välbefinnande.

CENTRALT INNEHÅLL

- rörelsesånger, lekar samt rytm- och koordinationsövningar
- grundrörelseformerna såsom åla, krypa, gå, hoppa, springa, kasta, fånga, sparka, slå kullerbytta, rulla, klättra
- gymnastikutrymmen och olika gymnastikredskap
- olika idrottsgrenar
- friluftsevenemang

IT

MÅL

Att barnet

- bekantar sig med datorn
- kan använda sig av något träningsprogram.

CENTRALT INNEHÅLL

- kunna använda musen
- kunna använda tangentbordet för bokstavsträning och enkla skrivövningar
- kunna starta upp ett givet program, utföra tillhörande övningar samt avsluta detsamma

7 UNDERVISNINGENS MÅL OCH CENTRALA INNEHÅLL

7.1 INTEGRERING OCH TEMAOMRÅDEN

Undervisningen kan vara ämnesindelad eller integrerad. Målet med en integrerad undervisning är att lära ut förmågan att betrakta företeelser ur olika vetenskapsgrenars synvinkel genom att bygga upp helheter och betona de allmänna målen för fostran och utbildning. Temaområdena är sådana centrala tyngdpunktsområden inom skolans fostran och undervisning, vars mål och innehåll skall ingå i många läroämnen. De kan beskrivas som teman som integrerar fostran och undervisning. Genom dem svarar skolan på de utmaningar som möter eleven i dagens samhälle. Temaområdena beskrivs allmänt i denna punkt, men de har även lyfts in i de olika läroämnena enligt de perspektiv som karakteriserar läroämnet och på ett sätt som elevens utvecklingskedje förutsätter. Temaområdena skall synas i skolans verksamhetskultur.

1 ATT VÄXA SOM MÄNNISKA

Syftet med temaområdet ”Att växa som människa”, vilket täcker hela undervisningen, är att stödja elevens hela utveckling och livsfärdighet. Målet är att skapa en uppväxtmiljö som å ena sidan stödjer utvecklingen av individualiteten och en sund självkänsla och å andra sidan

elevens utveckling som samhällsmedlem med jämlikhet och fördragsamhet som utgångspunkt.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå sin fysiska, psykiska och sociala tillväxt och sin unika individualitet
- lära sig att bedöma det etiska i sitt handlande och att känna igen vad som är rätt och fel
- lära sig att förstå vad estetiska upplevelser betyder för livskvaliteten
- lära sig att se sin egen inlärningsstil och utveckla sig själv som lärande individ
- lära sig att verka som medlem i en grupp och i en gemenskap.

CENTRALT INNEHÅLL

- faktorer som inverkar på den fysiska, psykiska och sociala tillväxten, att identifiera och hantera känslor, faktorer som inverkar på vitaliteten och kreativiteten
- rättvisa, jämlikhet
- estetiska iakttagelser och tolkning av estetiska fenomen
- inlärningsfärdigheter och långsiktig, målinriktad självutveckling
- att ta hänsyn till andra, rättigheter, skyldigheter och ansvar i en grupp, olika samarbetsformer

2 KULTURELL IDENTITET OCH INTERNATIONALISM

Syftet med temaområdet "Kulturell identitet och internationalism" är att hjälpa eleven att förstå den finländska och den europeiska kulturidentitetens karaktär, att finna sin egen kulturidentitet och att utveckla sin förmåga till växelverkan mellan olika kulturer och till internationalism.

MÅL

Eleven skall

- lära sig känna och uppskatta det egna andliga och materiella kulturarvet och lära sig betrakta den finlandssvenska och finska kulturidentiteten som en del av en specifikt finländsk, nordisk och europeisk kultur
- lära sig förstå rötterna och mångsidigheten i den egna kulturen samt lära sig att se sin egen generation som den som för kulturarvet vidare och utvecklar tidigare generationers levnadssätt
- bekanta sig med andra kulturer och livsåskådningar och få beredskap att fungera i ett mångkulturellt samhälle och i internationellt samarbete
- lära sig att förstå faktorer som bidrar till kulturidentiteten och deras betydelse för individen och samhället.

CENTRALT INNEHÅLL

- den egna kulturen, hembygdens kultur, det finländska, det nordiska och det europeiska
- andra kulturer och kulturell mångfald
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för förtroende mellan människogrupper, för inbördes uppskattning och för ett framgångsrikt samarbete
- internationalism inom olika livsområden och förmåga till internationell växelverkan
- betydelsen av seder och bruk

3 KOMMUNIKATION OCH MEDIEKUNSKAP

Syftet med temaområdet ”Kommunikation och mediekunskap” är att utveckla uttrycksförmåga och interaktionsfärdigheter, främja förståelsen av mediernas ställning och betydelse samt att utveckla förmågan att använda media. De kommunikativa färdigheter som betonas är deltagande, växelverkan och gemenskap. Eleven skall öva sig i mediekunskap både som informationsanvändare och -skapare.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att uttrycka sig mångsidigt och ansvarsfullt samt att tolka andras kommunikation
- lära sig att utveckla sin förmåga att hantera information samt att jämföra, välja och utnyttja den information som han eller hon har sökt fram
- lära sig att förhålla sig kritiskt till innehållet i den medieförmedlade informationen och att begrunda hithörande etiska och estetiska värden i kommunikationen
- lära sig att skapa och förmedla information och att utnyttja media ändamålsenligt
- lära sig att använda olika slag av medier och medieteknik både i informationssökning och -förmedling och i olika interaktionssituationer.

CENTRALT INNEHÅLL

- att uttrycka egna känslor och tankar, olika uttryckssätt och deras användning i olika situationer
- analys och tolkning av informationsinnehåll och -avsikter, en föränderlig kommunikationsmiljö och mediemångfald
- mediernas roll och inflytande i samhället, den av medierna beskrivna verkligheten
- samarbetet med media
- källkritik, dataskydd och yttrandefrihet
- medietekniska redskap och allsidig användning av dem samt datanätsetik

4 DELTAGANDE, DEMOKRATI OCH ENTREPRENÖRSKAP

Syftet med temaområdet ”Deltagande, demokrati och entreprenörskap” är att hjälpa eleven att se samhället ur olika aktörers synvinkel och att utveckla de färdigheter som eleven behöver för att delta i samhällsverksamhet samt att skapa en grund för entreprenörmässiga handlingssätt. Skolans pedagogiska miljö och verksamhetsformer skall stödja elevens utveckling till en självständig, företagsam, målmedveten, samarbetskunnig och deltagande medborgare samt stödja eleven i att bilda sig en realistisk bild av sina möjligheter att påverka.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå skolgemenskapens, den offentliga sektorns, näringslivets och olika organisationers betydelse, verksamhetsformer och behov och att se detta ur ett samhällsnyttigt perspektiv
- lära sig att bilda sig en egen uppfattning i olika frågor genom att utnyttja olika slags expertis
- lära sig att delta på ett ändamålsenligt sätt och att ta ansvar för skötseln av gemensamma angelägenheter i sitt skolsamfund och i närsamhället
- lära sig att möta och hantera förändringar, osäkerhet och konflikter samt att fungera på ett företagsamt och initiativrikt sätt
- lära sig att handla innovativt och på lång sikt för att nå ett mål samt att bedöma den egna verksamheten och dess påverkan

- lära sig känna arbetslivet och företagsverksamhet samt att inse deras betydelse för individen och samhället.

CENTRALT INNEHÅLL

- grundläggande kunskaper om skolsamfundets, den offentliga sektorns, näringslivets och olika organisationers verksamhet och arbetsfördelning
- demokratins betydelse i gemenskapen och samhället
- olika sätt att delta och påverka i samhället
- att bilda nätverk för att främja den egna och den gemensamma välfärden
- att delta och påverka i den egna skolan och livsmiljön samt bedöma verkningarna av sitt eget handlande
- företagsamhet och dess betydelse för samhället, baskunskaper om företagsamhet som yrke samt att stifta bekantskap med företagsverksamhet

5 ANSVAR FÖR MILJÖ, VÄLFÄRD OCH EN HÅLLBAR UTVECKLING

Syftet med temaområdet ”Ansvar för miljö, välfärd och en hållbar utveckling” är att öka elevens förutsättningar och motivation då det gäller att verka för miljöns och människans välfärd. Målet för den grundläggande utbildningen är att fostra miljömedvetna medborgare som har förbundit sig vid en hållbar livsstil. Skolan skall lära eleven framtidstänkande och att bygga framtiden på ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbara lösningar.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå nödvändigheten av miljövard och förutsättningarna för människans välfärd samt förhållandet dem emellan
- lära sig att varsebli förändringar i miljön och i människors välbefinnande, att utreda orsaker och förutse följder samt att verka till förmån för livsmiljön och för att öka välfärden
- lära sig att bedöma sin egen konsumtion och vilken inverkan hans eller hennes egna handlingssätt har samt att tillägna sig sådana handlingssätt som en hållbar utveckling förutsätter
- lära sig att främja välfärden i sitt samhälle samt att förstå hoten mot och möjligheterna till välfärd på global nivå
- lära sig att förstå att individen genom sina val formar såväl sin egen som vår gemensamma framtid och att verka på ett uppbyggande sätt för en hållbar utveckling.

CENTRALT INNEHÅLL

- en ekologiskt, ekonomiskt, kulturellt och socialt hållbar utveckling i den egna skolan och livsmiljön
- individens och samhällets ansvar för tillståndet i livsmiljön och för människornas välfärd
- miljövärden och en hållbar livsstil
- ekologisk effektivitet i produktion och samhälle samt i dagliga handlingssätt, en produkts livscykel
- de val och den verksamhet som en meningsfull framtid förutsätter

6 TRYGGHET OCH TRAFIKKUNSKAP

Syftet med temaområdet ”Trygghet och trafikkunskap” är att lära eleven att inse trygghetens fysiska, psykiska och sociala dimensioner samt att handleda eleven till ett ansvarsfullt

beteende. Den grundläggande utbildningen skall ge eleven färdigheter som hör samman med åldern för att verka trygghetsfrämjande i olika verksamhetsmiljöer och situationer.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att känna igen säkerhets- och hälsorisker, att förutse och undvika farliga situationer samt att handla på ett sätt som främjar hälsa och trygghet
- lära sig att främja icke-våld och handla konstruktivt i mobbningsituationer
- lära sig att handla ändamålsenligt i olycksfalls- och krissituationer
- lära sig att bete sig ansvarsfullt och tryggt i trafiken
- lära sig att påverka säkerheten i trafikmiljön och andra verksamhetsmiljöer
- lära sig att känna samhällets välfärdstjänster.

CENTRALT INNEHÅLL

- att skydda sig mot olyckor, rusmedel och kriminalitet i den egna livsmiljön
- arbets säkerhet och miljöskydd
- handlingsmodeller som främjar hälsa, trygghet, icke-våld och fred
- våldets dimensioner i närmiljön och samhället
- centrala trafikregler och olika slags trafikmiljöer
- trafikbeteende som tar hänsyn till andra, säkerhet och säkerhetsanordningar i trafikmiljön
- att kartlägga farliga ställen i närmiljön och att förbättra säkerheten
- trygghetsfrämjande tjänster
- främjande av trygghet genom samarbetet mellan hem och skola

7 MÄNNISKAN OCH TEKNOLOGIN

Syftet med temaområdet ”Människan och teknologin” är att hjälpa eleven att förstå människans förhållande till teknologin och att se teknologins betydelse i vårt vardagsliv. Den grundläggande utbildningen skall ge baskunskaper om teknologin, dess utveckling och inflytande, ge handledning i förnuftiga val och väcka frågor om etik, moral och jämlikhet i anknytning till teknologin. I undervisningen skall man utveckla förmågan att förstå verksamhetsprinciperna för redskap, apparater och maskiner och lära eleverna hur de används.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå teknologin, dess utveckling och inflytande på olika livsområden och sektorer i samhället och miljön
- lära sig att använda teknologi på ett ansvarsfullt sätt
- lära sig att använda informationsteknisk apparatur och program samt att använda datanät för olika ändamål
- lära sig att ta ställning till teknologiska val och bedöma framtida följder av nutida val beträffande teknologi.

CENTRALT INNEHÅLL

- teknologin i vardagslivet, i samhället och i det lokala produktionslivet
- den teknologiska utvecklingen och faktorer som påverkar denna utveckling i olika kulturer, på olika livsområden under olika tider
- att utveckla, bedöma och ställa upp modeller för teknologiska idéer samt produkters livscykel
- användning av informationsteknik och datanät

- frågor om etik, moral, välfärd och jämlikhet i anknytning till teknologin
- framtidens samhälle och teknologin

7.2 STUDIER I OLIKA MODERSMÅL OCH DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

För läroämnet modersmål och litteratur har i dessa grunder fastställts elva lärokurser som är finska, svenska, samiska, romani och teckenspråk som modersmål, modersmål för elever med annat modersmål, finska och svenska som andraspråk, finska för samisktalande barn samt svenska och finska för teckenspråkiga barn. I lärokurserna har i svenska och finska som andra inhemska språk fastställts A- och B-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser avsedda för tvåspråkiga elever. Som bilaga till läroplansgrunderna finns dessutom Utbildningsstyrelsens rekommendation om grunderna för undervisningen i modersmål för invandrare.

I läroämnet modersmål och litteratur och i det andra inhemska språket studerar eleven de lärokurser som nämns i tabellen nedan enligt vad utbildningsanordnaren erbjuder och enligt vårdnadshavarens val. Med elevens modersmål avses skolans undervisningsspråk (svenska, finska eller samiska) eller något annat språk som vårdnadshavaren anger.

ELEVENS MODERSMÅL	LÄROKURS I MODERSMÅL OCH LITTERATUR		DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET	
	gemensamt	särfinansierat	gemensamt	valfritt
svenska	svenska som modersmål	-	finska	-
finska	finska som modersmål	-	svenska	-
samiska	samiska som modersmål och finska för samisktalande	-	-	svenska
romani	svenska eller finska som modersmål	romani	finska eller svenska	-
teckenspråk	teckenspråk som modersmål och finska eller svenska eller finska för teckenspråkiga	-	-	finska eller svenska
annat modersmål	modersmål för elever med annat modersmål och svenska eller finska som andraspråk	-	-	finska eller svenska
annat modersmål	svenska eller finska som andraspråk eller svenska eller	modersmål för elever med invandrar-	finska eller svenska	-

7.3 MODERSMÅL OCH LITTERATUR

Svenska som modersmål

Utbildningen i ämnet modersmål och litteratur syftar till att väcka elevernas intresse för språk, litteratur och interaktion. Modersmålsämnets uppgift är vidare att stärka den personliga och kulturella identiteten samt utveckla tänkandet, kreativiteten, förmågan till etiskt ställningstagande och förmågan att kommunicera med andra. Modersmålet är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap som börjar i hemmet, daghemmet och förskolan.

Modersmål och litteratur är som läroämne ett livskunskapsämne och ett centralt färdighets-, kunskaps- och kulturämne. Ämnet får sitt innehåll närmast från språk-, litteratur- och kommunikationsvetenskaperna och från kulturforskningen. Genom läsning och skrivning och muntlig kommunikation tillägnar sig eleverna nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, reflektera över och ta ställning till företeelser i omvärlden. Genom litteraturen och bildmedierna får eleverna kunskap och möter olika kulturer. Litteraturen stödjer även personlighetsutvecklingen. Inom undervisningen i modersmål och litteratur och även vid samarbete med andra ämnen strävar man efter en integration av flera olika färdigheter i ett funktionellt sammanhang. Läroämnet baserar sig på ett vidgat textbegrepp som innebär att texterna kan vara fiktiva eller faktabaserade, handskrivna, tryckta, grafiska eller elektroniska. I detta vidgade textbegrepp ingår alltså förutom skrivna och talade texter även medietexter, ljud, bilder och kroppsspråk och kombinationer av dessa.

Att i tal och skrift kunna använda sitt modersmål är en förutsättning för studier och för att man aktivt skall kunna delta och påverka samhällslivet. Därför är det viktigt att skolan skapar goda möjligheter för språkutveckling, både inom ämnet modersmål och litteratur och inom andra ämnen i den grundläggande utbildningen.

ÅRSKURSERNA 1-2

I årskurserna 1-2 skall skolan ge utrymme för elevens individuella språkutvecklingsprocess. Eleverna befinner sig då oftast på mycket olika nivåer: en del börjar bekanta sig med bokstäverna medan andra redan läser böcker på egen hand. Huvudsyftet med undervisningen i modersmål och litteratur är att ge eleverna möjlighet att dagligen läsa, skriva och tala i funktionella och kommunikativa sammanhang som ger nya kunskaper och erfarenheter. Dessutom stödjer man på detta sätt elevens hela språkutveckling. De språkliga färdigheterna utvecklas inte isolerade utan integrerade i ett helhetsperspektiv.

ÅRSKURS 1

MÅL

Tala och lyssna

Eleven skall

- lyssna koncentrerat

- våga uttrycka sig muntligt i grupp och delta i diskussioner
- tala standardsvenska i givna situationer.

Läsa och skriva

Eleven skall

- upptäcka idén med att läsa och skriva
- känna igen bokstäverna
- kunna bokstavsljuden och bokstavsnamnen
- kunna alfabetet
- kunna forma bokstäver
- kunna skriva med rätt penngrepp och god skrivställning
- känna igen korta och vanliga ord
- läsa och förstå lätta texter
- kunna skriva ord och meningar
- kunna skriva enkel text med hjälp av dator
- kunna rimord och motsatsord
- kunna följa enkla skriftliga / muntliga instruktioner.

Litteratur

Eleven skall

- bekanta sig med litteratur av olika slag
- lära sig att låna böcker och veta hur man uppför sig i bibliotek
- få positiva läsoplevelser
- få handledning i att hitta intressant läsning på ens egen läsfärdighetsnivå.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala och lyssna

- att uttrycka sig muntligt i olika kommunikationssituationer, delta i par- och gruppdiskussioner
- att genom improvisation, berättande, lek och drama bearbeta det hörda, sedda, upplevda och lästa
- att öva sig i att lyssna koncentrerat
- att använda standardsvenska
- att redogöra för erfarenheter, iakttagelser och händelser
- att läsa dikter och ramsor

Läsa och skriva

- att forma bokstäver och bokstavskombinationer
- att vänja sig vid rätt penngrepp och en god skrivställning
- att förstå innehållet i en text
- att forma versaler och gemener
- att skriva med hjälp av dator
- att använda stor begynnelsebokstav, mellanrum mellan orden och radbrytning
- att via bokstavslaborationer öva upp förmågan att bilda ord
- att upptäcka analogin mellan ljud och bokstav
- att läsa högt
- att känna igen korta välbekanta ord och så småningom övergå till att känna igen också längre, mindre bekanta ord och efterhand övergå från högläsning till tyst läsning

- att vänja sig vid att ord, meningar eller textavsnitt ibland kan vara svårförståeliga och öva sig i att försöka hitta betydelsen i den omgivande texten

Litteratur

- att lyssna till sagor, dikter och berättelser samt bekanta sig med litteratur i form av bild, film och teater
- att samtala om litteratur
- att använda bibliotek

ÅRSKURS 2

MÅL

Tala och lyssna

Eleven skall

- våga uttrycka sig muntligt i grupp och delta i diskussioner
- lyssna koncentrerat
- tala standardsvenska i givna situationer
- kunna några dikter, verser och ramsor utantill
- öva sig att uppträda på olika sätt.

Läsa och skriva

Eleven skall

- kunna vokalerna utantill
- kunna forma den bundna handskriften
- skriva snyggt
- kunna läsa svårare och längre texter
- förstå olika texters innehåll
- kunna producera texter och använda stor bokstav och punkt
- kunna skriva med hjälp av dator
- få insikt i vikten av att öva och repetera vid läs- och skrivinläringen
- lära sig att reflektera över sin egen läsning och skrivning och över textens innehåll
- lära sig att så småningom följa vissa skrivregler.

Litteratur

Eleven skall

- bekanta sig med litteratur av olika slag
- lära sig söka fakta ur olika uppslagsverk
- känna till några barnboksförfattare
- få positiva läsoplevelser
- få handledning i att hitta litteratur i t ex biblioteket.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala och lyssna

- att uttrycka sig muntligt i olika kommunikationssituationer, delta i par-, grupp- och klassdiskussioner
- att genom improvisation, berättande, lek och drama bearbeta det hörda, sedda, upplevda och lästa
- att lyssna noggrant och koncentrerat

- att förstå och kunna följa muntliga instruktioner
- att använda standardsvenska
- att läsa dikter, ramsor och annan text, också utantill

Läsa och skriva

- att läsa högt och att läsa tyst
- att använda centrala lässtrategier såsom att kunna förutse textens typ och innehåll utgående från rubriken och bilderna och att sakta in vid naturliga ställen för att underlätta förståelsen av texten
- att hitta rytmen i skrivandet och att skriva texter både för hand och på dator
- att skriva texter som baserar sig på erfarenheter, åsikter och iakttagelser samt på fantasin
- att laborera utgående från hela texter och på så sätt utveckla den språkliga medvetenheten
- att se det väsentliga i en text och anknyta texten till egna upplevelser
- att med hjälp av diskussion analysera olika typer av texter
- att se hur rättskrivning och uttal kan stå i konflikt med varandra
- att iakttäta språket och fundera över språkets form och innehåll

Litteratur

- att bekanta sig med litteratur av olika slag
- att känna till några barnboksförfattare
- att lära sig att söka och låna böcker samt veta hur man uppför sig i ett bibliotek
- att få positiva läsupplevelser
- att lyssna till och läsa sagor, dikter, berättelser och serier samt bekanta sig med litteratur i form av bild, film och teater och digitala texter
- att läsa och samtala och skriva om böcker så att tyngdpunkten ligger på det upplevda och på delade läserfarenheter

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 2

Kommunikation

Eleven

- är van vid att uttrycka sig muntligt och kan berätta för en liten grupp om sina erfarenheter så att lyssnarna uppfattar budskapet
- har förmåga att uppfatta stavelser, ljud och rytm och kan leka med språket, uppfatta rim och reflektera över ordens form och betydelse
- kan uttrycka sig på ett väl fungerande sätt i dagligt tal
- kan lyssna koncentrerat till läraren och de andra eleverna
- deltar i samtal på ett naturligt sätt och bidrar med egna kommentarer och frågor i diskussioner.

Läsa och skriva

Eleven

- läser tämligen felfritt och flytande texter som är lämpliga för hans eller hennes läsutveckling, lästekniken har automatiserats och eleven känner lätt igen välbekanta ord
- känner igen detaljer men ser även texten i sitt sammanhang, går i dialog med texten
- har bekantat sig med strategier som förbättrar läsförståelsen och kan vid behov använda sig av dessa
- iakttar under läsningen sin förståelse av det lästa
- vill och klarar av att uttrycka sig skriftligt, skriver för olika situationer
- kan i skrift berätta om erfarenheter både i fantasin och i verkligheten

- skriver för hand, kan binda ihop bokstäver och även producera egen text på dator
- behärskar stavningen av frekventa ord
- klarar åtminstone tidvis av att inleda en mening med stor bokstav och använda skiljetecken i slutet av meningar.

Språk, litteratur och kultur

Eleven

- har börjat förstå språket som fenomen och kan i någon mån diskutera språkliga uttryck och texter
- har ett ordförråd och en förmåga att förstå åldersanpassade tryckta texter och medietexter
- är en motiverad och aktiv läsare som själv kan skaffa sig lämplig och intressant litteratur
- har läst flera barnböcker och läser på ett mångsidigt sätt som tillfredsställer behovet av att känna och tänka i dialog med fiktiva texter.

ÅRSKURSERNA 3-5

I årskurserna 3-5 är huvudsyftet med undervisningen i modersmål och litteratur att eleverna skall utveckla basfärdigheter i funktionella sammanhang. Elevernas läsförståelse och förmåga att söka information fördjupas. Läsning av skönlitteratur och saktexter och varierande former av skrivning ges stort utrymme. Färdigheterna i läsning, skrivning och muntlig uttrycksförmåga stärks. Samtidigt stöds elevernas fantasi, kreativitet och identitetsutveckling.

ÅRSKURS 3

MÅL

Tala och lyssna

Eleven skall

- använda sig av standardsvenska i givna situationer
- kunna berätta sammanhängande
- våga uttrycka sig i grupp samt kunna lyssna till andra
- aktivt delta i diskussioner.

Läsa och skriva

Eleven skall

- kunna läsa flytande
- kunna se helheten i en text samt urskilja detaljer
- kunna reflektera och dra slutsatser av en text
- använda en ledig skrivstil
- bekanta sig med rättskrivningens grunder och interpunktion
- lära sig att använda datorn som hjälpmedel
- få ökad ordkunskap.

Litteratur

Eleven skall

- uppmuntras och erbjudas möjlighet till läsning
- känna till några nordiska författare och deras verk med tonvikten på de finlandssvenska
- lära sig att använda medier på ett funktionellt sätt både i skolan och på fritiden.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala och lyssna

- att öva sig i att använda standardsvenska i olika situationer
- att redovisa arbeten muntligt t.ex. bokreferat
- att delta i diskussioner genom att tala, lyssna och fråga
- att berätta, återberätta och beskriva
- att få vana att uppträda genom t.ex. drama

Läsa och skriva

- att befästa lästekniken genom hög- och tystläsning
- att fokusera på samt redogöra för innehållet i en text
- att träna ordkunskap
- att ta del av olika läsprojekt
- att kunna ge och ta emot respons på en text
- att befästa den bundna handskriften
- att använda sig av de vanligaste skiljetecknen (. ? !)
- att kunna använda sig av uppslagsverk och ordböcker
- att känna till substantiv och verb
- att öva sig i grundläggande rättskrivning
- att producera egen text med ord- och textbehandlingsprogram på datorn
- att bekanta sig med dagstidningar
- att granska texter och rubriker

Litteratur

- att bekanta sig med olika typer av litteratur t.ex. barnböcker, faktaböcker, dikter och serier
- att besöka biblioteket
- att göra några författarporträtt samt läsa verk av författaren i fråga
- att läsa sagor, kunna återberätta dem och delta i dramatiseringar av sagorna
- att kunna använda sig av olika slags källor vid informationssökning

ÅRSKURS 4

MÅL

Tala och lyssna

Eleven skall

- sträva till att använda standardsvenska
- kunna berätta sammanhängande
- våga uttrycka sig i grupp samt kunna lyssna till andra
- aktivt delta i diskussioner.

Läsa och skriva

Eleven skall

- kunna läsa viss text med inlevelse
- kunna använda olika strategier vid läsning

- kunna ställa frågor samt dra slutsatser utifrån en läst text
- strukturera sin friskrivning
- skriva med en ledig skrivstil
- utöka sina färdigheter i rättskrivning och interpunktion
- använda datorn som hjälpmedel
- öka sitt ord- och begreppsförråd.

Litteratur

Eleven skall

- uppmuntras och erbjudas möjlighet till läsning
- öka kännedomen om olika författare samt läsa verk av dessa
- bekanta sig med de nordiska grannspråken och litteraturen
- lära sig att använda medier på ett funktionellt sätt både i skolan och på fritiden.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala och lyssna

- att öva sig i att använda standardsvenska i olika situationer
- att redovisa arbeten muntligt
- att delta i diskussioner samt kunna ge uttryck för sin egen åsikt
- att berätta, återberätta och beskriva
- att lära sig agera inför grupp

Läsa och skriva

- att utveckla lästekniken genom hög- och tystläsning
- att öva olika strategier vid läsning
- att delge läserfarenheter, berätta – skriva – diskutera
- att lära sig nya ord och begrepp och kunna använda dem
- att skriva berättelser med inledning, handling och avslutning
- att få en inblick i processkrivningens grunder
- att skriva med en tydlig och ledig bunden handskrift
- att använda sig av de vanligaste skiljetecknen (. , ? !)
- att använda uppslagsverk och ordböcker
- att känna till ordklasserna substantiv, verb och adjektiv
- att fördjupa sig i rättskrivning
- att producera egen text med ord- och textbehandlingsprogram
- att läsa dagstidningar
- att granska rubriker och innehåll

Litteratur

- att läsa olika slag av litteratur
- att lära känna flera författare
- att bekanta sig med de nordiska språken och litteraturen
- att läsa enkla äventyrsböcker och att muntligt och skriftligt kunna återberätta dem
- att besöka biblioteket och känna till hur man hittar böcker utgående från titel eller författare
- att kunna använda olika slags källor vid informationssökning.

ÅRSKURS 5

MÅL

Tala och lyssna

Eleven skall

- använda sig av standardsvenska i givna situationer
- kunna uttrycka sig verbalt i olika situationer
- sakligt kunna framföra och ta emot åsikter
- muntligt kunna återge en berättelse med egna ord
- uppträda och uttrycka sig inför publik.

Läsa och skriva

Eleven skall

- befästa färdigheten i läsning
- kunna förstå texter av olika slag och kunna göra frågor till dem
- kunna läsa flytande och med inlevelse
- kunna få upplevelser genom det skrivna ordet
- skriva ledigt med tydlig skrivstil
- kunna producera en egen text som lämpar sig för ändamålet
- lära sig skrivregler och befästa färdigheten i att stava rätt
- känna till ordklasser, ordböjningar och meningsbyggnad, samt begreppen subjekt och predikat
- skriftligt kunna återge en text/berättelse med egna ord
- kunna använda datorn som hjälpmedel.

Litteratur

Eleven skall

- kunna söka ändamålsenlig information i olika källor och medier, samt kritiskt granska den
- uppmuntras till att öka och fördjupa intresset för litteratur
- kunna hitta litteratur som lämpar sig för läsaren
- bekanta sig med den finlandssvenska litteraturen och kulturen
- kunna möta andra kulturer via bl.a. litteratur, teater, film.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala och lyssna

- att prata ett vårdat språk
- att anpassa språket efter situationen
- att uttrycka sin åsikt och att ge andra samma möjlighet
- att inför grupp utveckla sin muntliga framställningsförmåga

Läsa och skriva

- att befästa lästekniken genom att öva högläsning, tystläsning och läsförståelse
- att automatisera användningen av den bundna handskriften
- att öva rättskrivning
- att skriva egna texter
- att hålla bokreferat
- att träna ordkunskap

- att lära sig ordklasserna substantiv, verb, adjektiv, räkneord och pronomen samt att lära sig ordböjningar
- att lära sig använda olika skiljetecken (. , ? ! : –)
- att lära sig känna igen subjekt och predikat
- att inhämta information ur dagstidningar, samt kritiskt granska den
- att lära sig använda datorns grammatik- och språkprogram

Litteratur

- att lära sig att söka information i uppslagsverk, Internet, tidskrifter och annan media
- att träna sig i att pröva riktigheten i den sökta informationen
- att bekanta sig med biblioteket och dess serviceformer
- att bekanta sig med litteratur som är anpassad till elevens nivå
- att bekanta sig med finlandssvenska författare och deras verk samt ett antal klassiker
- att öka förståelsen och toleransen för andra kulturer genom litteratur, film eller andra medier

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 5

Kommunikation

Eleven

- strävar efter att utveckla sin muntliga och skriftliga uttrycksförmåga i olika kommunikationssituationer
- tar till orda i diskussioner och berättar om och beskriver sina egna iakttagelser, idéer och åsikter och jämför dem med andras
- strävar efter att nå fram med sitt budskap och kan i någon mån anpassa sitt uttryckssätt till situationen och till mediet
- vill och kan lyssna till andras tankar och synpunkter och har förmåga att uttrycka egna åsikter både verbalt och nonverbalt
- kan uppfatta det centrala innehållet i texter av olika slag, även sådana som innehåller både ord, bilder och ljud
- klarar av att för en bekant publik hålla en kort och till strukturen klar muntlig presentation
- tar aktivt del i drama och andra estetiska uttrycksformer.

Att tolka och bruka olika slags texter

Eleven

- kan läsa flytande
- kan använda ett flertal olika lässtrategier och går i dialog med texten
- förstår vad en informationssökningsprocess innebär
- kan använda sig av biblioteket och hittar ändamålsenlig information i tryckta och i elektroniska källor
- kan hitta väsentlig information i texter som är avpassade för åldern och har prövat på att tillämpa källkritik
- läser fiktiva texter som ger både kunskap och glädje.

Att producera och bruka olika slags texter

Eleven

- kan både skriftligt och muntligt producera olika slag av texter, såsom berättelser, beskrivningar och informativa texter
- har skrivit flera texter för olika situationer och är van vid att planera, bearbeta och förbättra sin text

- är medveten om att en del av textplaneringsprocessen består i att finna idéer och samla kunskap och erfarenhet
- förstår idén med styckeindelning då man strukturerar en text och kan bygga upp sina texter logiskt
- behärskar två typer av handstil, textning och skrivstil, har utvecklat en läslig skrivstil och är även van vid att producera text med hjälp av textbehandling
- kan använda ordböcker och andra språkliga hjälpmedel i syfte att utveckla sitt ordförråd
- förstår skillnaderna mellan talat och skrivet språk så väl att det syns i elevens egna texter
- känner till principerna för rättstavning, användning av stor och liten bokstav och vanliga ljudstridigt stavade ord, kan tillämpa principen om sammanskrivning av sammansatta ord och tillämpa de centrala reglerna för interpunktion.

Språk, litteratur och kultur

Eleven

- använder sig av sina kunskaper om och färdigheter i språket för att förstå och producera texter
- kan reflektera över förhållandet mellan form och innehåll i ord, satser, meningar och texter
- kan reflektera över skillnaderna mellan talat och skrivet språk
- kan laborera med ord i ordklasser, böja vanliga ord och urskilja predikat och subjekt i en enkel sats
- har läst de böcker som klassen valt att läsa tillsammans och dessutom ett flertal valfria böcker, kortare texter och lyrik
- har förmåga att välja intressant litteratur för sin läsning och kan i någon mån beskriva sig själv som läsare
- strävar efter att synliggöra insikter och erfarenheter och att utveckla sin fantasi genom läsandet
- har bekantat sig med fiktiva texter genom film, teater och andra medier
- känner till de språk som talas i närmiljön och i de nordiska grannländerna.

ÅRSKURS 6-9

I årskurserna 6-9 är målet för undervisningen att vidga elevernas språk- och textkompetens. Elevernas texterfarenhet breddas och fördjupas och de lär sig att utveckla sin språkanvändning så att den motsvarar de krav som standardspråket ställer. Under denna fas skall eleverna bli allt mer medvetna om sig själva som läsare, talare, lyssnare och skribenter. Undervisningens uppgift är att inspirera eleverna att läsa och reflektera över både litteratur och medietexter. Genom litteraturen möter eleverna olika kulturer och litteraturen ger dem även kunskap och insikt. Elevernas förmåga att tolka, analysera och producera texter utvecklas, de blir mer medvetna i sitt språkbruk och laborerar med ord och språkformer.

ÅRSKURS 6

MÅL

Tala och lyssna

Eleven skall

- sträva till att använda standardsvenska

- kunna utveckla en medvetenhet i fråga om skillnaderna mellan talspråk och skriftspråk
- kunna utveckla en trygghet i att uttrycka sig verbalt i olika situationer
- sakligt kunna framföra och ta emot åsikter
- lära sig mötesteknik
- uppträda och uttrycka sig inför publik med ett varierat språk

Läsa och skriva

Eleven skall

- kunna läsa, analysera, reflektera över och bearbeta olika slags texter
- kunna få upplevelser genom det skrivna ordet
- skriva ledigt med tydlig skrivstil
- kunna producera en ändamålsenlig text och kunna utvärdera den
- lära sig skrivregler och befästa färdigheten i att stava rätt
- känna till ordklasser, ordböjningar och meningsbyggnad, samt begreppen subjekt, predikat och objekt
- kunna använda datorn som hjälpmedel.

Litteratur

Eleven skall

- kunna söka ändamålsenlig information i olika källor och medier, samt kritiskt granska den
- uppmuntras till att öka och fördjupa intresset för litteratur
- kunna hitta litteratur som lämpar sig för läsaren
- kunna möta andra kulturer via bl.a. litteratur, teater och film.

CENTRALT INNEHÅLL

Tala och lyssna

- att prata ett vårdat språk
- att anpassa språket efter situationen
- att uttrycka sin åsikt, motivera den och ge andra samma möjlighet
- att inför grupp utveckla sin muntliga framställningsförmåga

Läsa och skriva

- att bekanta sig med olika sorters texter och lässtrategier
- att bibehålla och utveckla den bundna handskriften
- att öva rättskrivning
- att skriva egna texter med varierande uppläggning och utformning
- att göra bokreferat och bokrecension
- att träna ordkunskap
- att lära sig ordklasser, substantiv, verb, adjektiv, räkneord, pronomen och prepositioner samt att lära sig ordböjningar
- att lära sig använda olika skiljetecken (. , ! ? : – ”)
- att lära sig känna igen subjekt, predikat och objekt
- att inhämta information ur dagstidningar samt kritiskt granska den att lära sig använda datorns grammatik- och språkprogram

Litteratur

- att lära sig att söka information i uppslagsverk, Internet, tidsskrifter och annan media
- att träna sig i att pröva riktigheten i den sökta informationen
- att forska i ett givet ämne

- att bekanta sig med biblioteket och kunna använda dess serviceformer
- att bekanta sig med litteratur som är anpassad till elevens nivå
- att bekanta sig med finlandssvenska författare och deras verk samt ett antal barn- och ungdomsrealistiska böcker
- att öka förståelsen och toleransen för andra kulturer genom litteratur, film och andra medier

ÅRSKURS 7

MÅL

Kommunikation

Eleven skall

- utveckla sin säkerhet i olika kommunikationssituationer
- bli medveten om hur man skapar ett positivt kommunikationsklimat.

Att tolka och bruka olika slags texter

Eleven skall

- utveckla sina färdigheter att söka och använda information i olika slag av källor
- stärka sina färdigheter till att bli en aktiv och reflekterande läsare och lyssnare.

Att producera och bruka olika slags texter

Eleven skall

- bli van att strukturera skriftliga arbeten
- kunna producera ändamålsenlig och välutformad text
- utvecklas till en textförfattare med mångsidigt ordförråd
- utveckla sitt ordförråd i funktionella sammanhang.

Språk, litteratur och kultur

Eleven skall

- lära sig grundläggande kunskaper om svenska språket; ordklasserna och centrala satsdelar
- öka sitt läs- och litteraturintresse
- vidga sina litteraturupplevelser genom film eller teater.

CENTRALT INNEHÅLL

Kommunikation

- att diskutera, intervjua och föra dialog i funktionella sammanhang
- att stärka förmågan och viljan att kommunicera, föra fram egna åsikter och motivera dessa

Textförståelse

- att öva sig i att förstå och reflektera då man lyssnar och läser
- att reflektera över betydelser i texter utgående från texten och från egna erfarenheter
- att dela sina läsupplevelser med andra

Skriva och tala

- att utveckla kommunikationsfärdigheter och personliga uttryckssätt i ett funktionellt sammanhang
- att producera texter av olika slag för hand eller med textbehandlingsprogram
- att skriva texter med varierande uppläggnings- och utformning

- att skriva berättande och reflekterande texter
- att skriva fiktiva texter
- att öva rättskrivning i funktionella sammanhang
- att sammanställa och presentera ett arbete
- att använda sig av standardspråk både i tal och skrift

Informationssökning

- att välja och presentera material

Språk, litteratur och kultur

- att lära sig ordklasserna
- att förstå skillnaden mellan sats och mening samt klara av enkel satsanalys
- att läsa sagor, fantasy, klassiska och aktuella ungdomsböcker
- att få erfarenhet av litteratur och kultur i form av film, teater och andra medier och att dela dessa upplevelser tillsammans med andra

ÅRSKURS 8

MÅL

Kommunikation

Eleven skall

- bli medveten om olika kommunikationssituationers krav
- vänja sig vid olika synsätt och uttryckssätt.

Att tolka och bruka olika slags texter

Eleven skall

- stärka sina färdigheter i att tolka och utvärdera texter
- vidareutveckla sina färdigheter att söka och använda information i olika slag av källor.

Att producera och bruka olika slags texter

Eleven skall

- bli van vid att planera och strukturera muntliga presentationer och skriftliga arbeten
- lära sig att beakta mottagarens, situationens och mediets roll vid textproduktion
- utveckla sitt ordförråd i funktionella sammanhang.

Språk, litteratur och kultur

Eleven skall

- fördjupa sig i språkets struktur och grammatik
- få en uppfattning om hur texter och medier har makt att skapa bilder och tankar, forma människors världsbild och påverka deras val
- fördjupa sitt läs- och litteraturintresse genom att läsa skönlitteratur från Finland, Norden och andra länder
- att vidga sina litteraturupplevelser genom teater eller film.

CENTRALT INNEHÅLL

Kommunikation

- att utveckla förmågan att kommunicera enligt situationens krav på stilnivå och språkvariant
- att reflektera över sina egna färdigheter i läsning, kommunikation och medieanvändning

Textförståelse

- att behandla saktexter som representerar centrala textgenrer
- att analysera och bedöma saktexter, att komprimera textinnehåll, att kunna skilja värderingar och fakta
- att reflektera över verbala, visuella och auditiva uttryck i texter

Skriva och tala

- att producera texter av olika slag både för hand och med textbehandlingsprogram
- att arbeta process- och målinriktat med textproduktion
- att utforska språket experimentellt, bland annat genom dikter och drama
- att skriva diskuterande och reflekterande
- att reflektera över och bearbeta information
- att sammanställa och presentera ett arbete
- att använda sig av standardspråk både i tal och skrift

Informationssökning

- att göra anteckningar och öva sig i att ge enkla källhänvisningar
- att planera och strukturera informationssökningen
- att välja, strukturera och presentera material

Språk, litteratur och kultur

- att undersöka principerna för satsbyggnad i svenska språket med fokus på struktur, sats och mening
- att fördjupa sig i satsanalysen
- att läsa, analysera och reflektera över skönlitteratur från Finland, Norden och andra länder
- att läsa ungdomsböcker eller romaner samt dikter och annan kortprosa
- att laborera med ordval, ordbetydelser och olika stilnivåer
- att få erfarenhet av litteratur och kultur i form av teater, film och andra medier och att analysera och dela dessa upplevelser med andra

ÅRSKURS 9

MÅL

Kommunikation

Eleven skall

- utveckla social och etisk kompetens i kommunikationssituationer
- öka medvetenheten om hur man skapar ett positivt kommunikationsklimat.

Att tolka och bruka olika slags texter

Eleven skall

- utveckla en medvetenhet om olika textgenrer så att han eller hon vet vilken förförståelse som krävs för att kunna läsa, lyssna till och bearbeta olika slag av texter
- kunna använda bibliotek, uppslagsverk och databaser som informationskällor.

Att producera och bruka olika slags texter

Eleven skall

- utvecklas till en textförfattare med personlig stil som i tal och skrift kan använda sig av sina kunskaper om språket

- vilja och våga framföra sina åsikter samt kunna motivera dessa
- kunna kommentera andras åsikter på ett konstruktivt sätt.

Språk, litteratur och kultur

Eleven skall

- känna till svenska språkets utveckling och varieteter
- känna till grundläggande språkvårdsprinciper
- fördjupa sitt läs- och litteraturintresse
- bekanta sig med olika kulturer genom litteratur, teater och andra medier och därmed utveckla sin etiska medvetenhet och få estetiska upplevelser
- utveckla språklig tolerans och respektera språklig variation hos olika språkbrukare.

CENTRALT INNEHÅLL

Kommunikation

- att förstå och tillämpa förhållandet mellan textinnehåll, form och uttrycksätt i olika kommunikationssituationer
- att utveckla interaktionsfärdigheter och förstå betydelsen av publikkontakt

Textförståelse

- att behandla fiktiva texter på olika sätt t.ex. författar- och textorienterade analyser samt läsarorienterade analyser
- att behandla saktexter som representerar centrala textgenrer
- att gå i dialog med texter och dela sina läsupplevelser med andra
- att analysera och bedöma mål och metoder hos textförfattaren t.ex. i medietexter
- att betrakta texter som helheter, d.v.s. deras struktur, syfte och användning

Skriva och tala

- att producera texter av olika slag både för hand och med textbehandlingsprogram
- att reflektera över och bearbeta information
- att experimentera med ord, meningar och satser i skriftlig och muntlig form
- att arbeta process- och målinriktat med textproduktion
- att skriva argumenterande och reflekterande
- att skriva saktext
- att sammanställa och presentera ett arbete
- att använda sig av standardspråk både i tal och skrift

Informationssökning

- att söka information i olika källor och bedöma ändamålsenligheten och tillförlitligheten i olika saktexter samt ge enkla källhänvisningar
- att reflektera över och bearbeta den samlade informationen under processens gång

Språk, litteratur och kultur

- att granska variation och utveckling i det svenska språket
- att lära sig en del om språkvård och normer för talat och skrivet standardspråk
- att bekanta sig med de skönlitterära tidsepokerna och huvudgenrerna och några andra genrer såsom novell och roman
- att känna till och använda centrala litteraturanalytiska begrepp som är lämpliga för åldersnivån

- att utveckla sig själv som läsare genom att läsa verk av utländska författare samt centrala verk inom finlandssvensk litteratur
- att känna igen centrala icke-fiktiva textgenrer
- att få erfarenhet av litteratur och kultur i form av teater, film och andra medier och att analysera och dela dessa upplevelser tillsammans med andra
- att få grundläggande kunskap om modersmålets betydelse och om den språkliga situationen i Finland och Norden samt i ett globalt och demokratiskt perspektiv

KRITERIER FÖR VITSORDET ÅTTA VID SLUTBEDÖMNINGEN

Kommunikation

Eleven

- har lust och vilja att uttrycka sig muntligt och skriftligt både individuellt och i grupp och strävar efter att få kontakt med sin publik
- kan lyssna koncentrerat och tar till orda i en problemorienterad diskussion och visar förmåga till en aktiv och analytisk dialog
- visar respekt för andra talare, accepterar olika åsikter och kan delta i en diskussion på ett konstruktivt sätt, t.ex. genom att ställa frågor och komma med förslag och motiveringar
- känner till de viktigaste skillnaderna mellan talspråk och skriftspråk, är medveten om privatspråkets möjligheter och begränsningar och kan förändra sitt språkbruk beroende på situationen och mediet
- tar emot och utnyttjar respons på egna texter för att utveckla sina egna färdigheter och kan också ge andra konstruktiv respons och arbeta både enskilt och i grupp.

Att tolka och bruka olika slags texter

Eleven

- kan föra en dialog med såväl fiktiva texter som saktexter: ställa frågor till texten, kommentera, argumentera, tolka och analysera texter
- kan uttrycka sin egen läsartext vid läsning av fiktiva texter: fundera över textens tema, intrig och personporträtt och över textens innehåll och relation till egna tankar och erfarenheter
- kan använda sig av några centrala språk-, litteratur- och textanalytiska begrepp
- kan läsa lyrik och uttrycka tankar och känslor som dikten väcker
- kan orientera sig i olika textmiljöer och känner till olika textgenrer och deras funktion
- förstår att en text har ett syfte och en avsändare som är avgörande för textens språkliga uttryck, form och innehåll
- läser och förstår olika slags texter – även medietexter – och använder väl fungerande lässtrategier
- kan reflektera över visuella och auditiva uttryck i texter
- känner igen vanliga fiktiva textgenrer och även fakta- och medietexter inom olika genrer, speciellt nyheter, reklam och artiklar av olika slag, samt kan förhålla sig analytiskt och kritiskt till dessa
- kan ta fram det väsentliga i en text, tolka texter, känna igen värdepåståenden, komprimera textinnehåll och jämföra olika texter
- kan använda bibliotek, uppslagsverk och databaser samt fiktiva texter, saktexter och muntligt förmedlad information som informationskällor
- kan ta fram väsentlig information ur olika källor och reflektera över deras tillförlitlighet.

Att producera och bruka olika slags texter

Eleven

- känner till olika arbetsfaser i uppläggningsen av muntliga och skriftliga texter och kan tillämpa sina språkkunskaper vid textproduktion
- kan samla tillräckligt med material för sin presentation samt strukturera och analysera detta
- kan strukturera sitt muntliga framförande så att det centrala innehållet förmedlas till åhörarna och så att tankegången i texten är lätt att följa
- kan producera många olika slags fiktiva texter och saktexter, till exempel beskrivningar, berättelser, definitioner, sammandrag, referat, brev, ansökningar, insändare och andra argumenterande texter
- kan producera sin text både för hand och med ordbehandlingsprogram och även i övrigt utnyttja informationsteknik och medier
- kan skriva något så när felfritt, förstår innebörden av en språklig norm och kan tillämpa den så att språkstrukturer, interpunktion och ortografi i huvuddrag är korrekta
- har ett tillräckligt stort, fungerande ordförråd, men talspråkliga, dialektala eller finskpåverkade uttryck kan förekomma
- kan göra iakttagelser och reflektera över sig själv som läsare, talare och skribent
- kan i sina texter tillämpa sina kunskaper om språket och skillnaden mellan talat och skrivet språk och därmed välja ord, stil och strukturer på ett ändamålsenligt sätt.

Språk, litteratur och kultur

- Eleven
- har uppnått en sådan läsfärdighet att han eller hon kan läsa hela verk
- finner intressant läsning och kunskap bland fakta- och/eller skönlitteratur och i olika medier
- känner till det svenska språkets viktigaste särdrag och kan i någon mån jämföra svenska språket med andra språk, speciellt finska språket, nordiska språk och de främmande språk som eleven får undervisning i
- känner till ordklassindelning, böjningssystem och satsanalys inklusive ordföljdsprinciper och kan laborera med språket
- kan beskriva sig själv som läsare, och motivera sina egna litteraturval, och har läst åtminstone det antal hela verk som klassen har valt att läsa gemensamt
- har läst både finländsk, svensk, nordisk och annan utländsk skönlitteratur i form av dikter, sagor, berättelser, noveller, serier, utdrag ur dramer, nordiska myter och sagor och centrala verk inom finlandssvensk litteratur
- känner till de skönlitterära huvudgenrerna, några centrala stilriktningar och en del klassiska verk samt några centrala verk inom finländsk och nordisk litteratur och inom världslitteraturen
- kan reflektera över litteratur, teater och film och dela sina upplevelser med andra
- kan tolka och granska budskap i olika medier
- har någon kännedom om svenska språkets variation och utveckling och vet att språket är ett kulturfenomen som utvecklas och förändras, beroende på språkbrukarna och på geografiska, sociala, politiska och historiska faktorer
- kan utgående från sina kunskaper förstå och reflektera över modersmålets roll i förhållande till andra språk i en mångkulturell språkgemenskap
- kan reflektera över svenskan i Finland som en del av den nordiska språkgemenskapen och i ett mera globalt perspektiv samt förstår språkets och modersmålets betydelse för människan.

7.4 FINSKA

Syftet med undervisningen i finska i den grundläggande utbildningen på svenska i Finland är i första hand att ge enspråkigt svenska elever sådana kunskaper och färdigheter i landets majoritetsspråk att de nöjaktigt reder sig i tal och skrift i alldagliga språksituationer. Eleverna skall våga ta del av finskspråkig information, aktuella frågor och underhållning i massmedier även på finska. Till studierna i ämnet hör också kännedom om finsk kultur och litteratur samt grundläggande insikter i språkets byggnad, funktion och variation.

Finska som A-språk

A-lärokursen i finska följs när undervisningen i ämnet inleds som gemensamt språk i årskurs 1.

ÅRSKURS 1

Eleven skall få en positiv attityd till finska språket och känna att han eller hon vill lära sig det. I undervisningen koncentrerar man sig på att lyssna, upprepa och tala språket i konkreta, åskådliga och gärna lekfulla situationer, såsom sånger, rim, ramsor, sagor, lekar och enkla dramaövningar. Elevens erfarenheter, aktuella teman och innehåll som kommit upp i andra ämnen anknyts till undervisningen.

MÅL

Eleven skall

- kunna presentera sig kort (namn, ålder)
- kunna räkneorden 1-10
- kunna benämningar på husdjur
- känna till benämningar på familjemedlemmar
- känna till finska ord om sin närmiljö
- känna till veckodagarna
- känna till artighetsfraser
- känna till färger.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- eleven själv
- familjen och hemmet
- skolan
- olika djur
- årstider, månader, veckodagar
- färger
- grönsaker, frukter och bär
- livet på landet (yrken, djur, växter)
- livet i staden (yrken, trafik, offentliga platser)

Strukturer

- nominativ singularis
- räkneord 1-10

ÅRSKURS 2

Eleven skall få en fortsatt positiv inställning till finska språket och känna att han eller hon vill lära sig det. I undervisningen koncentrerar man sig på att lyssna, upprepa och tala språket i konkreta, åskådliga och gärna lekfulla situationer, såsom sånger, rim, ramsor, sagor, lekar och enkla dramaövningar. Elevens erfarenheter, aktuella teman och innehåll som kommit upp i andra ämnen anknyts till undervisningen. Viktiga ord kan skrivas ner som stöd för inläringen.

MÅL

Eleven skall

- kunna räkneorden 1-20
- kunna benämningar på familjemedlemmar
- kunna artighetsfraser
- kunna färger
- kunna veckodagarna
- känna till finska ord om sin närmiljö
- känna till frågeorden kuka och mikä
- känna till kroppsdelar
- känna till årstider och månader
- känna till årets högtider
- känna till vanliga verb.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- eleven själv
- familjen och hemmet
- skolan
- olika djur
- årstider, månader, veckodagar
- färger
- grönsaker, frukter och bär
- livet på landet (yrken, djur, växter)
- livet i staden (yrken, trafik, offentliga platser)

Strukturer

- nominativ singularis och pluralis
- jakande presens
- räkneorden 1-20

ÅRSKURS 3

I årskurs 3 skall eleven tillägna sig de vanligaste orden och huvudsakligen muntligt kunna berätta om sig själv och sin närmaste omgivning. Eleven skall kunna läsa och förstå korta

berättelser och dialoger samt uppmuntras till att ta del av finska radio- och TV-program. Eleven skall få en fortsatt positiv inställning till finska språket.

MÅL

Eleven skall

- kunna de vanligaste orden inom de olika ämnesområdena
- kunna ställa frågor och svara med frågeorden mikä, millainen, minkävärinen och kuka i singularis och pluralis
- kunna använda de vanligaste verben i presens
- kunna svara och fråga i jakande presens
- kunna ställa frågor med frågeorden kenen, minkä samt kenellä on samt besvara dessa
- kunna ställa frågor med frågeorden missä och millä (utan attribut) samt besvara dessa
- kunna årstiderna
- kunna använda räkneorden 1-20
- känna till tiotalen, hundratal samt talet 1000
- känna till olika uppmaningar.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- jag
- familjen och hemmet
- skolan
- olika djur
- närmiljön
- årstider

Strukturer

- nominativ singularis och pluralis
- genitiv singularis
- jakande presens
- inessiv
- adessiv
- räkneorden 1-20 samt jämna tiotal, hundratal och talet 1000

ÅRSKURS 4

I årskurs 4 skall eleven tillägna sig ett utökat ordförråd för att med hjälp av detta kunna föra ett enkelt samtal om vardagliga situationer. Eleven skall kunna läsa korta berättelser samt även skriftligt kunna producera korta egna texter. Eleven skall få en fortsatt positiv inställning till finska språket samt uppmuntras till att ta del av finska radio- och TV-program.

MÅL

Eleven skall

- utöka sitt ordförråd inom de olika ämnesområdena
- kunna tredje temaformen av nomen
- kunna svara i nekande presens
- kunna ställa frågor med frågeorden kenelle / keneltä samt besvara frågorna

- kunna räkneorden 1-100
- kunna ställa frågor med frågeorden paljonko / montako samt besvara frågorna
- kunna klockslag
- kunna svara på frågeordet milloin i samband med dygn, veckodagar och årstider
- kunna jakande och nekande imperativ singularis
- känna till hur man frågar i nekande presens
- känna till skillnaden vid användningen av ackusativ och partitiv objekt.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- fritidsintressen
- mat
- livet på landet
- livet i staden
- klockslag

Strukturer

- partitiv singularis
- ackusativ och partitiv objekt
- nekande presens
- ablativ och allativ
- räkneord 1-100
- pris och mängd
- tidsuttryck
- imperativ singularis

ÅRSKURS 5

I årskurs 5 skall eleven kunna använda finska språket så att han eller hon klarar av vardagliga situationer. Eleven skall muntligt och skriftligt kunna berätta om händelser i nutid och förfluten tid. Eleven skall också kunna berätta om sig själv och sina intressen samt om sin hemkommun. Eleven ska tillägna sig en viss kännedom om finska seder och bruk samt ha en fortsatt positiv inställning till finska språket.

MÅL

Eleven skall

- utöka sitt ordförråd inom de olika ämnesområdena
- kunna använda inre och yttre lokalkasus
- kunna använda jakande imperfekt av vanliga verb
- kunna använda ackusativ och partitiv objekt
- kunna svara på frågan milloin i samband med månader och högtider
- kunna ordningstalens grundform (1.–6.)
- kunna fråga i nekande presens
- känna till infinitiv I.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- kroppsdelar
- eleven själv
- högtider och månader
- naturen och kartan
- vägbeskrivning
- väderlek och väderstreck
- olika nödsituationer

Strukturer

- yttre och inre lokalkasus
- jakande imperfekt
- objektsformen av personliga pronomen
- ämnesord i partitiv
- tidsuttryck
- räkneord 1 – 1000
- infinitiv I

ÅRSKURS 6

I årskurs 6 skall eleven aktivt kunna använda finska språket genom att kunna svara, ställa frågor samt uttrycka sina egna tankar och åsikter i vardagliga situationer. Eleven skall med hjälp av en läst berättelse kort kunna återge innehållet muntligt och skriftligt på finska. Eleven skall också förstå enklare information på finska samt uppmuntras till att ta del av finsk media, finskspråkig litteratur samt finsk kultur. Eleven skall få en fortsatt positiv inställning till finska språket.

MÅL

Eleven skall

- utöka sitt ordförråd inom de olika ämnesområdena
- kunna använda infinitiv I
- kunna använda känsloverb med objekt
- kunna böja verb i olika personer i jakande och nekande presens
- kunna böja verb i olika personer i jakande och nekande imperfekt
- kunna bilda och använda translativ i samband med yrken
- kunna använda tidsuttryck i essiv
- kunna använda tidsuttryck i olika sammanhang
- känna till jakande och nekande perfekt
- känna igen possessivsuffix.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- framtidsplaner och yrken
- fritidsintressen
- turism
- känslor och åsikter
- kläder
- hälsa

Strukturer

- infinitiv I
- objekt i partitiv
- nekande imperfekt
- translativ
- essiv
- possessiv suffix

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

- *Eleven skall ha ett grundläggande ord- och uttrycksförråd samt behärska de viktigaste basstrukturerna.*
- *Eleven skall kunna fråga, svara och uttrycka sina egna tankar i vardagliga situationer.*
- Eleven skall visa en fungerande elementär språkfärdighet i hörförståelse, tal och skrift.
- I läsförståelse skall eleven uppvisa en färdighetsnivå i den grundläggande språkfärdighetens begynnelsekedje.
- Eleven skall även kunna visa grundläggande förtrogenhet med de arbetssätt som behövs för att han eller hon ska lära sig finska.

ÅRSKURS 7

Eleverna skall få en fortsatt positiv attityd till finska språket, finstalande personer och finska sedvänjor. Ordförrådet och strukturbehärsningen utvidgas, speciellt inom vissa temaområden. Eleverna skall visa att de förstår huvudinnehållet i både läs- och hörförståelser samt enklare tidningstexter. De vågar och vill uttrycka sig på finska i tal och skrift.

MÅL

Eleven skall

- kunna centrala ord och uttryck från de olika ämnesområdena
- kunna använda ord och uttryck också i muntliga sammanhang
- kunna de strukturer som tas upp
- kunna sammanfatta korta texter och skriva korta berättelser.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- eleven själv
- familjen
- hemmet
- skolan
- enkla servicesituationer (t.ex. café, fråga och visa vägen, telefon)
- datorn

Strukturer

- verbet ”olla” i betydelse ha och vara
- verbböjning i presens, imperfekt, perfekt och pluskvamperfekt
- possessivsuffix
- partitiv plural
- lokalkasus i singular och plural

- objekt i jakande och nekande satser

ÅRSKURS 8

Eleverna skall få en fortsatt positiv attityd till finska språket, finstalande personer och finska sedvänjor. De utvidgar sitt ordförråd och sin strukturbehärskning, speciellt inom vissa temaområden. Eleverna skall visa att de förstår huvudinnehållet i både läs- och hörförståelser samt enklare tidningstexter. De vågar och vill uttrycka sig på finska i tal och skrift, klarar sig någorlunda i vardagliga situationer samt får en viss kännedom om finsk kultur.

MÅL

Eleven skall

- kunna centrala ord och uttryck från de olika ämnesområdena
- kunna använda ord och uttryck också i muntliga sammanhang
- kunna de strukturer som tas upp
- känna till fakta om Kalevala
- kunna sammanfatta texter och skriva kortare uppsatser.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- fritidsintressen
- vårt eget land
- väderstreck
- djur och natur
- Kalevala
- massmedia
- skolan
- artighetsfraser
- göra uppköp
- hälsa och sjukdom
- finska traditioner (t.ex. bastu)

Strukturer

- presens och perfekt konditional
- infinitiv III
- imperativ 2:a person singular och plural
- adjektivens och adverbens komparation
- räkneord och tidsuttryck

ÅRSKURS 9

Eleverna skall få en fortsatt positiv attityd till finska språket, finstalande personer och finska sedvänjor. De utvidgar sitt ordförråd och sin strukturbehärskning, speciellt inom vissa temaområden. Eleverna skall visa att de förstår huvudinnehållet i både läs- och hörförståelser samt enklare tidningstexter. De vågar och vill uttrycka sig på finska i tal och skrift, klarar sig någorlunda i vardagliga situationer samt får en viss kännedom om finsk kultur.

MÅL

Eleven skall

- kunna centrala ord och uttryck från de olika ämnesområdena
- kunna använda ord och uttryck också i muntliga sammanhang
- kunna de strukturer som tas upp
- kunna redogöra för fakta om någon sevärdhet och någon finsk författare / kulturpersonlighet
- kunna muntligt berätta om innehållet i en finsk bok
- kunna sammanfatta texter och skriva uppsatser.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden

- väder och väderstreck
- idrott och idrottare
- servicesituationer (t.ex. hotell)
- högtider
- tidningar
- finsk design
- rättigheter och skyldigheter
- eleverna läser en finsk novell eller roman samt skriver en recension på den eller håller ett muntligt föredrag om den

Strukturer

- verbböjning i passiv
- unipersonella uttryck
- particip
- objekt
- karitiva adjektiv

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

- Eleven skall behärska grundläggande ord och strukturer samt kunna använda dem i tal och skrift.
- Eleven skall ha uppnått grundläggande språkfärdighet i läs- och hörförståelse.
- Eleven visar också intresse för det finska språket och den finska kulturen.
- I bedömningen tas, både under och efter varje avsnitt, hänsyn även till elevens förmåga att studera och lära sig språket samt till hans / hennes arbetssätt och kommunikationsförmåga.

MODERSMÅLSINRIKTAD FINSKA (MOFI)

Syftet med den modersmålsinriktade lärokursen i finska är att ge de tvåspråkiga eleverna möjlighet att förbättra och fördjupa de praktiska språkkunskaper som de fått hemma eller i sin närmiljö, att göra dem medvetna om sitt språk, sitt kulturarv och sin dubbla identitet. Den modersmålsinriktade finskundervisningen gör det också möjligt för de enspråkigt svenska eleverna att få en mera adekvat undervisning.

ÅRSKURS 1-6

MÅL

Eleven skall

- bli mera medveten om sitt språkbruk, om finskans byggnad, ordförråd och betydelser, så att han eller hon bättre kan hålla språken isär och nyansera sitt språk i både tal och skrift
- lära sig läsa och skriva finska utifrån den språkförmåga han eller hon bär med sig
- fördjupa och nyansera sitt ordförråd på olika ämnesområden och lära sig hålla talspråk, slang och standardfinska isär
- lära sig att läsa för åldern lämplig litteratur på finska och stifta bekantskap med det finska kulturarvet i form av talesätt, sedvänjor, sånger, dikter, traditioner m.m., gärna i jämförelse med svenskan och med anknytning till andra ämnen i skolan
- få en positiv attityd till vardera nationalspråket och skapa en realistisk bild av sin förmåga, så att han eller hon kan och vill lära sig mera finska också på egen hand.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden och strukturer:

- längre texter, t.ex. skönlitterära berättelser och lättare saktexter i anslutning till samma motiv som i A-finska
- standardfinska i jämförelse med slang och dialekt
- finska sånger, dikter, lekar och högtider
- natur och områdeskunskap
- ljudlängd och ordslut
- samman- och särskrivning av ord
- ordklasser och satsdelar
- böjningen av svårare ordtyper
- aktiva och passiva verbformer
- finskans partitiv, objektets böjning och rektionsfrågor
- finskans genitiv och lokalkasus i jämförelse med svenskans prepositioner

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

- *Eleven skall uppvisa en flytande grundläggande språkfärdighet i läs- och hörförståelse.*
- *Eleven skall uppvisa en fungerande grundläggande språkfärdighet i tal och skrift.*
- *Eleven skall uppvisa medvetenhet om sitt språk och sin språkförmåga samt vilja att iaktta och korrigera sitt språk i tal och skrift.*
- *Eleven skall också uppvisa grundläggande insikter i skillnaderna mellan finska och svenska*
- *Eleven skall uppvisa intresse och förmåga att läsa för åldern lämplig skönlitteratur på finska.*

ÅRSKURSERNA 7-9

Målet för den modersmålsinriktade finskundervisningen i åk 7-9 är att uppmuntra och motivera eleven att utveckla de egna kunskaperna i finska och värdesätta sitt eget tvåspråkiga kulturarv. Eleven borde inse och även lära sig att utnyttja de möjligheter som de två språken ger i yrkesvalet och fritidsintressen.

MÅL

Eleven

- kan tala en grammatikaliskt korrekt finska och kan hålla isär språkens strukturer och ord
- kan analysera, samtala och berätta om sin närmiljö samt hålla korta föredrag
- kan skriva ett felfritt språk och behärskar användningen av skiljetecken
- kan skriva faktatexter
- kan läsa flytande och förstår finskspråkig text
- kan bekanta sig med för åldern lämplig skönlitteratur och är intresserad av finska litteraturens klassiker
- förstår skillnaden mellan talspråk och skriftspråk
- kan följa med händelser och aktuella frågor i samhället via finskspråkig massmedia.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnesområden och strukturer:

ÅRSKURS 7

- samtal om skolgång, intressen mm
- att skriva om bekanta ämnesområden
- användningen av skiljetecken
- lättlästa ungdomsböcker
- högläsning
- nomen (vanliga kasusformer)
- verb (aktiv och passiv, tempus, modus)

ÅRSKURS 8

- nyare finsk ungdomslitteratur
- författare till finska litteraturens klassiker
- skrivning av faktatext, styckeindelning och fri skrivning
- tillämpning av skiljetecken och styckeindelning
- massmedia, såsom tv, radio och publikationer avsedda för ungdom
- verb (infinitiv- och participformer), verbalsubstantiv
- satsmotsvarigheter

ÅRSKURS 9

- skillnaden mellan talspråk och skriftspråk
- översättning
- nyheter och andra aktualitetsprogram
- böcker enligt intresse och förmåga
- skrivning av faktatexter
- fri skrivning
- partiklar

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

- Eleven talar och skriver finska flytande och nästan felfritt.
- Eleven har en aktiv och positiv inställning till sina studier och vill utveckla och berika sitt andra språk.

VUOSILUOKAT 7-9

MOFI-opetuksen tavoitteena on kannustaa ja innostaa oppilasta ylläpitämään ja kehittämään omaa, jo olemassa olevaa, suomenkielen taitoaan ja arvostamaan omaa kaksikielistä kulttuuriperintöään. Oppilaan tulisi oppia ymmärtämään ja myös hyödyntämään kahden äidinkielen antamat mahdollisuudet uranvalinnassa ja harrastuksissa.

TAVOITTEET

Oppilas

- osaa puhua suomenkielen rakenteiden mukaista suomea eikä sekoita kielten rakenteita ja sanastoa keskenään
- osaa keskustella ja kertoa omaan elämänpiiriin kuuluvista asioista ja analysoida niitä ja pystyy pitämään pieniä esitelmiä
- osaa kirjoittaa virheetöntä suomea ja hallitsee suomenkielen välimerkit
- osaa kirjoittaa sujuvaa, hyvää asiatekstiä
- lukee sujuvasti ja ymmärtäen suomenkielistä tekstiä
- lukee omalle ikäkaudelleen sopivaa kirjallisuutta ja on kiinnostunut suomalaisesta klassikkokirjallisuudesta
- ymmärtää puhekielen ja kirjakielen eron
- tottuu seuraamaan suomenkielisiä tiedotusvälineitä ja analysoimaan saamaansa informaatiota.

KESKEISET SISÄLLÖT

Aiheet ja rakenteet:

7. LUOKKA

- totutaan keskustelemaan ja kertomaan suomeksi oppilaan kokemusmaailmaan kuuluvista asioista: koulun käynnistä, harrastuksista ym.
- opitaan kirjoittamaan tutuista asioista ja käyttämään välimerkkejä.
- kirjallisuus: luetaan helppoja nuortenkirjoja. Harjoitellaan myös ääneen lukua.
- kielioppi: nominien sijamuodot (tavalliset sijamuodot)
- verbit aktiivi ja passiivi, tempukset, modukset

8. LUOKKA

- tutustutaan uuteen suomalaiseen nuorten kirjallisuuteen
- opitaan tuntemaan myös suomalaisia klassikkokirjailijoita
- kirjoittaminen: asiatekstin kirjoittaminen, tekstin jaottelu kappaleisiin, välimerkit, kannustetaan oppilaita myös luovaan kirjoittamiseen
- seurataan suomenkielisiä tiedotusvälineitä: televisiota, radiota, sanomalehtiä, nuorille suunnattuja julkaisuja
- kielioppi: verbien infinitiivi ja partisiippimuodot, nominien sijamuodot (harvinaisemmat sijat), lauseen vastikkeet

9. LUOKKA

- suomen ja ruotsinkielen sanastojen ja rakenteiden erillään pitäminen
- opitaan käänös - ym. tehtävien avulla ymmärtämään suomen ja ruotsinkielten rakenteiden väliset erot

- seurataan uutisia ja muita ajankohtaisohjelmia
- kirjallisuus: valitaan luettavat kirjat oppilaiden mielenkiinnon ja kehitystason mukaan.
- kirjoittaminen: opitaan kirjoittamaan hyviä, sujuvia asiatekstejä. Oppilaita kannustetaan myös luovaan kirjoittamiseen
- kielioppi: partikkelit

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITTEERIT ARVOSANALLE 8

- Oppilas puhuu ja kirjoittaa suomea sujuvasti ja (lähes) virheettömästi.
- Oppilaalla on aktiivinen ja positiivinen opiskeluasenne ja hän haluaa kehittää ja rikastuttaa omaa toista äidinkieltään.

7.5 FRÄMMANDE SPRÅK: ENGELSKA

Då internationella kontakter ökar behövs förmåga till kommunikation mellan människor som företräder olika folk och kulturer. Genom glädjen i att förstå och uttrycka sig på ett främmande språk stimuleras samtidigt intresset för språkinläring och förståelsen av andra kulturer. Eftersom engelskan som läroämne är ett kultur- och färdighetsämne bör eleven inse att språk och kulturer är olika men ändå likvärdiga. Eleven lär sig ta ansvar och är aktiv i språkinläringssituationen. Undervisningen skall utveckla och främja de inlärningsstrategier som är typiska för språkstudier.

Undervisningen i engelska börjar i åk 4.

Vid bedömning beaktas

- de årskursvisa målen och de allmänna målen.
- profilen för goda kunskaper vid slutet av årskurs 6 och profilen för slutbedömningen på avgångsbetyget för årskurs 9.

ÅRSKURSERNA 4-6

De huvudsakliga uppgifterna för undervisningen i engelska i årskurserna 4-6 i den grundläggande utbildningen är att vänja eleverna vid att kommunicera på ett främmande språk i mycket konkreta och för honom eller henne närstående situationer, till en början i synnerhet muntligt och småningom genom allt mera skriftlig kommunikation. Eleven skall inse att språk och kulturer är olika men ändå likvärdiga. Eleven skall utveckla goda rutiner för språkstudier.

Det allmänna målet för grundskolans undervisning i främmande språk är att eleverna klarar sig på språket i fråga om dagliga uttrycks- och kommunikationssituationer.

CENTRALT INNEHÅLL

Språkfärdighet

Eleven skall

- lära sig att berätta grundläggande fakta om sig själv och sin närmaste krets samt att kommunicera på målspråket i enkla vardagssituationer där samtalspartnern vid behov kan hjälpa till

- lära sig att med stöd av sammanhanget förstå det viktigaste innehållet i tal eller text om vardagsliv och rutinartade händelser
- lära sig att skriva korta meddelanden i de allra mest bekanta och lättast förutsägbara situationerna som anknyter till dagliga behov och upplevelser.

Kulturell kompetens

Eleven skall

- lära sig att känna den främmande kulturen och preliminärt bekanta sig med likheterna och skillnaderna mellan den finländska kulturen och den främmande kulturen
- lära sig att i alldagliga situationer kommunicera med infödda talare på ett sätt som är naturligt i den främmande kulturen.

Inlärningsstrategier

Eleven skall

- lära sig att ta ansvar och vara aktiv i språkinläringssituationer
- lära sig att utnyttja par- och smågruppsituationer i språkstudierna
- lära sig att självständigt utnyttja läroböcker, ordböcker och andra källor
- lära sig att använda nya ord och strukturer i sina texter
- lära sig att känna igen sina starka och svaga sidor som språkstudierande samt att bedöma sitt arbete och olika områden i sin språkfärdighet i förhållande till målen.

Kommunikationsstrategier

- att känna igen det väsentliga i talad och skriven text
- att kunna hitta bestämd, avgränsad information i text och tal
- att planera den egna kommunikationen
- att i muntlig växelverkan stödja sig på nonverbal kommunikation och på samtalspartnerns hjälp
- att stödja sig på skriftliga hjälpmedel vid tolkning och produktion av texter

ÅRSKURS 4

MÅL

Eleven skall

- tillägna sig ett gott uttal
- förstå enkla frågor, befallningar och uppmaningar
- kunna och våga berätta om sig själv och sin närmiljö
- kunna ställa enkla frågor om bekanta ämnen
- kunna läsa enkla texter och skriva enkla texter
- våga vara aktiv i par- och smågruppsituationer.

CENTRALT INNEHÅLL

Situationer och ämnesområden

- familj, skola och närmiljö
- uträtta enkla ärenden
- bekanta sig med helgfirandet i engelskspråkiga länder
- engelska sånger, lekar och ramsor

Strukturer

- alfabetet i någon mån
- verben have och be
- pluralformer (regelbundna)
- personliga pronomen
- grundtal 1-20
- veckodagar, månader, årstider, klockan i någon mån
- färger

ÅRSKURS 5

MÅL

Eleven skall

- förstå tydligt och enkelt tal om bekanta företeelser
- förstå huvudpunkterna i korta, klara berättelser och saktexter som innehåller bekanta ämnesområden
- kunna föra enkla samtal om behandlade ämnesområden
- kunna skriva korta begripliga brev, e-post meddelanden och enkla berättande texter om vardagliga ämnen
- bekanta sig med kulturella likheter och skillnader mellan den finländska och den främmande kulturen
- lära sig använda läroböcker, ordböcker och andra källor.

CENTRALT INNEHÅLL

Situationer och ämnesområden

- fritidsaktiviteter som hör till elevens ålder
- att bo på landet och i staden
- husdjur
- seder och bruk inom språkområdet

Strukturer

- alfabetet
- bekanta sig med enkelt presens
- förstå ing-formen (begränsad användning)
- räkneorden 1-100
- ordningstal 1-10
- klockan
- hjälpverb (can, must och may)
- månaderna och årstiderna
- there is / there are
- this / these, that / those
- genitiv (apostrofgenitiv)
- de vanligaste prepositionerna
- possessiva pronomen

ÅRSKURS 6

MÅL

Eleven skall

- muntligt kunna uttrycka sig i vardagliga situationer samt förstå och kunna delta i enkla diskussioner
- kunna läsa och förstå skrivna texter
- kunna skriva korta uppsatser och även längre berättelser (ev. med hjälp av ordböcker)
- kunna hålla enkla anföranden om något temaområde
- utöka kunskaperna om det engelska språkområdet
- inse att språkinläringen förutsätter ihärdig kommunikativ träning och vänja sig vid självvärdering av sitt arbete
- känna till väsentliga fakta om språkområdets geografi och kultur
- kritiskt granska sitt arbetssätt och utvärdera sina kunskaper.

CENTRALT INNEHÅLL

Situationer och ämnesområden

- i viss mån faktatexter integrerat med andra ämnen
- fritid och hobbyer
- uttryck och termer som behövs i samband med resor
- skyltar, broschyrer, anvisningar o.d.
- olika yrkesområden

Strukturer

- enkelt presens
- ing-form (skillnader i användningen av ing-form och enkelt presens betonas)
- regelbunden pluralböjning
- ordföljden samt tidsadverbens placering
- be going to - formen
- adjektivets komparation (regelbunden)
- ordningstalen och datum
- imperfekt och to be - former

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Hörförståelse (A2.1)

- Kan förstå enkelt tal och följa med i en diskussion om ämnen som är direkt viktiga för honom eller henne.
- Förstår det mest centrala innehållet i korta, enkla diskussioner som intresserar (anvisningar, meddelanden) och upptäcker när man på teve övergår från ett ämne till ett annat.
- Förståelse av också ett enkelt budskap förutsätter tydligt standardspråk i normalt tempo, och kräver dessutom ofta upprepning.

Tal (A1.3)

- Kan berätta kort om sig själv och sin närmaste krets. Reder sig i de allra enklaste dialogerna och servicesituationerna. Behöver ibland hjälp av samtalspartnern.
- Kan uttrycka sig flytande om det mest bekanta, annars är pauser och avbrott mycket vanliga.

- Uttalet kan ibland orsaka förståelseproblem.
- Behärskar ett begränsat antal korta utantillärda uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.
- Elementära grammatikaliska fel förekommer i hög grad också i mycket enkelt tal.

Läsförståelse (A2.1)

- Förstår enkla texter som innehåller det allra vanligaste ordförrådet (privata brev, korta nyhetsartiklar, vardagliga bruksanvisningar).
- Förstår huvudtankarna i texter och vissa detaljer i en text på några stycken. Kan lokalisera och jämföra enskilda uppgifter och klarar lätt av enkel slutledning utgående från sammanhanget.
- Läser och förstår också korta textstycken långsamt.

Skrift (A1.3)

- Reder sig i enkla lätt förutsebara skrivuppgifter i de mest bekanta situationerna som anknyter till vardagliga behov och erfarenheter.
- Kan skriva enkla texter (ett enkelt postkort, personuppgifter, enkel diktamen).
- Behärskar de allra vanligaste orden och uttrycken som har att göra med detaljer eller konkreta behov i elevens eget liv. Kan skriva några meningar som består av enkla satser.
- Många slags fel förekommer i elementär fri skrivning.

ÅRSKURSERNA 7-9

De huvudsakliga uppgifterna för undervisningen i engelska i årskurserna 7-9 i den grundläggande utbildningen är att få elevens språkfärdighet att utsträcka sig till mera krävande sociala situationer samt till områdena fritidssysselsättningar, tjänster och det offentliga livet. Det skrivna språkets andel i undervisningen ökar. Elevens förmåga att verka så som den främmande kulturen förutsätter ökar och han eller hon skaffar sig ytterligare strategier som är utmärkande för språkstudier.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå det väsentliga i hörda och lästa texter.
- lära sig att inleda och delta i samtal.
- kunna läsa och tillgodogöra sig innehållet i lättare faktatexter och skönlitteratur.
- kunna uttrycka egna tankar och upplevelser
- tro på sin förmåga att använda språket
- bli medveten om vissa centrala skillnader mellan olika varianter av engelska
- lära sig att känna den främmande kulturen och dess värderingar.

Inlärningsstrategier

Eleven skall

- lära sig att använda olika arbetssätt och inlärningsstrategier samt utnyttja det som han/hon lärt sig i modersmålet
- lära sig att utnyttja data- och kommunikationsteknik i kunskapssökning och kommunikation
- använda olika hjälpmedel som t.ex. ordböcker och grammatikböcker
- att göra små projektarbeten självständigt och i grupp
- lära sig att bedöma sitt arbete och vid behov ändra sina arbetssätt.

Kommunikationsstrategier

Eleven skall

- lära sig att iaktta det egna språkbruket
- lära sig använda vissa uttryck som är typiska för muntlig kommunikation, så som uttryck som används vid inledning och avslutning av ett inlägg samt då man ber om ordet, behåller ordet och ger respons
- lära sig att hitta alternativa sätt att framföra sitt budskap.

CENTRALT INNEHÅLL

Situationer och ämnesområden

- utvidgning av familj, skola och närmiljö
- fritid och hobbyer
- resor
- offentlig service
- studier, arbete och näringsliv
- ansvar för miljön
- hälsa och välfärd
- medier
- kultur och historia inom den engelskspråkiga världen

Strukturer

Åk 7

- repetition av presens och imperfekt
- perfekt, pluskvamperfekt, futurum och konditionalis I
- genitiv

Åk 8

- alla pronomen
- adjektiv och adverb
- frågepåhäng
- ing - form

Åk 9

- modala hjälpverb
- passiv
- nationalitetsord
- substantiv med olika numerus i engelskan och svenskan

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Hörförståelse (B1.1)

- Förstår huvudtankarna och viktiga detaljer i tal som behandlar teman som återkommer i skolan, på arbetet eller under fritiden, inklusive korta referat.
- Får tag i huvudpunkterna i radionyheter, filmer, tv-program och tydliga telefonmeddelanden.
- Kan följa tal som baserar sig på gemensam erfarenhet eller allmänbildning.

- Förstår det gängse ordförrådet och ett visst antal idiom. Förståelse av längre talsekvenser förutsätter tydligare och långsammare standardspråk än normalt. Upprepingar behövs då och då.

Tal (A2.2)

- Kan ge en kort, katalogmässig beskrivning om sin närmaste krets och dess vardag.
- Kan delta i rutinsamtal om egna angelägenheter eller sådant som är viktigt för en själv.
- Kan behöva hjälp för att diskutera och måste undvika vissa ämnesområden. Talet är tidvis flytande men olika slags avbrott är mycket uppenbara. Uttalet är förståeligt trots att den främmande accenten är uppenbar och felaktigt uttal förekommer. Behärskar ett vanligt, vardagligt ordförråd och några idiomatiska uttryck ganska bra. Behärskar flera enkla och även några mera krävande strukturer. I mera omfattande fritt tal förekommer många fundamentala fel (t.ex. i verbens tempusformer) som tidvis kan göra talet svårförståeligt.

Läsförståelse (B1.1)

- Kan läsa många slags texter på några sidor (tabeller, kalendrar, kursprogram, kokböcker) om bekanta ämnen och utan förberedelser följa huvudtankar, nyckelord och viktiga detaljer i texten. Kan följa huvudtankarna, nyckelord och viktiga detaljer i en text på ett par sidor som behandlar ett bekant ämne. Förståelsen kan vara bristfällig då det gäller ämnesområden som avviker från all dagliga erfarenheter samt detaljer i texten.

Skrift (A2.2)

- Reder sig i skrivuppgifter i rutinmässiga vardagssituationer. Kan skriva en mycket kort, enkel beskrivning av händelser, tidigare aktiviteter och personliga erfarenheter eller om all dagliga ting i sin livsmiljö (korta brev, minneslappar, ansökningar, telefonmeddelanden). Behärskar det grundläggande all dagliga ordförrådet, strukturerna och de vanligaste sätten att binda ihop ord och satser. Skriver enkla ord och strukturer rätt men gör fel i ovanligare strukturer och former och använder klumpiga uttryck.

7.6 MATEMATIK

Undervisningen i matematik har som uppgift att ge eleven möjligheter att utveckla ett matematiskt tänkande och lära sig matematiska begrepp och de mest använda strategierna att lösa problem. Undervisningen skall utveckla ett kreativt och exakt tänkande hos eleven och lära eleven att hitta och matematiskt uttrycka problem och söka lösningar på dem. Matematikens betydelse bör ses ur ett brett perspektiv- den påverkar elevens andliga tillväxt och främjar hans eller hennes förmåga till målmedvetet handlande och social växelverkan. Undervisningen i matematik skall framskrida systematiskt och den skall lägga en bestående grund för eleven att tillägna sig matematiska begrepp och strukturer. Konkretisering kan fungera som ett viktigt hjälpmedel då elevens erfarenheter och tanke system förenas med matematikens abstrakta system. Läraren bör effektivt utnyttja problem ur vardagen som kan lösas med hjälp av matematiskt tänkande eller matematiska metoder. Informations- och kommunikationsteknik bör användas för att stödja elevens lärande.

ÅRSKURSERNA 1–2

De huvudsakliga målen för undervisningen i matematik i årskurserna 1–2 är att eleven skall utveckla ett matematiskt tänkande, lära sig att koncentrera sig, öva sig i att lyssna och

kommunicera och skaffa sig erfarenheter som grund för hur man bildar matematiska begrepp och strukturer.

MÅL

ELEVEN SKALL

- lära sig att koncentrera sig, lyssna och kommunicera och utveckla sitt tänkande och få glädje och tillfredsställelse av att förstå och lösa problem
- få mångsidiga erfarenheter av olika sätt att presentera matematiska begrepp; det centrala i begreppsbyggnaden är det muntliga och skrivna språket, olika hjälpmedel och symboler
- förstå att begreppen bildar strukturer
- förstå begreppet naturligt tal och lära sig hithörande grundläggande räknefärdigheter
- lära sig att motivera sina lösningar och slutsatser med konkreta modeller och hjälpmedel, med bilder, muntligt eller skriftligt och lära sig att i fenomenen hitta likheter och olikheter, lagbundenheter och beroendeförhållanden
- öva sig i att observera matematiska problem som dyker upp och som känns betydelsefulla och utmanande för eleven.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- antal, räkneord och siffersymboler
- talens egenskaper: att med konkreta hjälpmedel jämföra, klassificera, ordna, dela upp och kombinera tal
- principen för hur tiosystemet är uppbyggt
- addition och subtraktion och sambanden mellan räknesätten vid räkning med naturliga tal
- multiplikation och multiplikationstabellerna 1-5
- divisionsuppgifter med konkreta hjälpmedel
- att använda olika räknesätt och hjälpmedel: klossar och material för tiosystemet, tallinjen, huvudräkning, användning av papper och penna
- att undersöka antalet alternativ
- grunden för bråkbegreppet genom att utnyttja konkreta hjälpmedel

Algebra

- att i bilder se regelbundenheter, förhållanden och beroenden
- enkla talföljder

Geometri

- att iaktta och beskriva rymdförhållanden i omgivningen
- att iaktta, beskriva och namnge geometriska former i omgivningen
- att känna igen, redogöra för och namnge tvådimensionella och tredimensionella former
- geometriska grundbegrepp såsom punkt, sträcka, bruten linje, stråle, rät linje och vinkel
- att konstruera, rita och avbilda tvådimensionella figurer och att känna igen och bygga tredimensionella kroppar
- enkla speglingar och förstoringar

Mätning

- principen för mätning
- längd, massa, area, volym, tid och pris
- att använda mätredskap

- att använda och jämföra centrala måttenheter
- att uppskatta mätresultat

Informationsbehandling och statistik

- att söka, samla och registrera information
- att avläsa enkla tabeller och diagram
- att presentera samlad information i form av stapeldiagram

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 2

Förmåga att tänka och arbeta

Eleven

- visar att han eller hon förstår matematiska begrepp genom att använda dem i problemlösning och genom att presentera och förklara dem för andra elever och för läraren
- kan dra motiverade slutsatser och förklara sitt handlande och kan presentera sina lösningar med konkreta modeller och hjälpmedel, med bilder, muntligt och skriftligt
- kan göra jämförelser, bl.a. längdjämförelser, och sätta saker i rätt ordning, hitta på motsatser till dem och klassificera dem enligt olika egenskaper och redogöra för ett föremåls läge i rummet, till exempel med orden ovanför, under, till höger, till vänster, bakom eller mellan; eleven kan jämföra mängders storlek med användning av orden mera, mindre, lika många, mycket och litet samt skriva och använda jämförelsesymbolerna $>$, $=$ och $<$.

Tal, räkneoperationer och algebra

Eleven

- förstår talens betydelse i mängd- och ordningsuttryck, kan skriva tal och kan åskådliggöra talen på tallinjen
- kan dela upp och kombinera tal, jämföra tal, bilda summor och talföljder; han eller hon känner till jämna tal och udda tal
- känner till, förstår och kan använda tiosystemet som positionssystem
- förstår räknesätten addition, subtraktion, multiplikation och division och kan tillämpa dem i vardagliga situationer
- kan söka alternativa lösningar på enkla problem och bestämma hur många alternativ det finns
- känner till och kan presentera enkla bråk med konkreta hjälpmedel, såsom ett halvt, en fjärdedel och en tredjedel.

GEOMETRI

Eleven

- känner till grundformerna hos plana figurer och geometriska kroppar, bl.a. fyrhörning, triangel, cirkel, klot och kub och känner de geometriska grundbegreppen: punkt, sträcka, bruten linje, stråle, rät linje och vinkel och vet hur dessa hänför sig till de enklaste plana figurerna
- kan använda enkla speglingar och förstoringar.

MÄTNING

Eleven

- kan utföra mätningar med enkla mätredskap och känner till de viktigaste storheterna, såsom längd, massa, volym och tid

- kan plocka ut det väsentligaste ur enkla problem i vardagen och kan använda sina matematiska kunskaper och färdigheter för att lösa dem.

ÅRSKURS 3-5

De huvudsakliga målen för undervisningen i matematik i årskurserna 3-5 är att utveckla ett matematiskt tänkande, förbereda inläringen av matematiska tankemodeller, befästa talbegreppet och de grundläggande räkneoperationerna och att ge eleverna en grund för att tillägna sig matematiska begrepp och strukturer.

ÅRSKURS 3

MÅL

Eleven skall

- behärska talområdet 0-1 000
- stifta bekantskap med tal upp till 10 000
- behärska massaenheter: g, kg, ton
- behärska längdenheter: mm, cm, dm, m, km,

behärska volymenheter: dl, l

- lära sig tidsenheter: sekund, minut, timme, dygn, vecka, månad, år
- kunna räkna omkretsen
- kunna avläsa tabeller och diagram
- kunna mäta med linjal
- förstå geometriska begrepp
- lära sig geometriska figurer
- känna till matematiska benämningar
- känna till räknetsättens ordningsföljd utan parenteser
- förstå 10- bas systemet.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- naturliga tal upp till 1 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- sambandet mellan räknetsätten
- räknetsättens ordningsföljd; multiplikation före addition och subtraktion
- sambandet mellan ental, tiotal, hundratal
- kontroll av räkneoperationernas riktighet

Mätning

- byte av massaenheter, längdenheter, volymenheter
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- mätning med linjal (hela centimeter)
- uppskatta mätresultat

Statistik

- avläsa och rita enkla tabeller och diagram

Geometri

- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- rita vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar och namnge deras delar
- beräkna omkretsen av kvadrat, rektangel och triangel
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- rita tredimensionella figurer såsom kub och rätblock

Algebra

- enkla talföljder
- enkla ekvationer genom slutledning

Uppställning

- multiplikation av tal där den ena faktorn är ensiffrig
- addition av tal med minnessiffra
- subtraktion med lån

Huvudräkning

- division av enkla tal med rest
- multiplikation med 10, 100 och 1 000
- addition och subtraktion av tal upp till 1 000

ÅRSKURS 4

MÅL

Eleven skall

- behärska talområdet 0-1 000 000
- förstå negativa tal
- behärska massaenheter: g, kg, ton
- behärska längdenheter: mm, cm, dm, m, km och mil
- behärska volymenheter: ml, cl, dl och l
- lära sig tidsenheter: sekund, minut, timme, dygn, vecka, månad, år och sekel
- kunna beräkna omkrets
- kunna avläsa och använda tabeller och diagram
- förstå geometriska begrepp
- känna igen geometriska figurer
- behärska matematiska benämningar
- kunna räknetsättens ordningsföljd med parenteser
- lära sig bråkräkning
- lära sig avrundning
- känna till begreppet decimaltal; tiondel, hundradel
- kunna använda passaren
- kunna använda kalkylatorn
- lära sig använda geotriangeln.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- naturliga tal upp till 1 000 000
- multiplikationstabellerna 1-10
- begreppen term, summa, differens, produkt, faktor, kvot, täljare, nämnare och rest
- sambanden mellan räknesätten
- räknesättens ordningsföljd; multiplikation och division samt parenteser före addition och subtraktion
- sambanden mellan ental, tiotal, hundratal och tusental
- ordna decimaltal i storleksordning
- sambandet mellan bråk och decimaltal
- begreppet avrundning samt kan tillämpa det
- omvandla och jämföra bråk
- addition och subtraktion av liknämninga bråk
- kontroll av räkneoperationernas riktighet
- använda kalkylator vid de olika räknesätten

Mätning

- massaenheter, längdenheter, volymenheter
- tidsenheterna sekund, minut och timme
- klockan analogt och digitalt
- betydelsen av enhetsbyten
- uppskatta mätresultat
- mätning med linjal (mm, cm)

Statistik

- avläsa och rita tabeller och diagram

Geometri

- benämningarna rätblock, klot, cylinder, pyramid, kub och kon
- rita vinklar, trianglar, kvadrater, rektanglar, cirklar, kurva, stråle och linje
- jämföra vinklar med geotriangel
- använda passare
- begreppen radie, diameter och omkrets
- beräkna omkretsen av kvadrat, rektangel och triangel
- speglingar i en rät linje och i en punkt
- rita tredimensionella figurer såsom kub och rätblock

Algebra

- förstå talföljder
- lösa enkla ekvationer genom slutledning

Uppställning

- multiplikation med tvåsiffriga faktorer
- division med uppställning
- enhetsbyten vid uppställning
- addition och subtraktion av tal upp till 1 000 000

Huvudräkning

- division av enkla tal med rest
- multiplikation med 10, 100, 1 000 och 10 000

- addition och subtraktion av enkla tal upp till 10 000

ÅRSKURS 5

MÅL

Eleven skall

- behärska talområdet 0-1 000 000 000
- kunna de fyra räknesätten
- behärska massaenheterna: g, kg, ton
- behärska längdenheterna: mm, cm, dm, m, km, och mil
- behärska volymenheterna: ml, cl, dl, l
- kunna tidsenheterna: sekund, minut, timme, dygn, vecka, månad, år och sekel
- kunna beräkna area (kvadrat, rektangel och triangel)
- kunna beräkna omkrets (kvadrat, rektangel och triangel)
- känna till geometriska figurer (polygoner och kroppar) triangel, romb, parallelogram, kvadrat, rektangel, trapets samt kub, rätblock, prisma, pyramid, kon, cylinder och klot
- stifta bekantskap med vinkelmätning med gradskiva
- kunna utföra räkneoperationer med decimaltal: tiondel, hundradel
- träna överslagsräkning
- kunna avläsa och använda tabeller och diagram
- kunna använda redskap: passare, kalkylator och geotriangel.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- naturliga tal upp till 1 000 000 000
- de fyra räknesätten och deras inbördes samband
- avrunda till tiondelar, hundradelar, tusendelar
- subtraktion och addition av decimaltal
- 60-systemet, addera och subtrahera med tid
- begreppen negativa, hela tal och bråk
- kunna göra bedömningen med överslagsräkning om lösningen är adekvat

Geometri

- vinkelmätningar med gradskiva
- geometriska figurer och deras delar
- arean och omkretsen av kvadrater, rektanglar och trianglar
- olika enheter: massa, längd och tid och förstå principerna som gäller vid mätning

Statistik

- läsa o. förstå tabeller o. diagram
- klarlägga antalet möjliga utfall och alternativ samt avgöra om en händelse är möjlig (säker) eller omöjlig

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 5

Förmåga att tänka och arbeta

Eleven

- visar att han eller hon förstår matematiska begrepp genom att använda dem i problemlösning och mångsidigt presentera dem med hjälpmedel, bilder, symboler, ord, tal eller diagram
- försöker medvetet rikta sin uppmärksamhet då han eller hon gör observationer; eleven kan på ett mångsidigt sätt kommunicera om sina observationer och tankar genom att handla, tala, skriva och använda symboler
- kan beskriva verkliga situationer och fenomen matematiskt genom att jämföra, klassificera, ordna, konstruera och ställa upp modeller
- kan gruppera eller klassificera på basis av ett givet och av eleven valt kriterium och kan upptäcka gemensamma egenskaper; kan skilja åt kvalitativa och kvantitativa egenskaper och kan beskriva konkreta och abstrakta grupper genom att göra sanna och falska påståenden om dem
- kan presentera matematiska problem i ny form; eleven kan tolka en enkel text, bild eller händelse och kan göra upp en plan för att lösa ett problem
- kan följa regler.

Tal, räkneoperationer och algebra

Eleven

- förstår tiosystemet också för decimaltalens del och är säker i sin användning av dem; eleven förstår begreppen negativt tal och bråk och kan åskådliggöra dem på olika sätt
- kan uttrycka räkneoperationer skriftligt och muntligt och känner till sambanden mellan olika räkneoperationer; eleven kan med överslagsräkning göra en uppskattning av ett resultat i förväg och kan undersöka de olika skedena i beräkningarna efter att de är utförda och bedöma hur förnuftig lösningen är
- kan bilda och fortsätta talföljder och presentera beroendeförhållanden.

Geometri

Eleven

- kan göra figurer enligt givna instruktioner; eleven kan upptäcka egenskaper hos enkla geometriska figurer och känner till den struktur som bildas av begreppen för plana figurer
- känner igen likformighet; eleven kan göra speglingar i en rät linje samt förstora och förminska figurer i ett givet förhållande; han eller hon känner igen figurer som är symmetriska med avseende på en rät linje
- förstår principerna som gäller vid mätning; eleven kan uppskatta mätobjektets storlek, hur rimligt mätningresultatet är och ange det med lämplig måttenhet
- kan beräkna arean och omkretsen för parallelogrammer och trianglar.

Informationsbehandling och statistik samt sannolikhet

Eleven

- kan samla uppgifter, ordna, klassificera och presentera dem i statistisk form; han eller hon kan läsa enkla tabeller och diagram
- kan klarlägga antalet möjliga utfall och alternativ och avgöra om en händelse är omöjlig eller säker.

ÅRSKURS 6-9

De huvudsakliga målen för undervisningen i matematik i årskurserna 6-9 är att fördjupa förståelsen för matematiska begrepp och erbjuda tillräckliga grundläggande matematiska färdigheter. Att skaffa sig grundläggande färdigheter innebär att eleven ställer upp modeller för matematiska problem i vardagen, lär sig matematiska tankemodeller och övar sig i att minnas, koncentrera sig och uttrycka sig exakt.

ÅRSKURS 6

MÅL

Eleven skall

- behärska talområdet (inga begränsningar)
- kunna de fyra räknesätten
- behärska tidsenheter: s, min, h, dygn, vecka, månad, år, sekel
- behärska massaenheter: g, kg, ton
- behärska längdenheter: mm, cm, dm, m, km, mil
- känna till volymenheter: ml, cl, dl, och l, mm^3 , cm^3 , dm^3 , m^3
- känna till areaenheter: mm^2 , cm^2 , dm^2 , m^2 , a, ha, km^2
- kunna beräkna omkrets och area (kvadrat, rektangel och triangel)
- känna till hur man räknar volymer (kub och rätblock)
- kunna räknesättens ordningsföljd och parenteser
- kunna addera o. subtrahera bråk
- kunna multiplicera och dividera bråk med heltal
- kunna avrunda decimaltal
- kunna utföra räkneoperationer med decimaltal: tiondel, hundradel och tusendel
- känna till procenträkning
- kunna avläsa och använda tabeller och diagram
- kunna använda redskap: passare, kalkylator, geotriangel.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- de fyra grundläggande räknesätten
- delbarhetsreglerna och faktorisering av tal mindre än hundra
- beräkningar med tidsenheter
- förkorta och förlänga bråk
- förvandla bråk till decimaltal
- enkla multiplikationer och divisioner med decimaltal och bråk
- räknesättens ordningsföljd
- förhållandena mellan olika storheter
- grunderna i procenträkning
- avrunda och göra överslagsräkning samt använda miniräknare

Algebra

- enkla ekvationer

Funktioner

- åskådliggöra ett talpar i ett koordinatsystem

Geometri

- begrepp som anknyter till trianglar och fyrhörningar
- cirkelns delar och rita cirklar m.h.a. passare
- beräkna omkretsen och arean för enkla polygoner
- benämna och klassificera kroppar
- beräkna volym för kub och rätblock

Sannolikhet och statistik

- sannolikhet och enkla sannolikhetsberäkningar
- frekvens och relativ frekvens
- medelvärde och median
- enkla diagram
- insamla, bearbeta och presentera information

ÅRSKURS 7

MÅL

Eleven skall

- befästa de fyra grundräknesätten med numeriska tal (hela tal, decimaltal, bråk) och kunna använda dessa i olika tillämpningar, också geometriska
- kunna använda area- och volymenhetssystem
- kunna använda enklare numeriska potenser också tiopotenser
- befästa koordinatsystemets uppbyggnad och kunna tolka olika typer av diagram.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- repeterar beräkningar med decimaltal och räknesättens ordningsföljd
- presenterar begreppen negativa tal, hela tal, motsatta tal, inverterade tal och absolut belopp
- gör beräkningar med negativa tal
- befäster de fyra räknesätten med bråk
- presenterar potensbegreppet samt beräkning och hyfsning av numeriska potenser, också tiopotenser

Funktioner

- upptäcker beroendet mellan olika storheter och presenterar det som talpar i ett koordinatsystem
- utför enkla beräkningar med proportionalitet

Geometri

- repeterar centrala geometriska begrepp
- befäster area- och volymenhetssystemen

Sannolikhet och statistik

- presenterar lägesmått (medelvärde, median, typvärde) och spridning
- tolkar olika diagramtyper

ÅRSKURS 8

MÅL

Eleven skall

- befästa procenträkning
- befästa kunskapen om enklare plangeometriska figurers delar och beräkningar med dessa
- känna till olika typer av likformighetsbildningar
- befästa förståelsen av numeriska potenser
- känna till begreppet rot och förstå sambandet mellan potens och rot
- känna till begreppet variabel och kunna hyfsa potens- och polynomuttryck med variabler
- känna till begreppet ekvation och kunna lösa linjära ekvationer och använda dem i enklare tillämpningar.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- presenterar begreppen rationella tal, reella tal och rot
- utför räkneoperationer med kvadratrot
- befäster grunderna i procenträkning

Algebra

- inför begreppet variabel
- hyfsar potensuttryck
- hyfsar polynomuttryck
- beräknar värdet av ett uttryck
- presenterar ekvationer och olikheter samt begreppen definitionsmängd och lösningsmängd
- ställer upp och löser olika typer av förstgradsekvationer

Geometri

- repeterar grundläggande geometriska begrepp
- befäster förståelsen av plangeometriska figurer genom beräkningar
- presenterar samband mellan vinklar i plangeometriska figurer
- presenterar grunderna i geometrisk konstruktion
- presenterar begreppen kongruens och symmetri samt olika likformighetsavbildningar

ÅRSKURS 9

MÅL

Eleven skall

- känna till olika metoder att lösa ekvationer och ekvationssystem
- undersöka och tolka olika enklare funktioner grafiskt
- kunna använda Pythagoras sats och trigonometrins grunder i enklare tillämpningar
- känna till grunderna i sannolikhetslära.

CENTRALT INNEHÅLL

Tal och räkneoperationer

- repeterar de grundläggande räkneoperationerna genom tillämpningar

Algebra

- löser ekvationssystem algebraiskt och grafiskt
- presenterar ekvationer av högre grad och löser ofullständiga andragradsekvationer
- repeterar och hyfsar algebraiska uttryck
- undersöker aritmetiska och geometriska talföljder

Funktioner

- tolkar och ritar enkla funktioners grafer
- undersöker funktioners graf; funktioners nollställe, största och minsta värde, växande eller avtagande funktion
- fördjupar förståelsen av begreppen direkt och indirekt proportionalitet

Geometri

- presenterar trigonometrin och utför beräkningar i rätvinkliga trianglar
- presenterar Pythagoras sats och tillämpningar av denna

Sannolikhet

- presenterar begreppet sannolikhet
- repeterar statistikens grunder
- utför statistiska undersökningar

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Tankeförmåga och tankemetoder

Eleven

- lägger märke till likheter och lagbundenheter i olika händelser
- kan i sitt tal använda logiska element som och, eller, om så, inte, finns, finns inte
- kan sluta sig till sanningsvärdet hos enkla påståenden
- kan matematisera ett enkelt textproblem och göra upp en plan för att lösa problemet, lösa det och granska lösningens riktighet
- kan använda klassificering vid lösning av matematiska problem
- kan systematiskt presentera möjliga lösningsalternativ genom att använda tabell, trädidiagram, stigschema eller annat diagram.

Tal och räkneoperationer

Eleven

- kan bedöma ett eventuellt resultat och göra upp en plan över hur man löser en räkneuppgift och har en tillförlitlig grundläggande räknefärdighet
- kan utföra potensräkningar där exponenten är ett naturligt tal och faktorisera tal i primfaktorer
- kan lösa uppgifter där kvadratrötter behövs
- kan använda proportionalitet, procenträkning och andra räkneoperationer vid lösning av problem som man stöter på i vardagen.

Algebra

Eleven

- kan lösa ekvationer av första graden
- kan hyfsa enkla algebraiska uttryck
- behärskar räkneoperationerna för potenser
- kan bilda ekvationer ur enkla vardagsproblem och lösa dem algebraiskt eller via slutledningar

- kan använda ekvationssystem för att lösa enkla problem
- kan bedöma hur förnuftig en lösning är och granska de olika skedena i sin lösning.

Funktioner

Eleven

- kan definiera koordinaterna för punkter i koordinatsystemet
- kan ställa upp en tabell av talpar enligt en given regel
- kan bestämma nollstället för linjära funktioner
- kan bilda och bestämma följande tal i en talföljd enligt en given regel och kan muntligt berätta hur talföljden enligt den givna regeln bildas
- känner till riktningskoefficientens och konstantens betydelse i ekvationer för en rät linje; eleven kan grafiskt bestämma skärningspunkten för två linjer.

Geometri

Eleven

- kan känna igen olika geometriska former och känner till deras egenskaper
- kan tillämpa de inlärdade formlerna för omkrets, area och volym
- kan använda passare och linjal för att göra enkla geometriska konstruktioner
- kan upptäcka likformiga, kongruenta och symmetriska figurer och kan tillämpa denna förmåga för att undersöka egenskaperna hos trianglar och fyrhörningar
- kan i enkla situationer tillämpa samband mellan två vinklar
- kan använda Pythagoras sats och trigonometri för att beräkna delarna i en rätvinklig triangel
- kan utföra mätningar och hithörande beräkningar och kan utföra enhetsbyten med de vanligaste enheterna.

Sannolikhet och statistik

Eleven

- kan bestämma antalet möjliga utfall och kan utföra enkla empiriska undersökningar
- om sannolikhet; han eller hon förstår betydelsen av sannolikheter och slumpmässighet i vardagssituationer
- kan läsa olika tabeller och diagram och kan ur ett givet material bestämma frekvenser, medelvärde, median och typvärde.

7.7 MILJÖ- OCH NATURKUNSKAP

ÅRSKURS 1

Miljö- och naturkunskap är en integrerad ämnesgrupp i åk 1-4 sammansatt av biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen omfattar dessutom principerna för en hållbar utveckling. Målet för undervisningen är att eleven skall lära sig att förstå naturen och kulturmiljön, sig själv och andra, olikheter människor emellan samt hälsa och sjukdom. Undervisningen i miljö- och naturkunskap bygger på ett undersökande och problemcentrerat betraktelsesätt, med utgångspunkt i frågor, fenomen och händelser som anknyter till elevens egen miljö och elevens tidigare kunskaper, färdigheter och erfarenheter.

En undervisning inriktad på erfarenheter och upplevelser utvecklar ett positivt förhållande till natur och miljö hos eleven. Arbetssätt och innehåll i miljö- och naturkunskap väljs utifrån elevernas förutsättningar och utvecklingsnivå och på ett sätt som möjliggör studier utomhus.

Begreppen inom miljö- och naturkunskap kan struktureras till helheter där eleven, den omgivande världen och elevens handlande som medlem i samhället granskas. Studierna av dessa helheter hjälper eleven att förstå sin omgivning och växelverkan mellan människan och hennes miljö.

MÅL

Eleven skall

- lära känna naturen och närmiljön genom att iaktta och undersöka den
- lära sig att använda enkla verktyg för forskning och inläring
- lära sig jämföra olika objekt, fenomen och händelser
- lära sig utvärdera den kunskap de inhämtar
- lära sig innebörden av begreppet en god miljö och samtidigt att ta vara på naturen och att röra sig ansvarsfullt i den
- lära sig att tänka och handla på ett sätt så man mår bra
- lära sig att röra sig tryggt i trafiken.

CENTRALT INNEHÅLL

ORGANISMERNA OCH LIVSMILJÖN

- de grundläggande dragen i den levande och icke-levande naturen
- känna igen de vanligaste växterna, svamparna och djurarterna och att beskriva deras viktigaste egenskaper
- iaktta naturen under de olika årstiderna

Den egna närmiljön och jordklotet som människans livsmiljö

- gestalta viktiga strukturer i terrängen och på olika sätt beskriva den samt att bekanta sig med kartans uttrycksformer

FENOMEN I OMGIVNINGEN

- undersöka ljus, värme och ljud samt deras ursprung och egenskaper samt att skydda hörsel och syn

OLIKA ÄMNEN I MILJÖN

- undersöka ämnen och föremål som förekommer i vardagen, att inse nyttan av att använda dem sparsamt och att återanvända dem

MÄNNISKAN OCH HÄLSAN

- lära känna människokroppen, hur den växer och utvecklas
- känner vardagliga hälsofrämjande vanor såsom dygnsrytm, näring, regelbundna matvanor, daglig motion, tillräcklig sömn och vila, riktiga arbetsställningar, munhygien, kroppshygien
- behärskar grundnormerna för ett artigt uppförande och för hur man fungerar i grupp att få ett begrepp om de vanligaste sjukdomarna och få kunskap i första hjälpens grunder och kan tillkalla eller hämta hjälp vid behov

SÄKERHET

- känner till de centrala trafikreglerna för fotgängare och cyklister och förstår varför överenskomna regler och anvisningar måste följas

ÅRSKURS 2

Miljö- och naturkunskap är en integrerad ämnesgrupp sammansatt av biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen omfattar dessutom principerna för en hållbar utveckling. Målet för undervisningen är att eleven skall lära sig att förstå naturen och kulturmiljön, sig själv och andra, olikheter människor emellan samt hälsa och sjukdom. Undervisningen i miljö- och naturkunskap bygger på ett undersökande och problemcentrerat betraktelsesätt, med utgångspunkt i frågor, fenomen och händelser som anknyter till elevens egen miljö och elevens tidigare kunskaper, färdigheter och erfarenheter. En undervisning inriktad på erfarenheter och upplevelser utvecklar ett positivt förhållande till natur och miljö hos eleven. Arbetssätt och innehåll i miljö- och naturkunskap väljs utifrån elevernas förutsättningar och utvecklingsnivå och på ett sätt som möjliggör studier utomhus. Begreppen inom miljö- och naturkunskap kan struktureras till helheter där eleven, den omgivande världen och elevens handlande som medlem i samhället granskas. Studierna av dessa helheter hjälper eleven att förstå sin omgivning och växelverkan mellan människan och hennes miljö.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att göra iakttagelser med hjälp av olika sinnen och enkla verktyg samt att lära sig att beskriva, jämföra och klassificera observationerna
- lära sig att utvärdera den kunskap de inhämtar
- lära sig att fungera tillsammans i en positiv anda genom grupparbete
- lära sig att tänka och handla på ett sätt så man mår bra.

CENTRALT INNEHÅLL

ORGANISMERNA OCH LIVSMILJÖN

- att iaktta olika livsmiljöer såsom gårdar, parker, skogar, ängar och åkrar samt hur organismerna har anpassat sig till de olika livsmiljöerna
- att iaktta naturen under de olika årstiderna
- matens ursprung och produktion

Den egna närmiljön och jordklotet som människans livsmiljö

- att iaktta och undersöka naturfenomen i sin egen närmiljö samt att bekanta sig med begrepp som gäller årstider och tid på dygnet
- att iaktta och gestalta naturen och de miljöer som människan har format samt att iaktta förändringar i naturen
- lära sig att jordklotet är människans livsmiljö
- att bekanta sig med rymden

FENOMEN I OMGIVNINGEN

- att undersöka värmefenomen som exempelvis värmeöverföring och uppvärmning samt att göra temperaturmätningar
- känner till hur våra vanligaste tekniska hjälpmedel i hemmet fungerar

Olika ämnen i miljön

- att undersöka luftens egenskaper samt att bekanta sig med förbränning och brandsäkerhet
- att undersöka vattnets egenskaper och förändringar i dess aggregationstillstånd samt att bekanta sig med vattnets användning och kretslopp i naturen

MÄNNISKAN OCH HÄLSAN

- själsligt välbefinnande och mental hälsa: att inse betydelsen av att vårda sitt välbefinnande med hjälp av familj och vänner, genom att identifiera känslor och genom kommunikation med andra.
- behärskar grundnormerna för ett artigt uppförande och för hur man fungerar i grupp

SÄKERHET

- att förhindra mobbning och våld, att respektera fysisk integritet och att befrämja en trygg skola.

ÅRSKURS 3

Miljö- och naturkunskap är en integrerad ämnesgrupp sammansatt av biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen omfattar dessutom principerna för en hållbarutveckling. Målet för undervisningen är att eleven skall lära sig att förstå naturen och kulturmiljön, sig själv och andra, olikheter människor emellan samt hälsa och sjukdom. Undervisningen i miljö- och naturkunskap bygger på ett undersökande och problemcenterat betraktelsesätt, med utgångspunkt i frågor, fenomen och händelser som anknyter till elevens egen miljö och elevens tidigare kunskaper, färdigheter och erfarenheter. En undervisning inriktad på erfarenheter och upplevelser utvecklar ett positivt förhållande till natur och miljö hos eleven. Arbetsätt och innehåll i miljö- och naturkunskap väljs utifrån elevernas förutsättningar och utvecklingsnivå och på ett sätt som möjliggör studier utomhus. Begreppen inom miljö- och naturkunskap kan struktureras till helheter där eleven, den omgivandevärlden och elevens handlande som medlem i samhället granskas. Studierna av dessa helheter hjälper eleven att förstå sin omgivning och växelverkan mellan människan och hennes miljö.

MÅL

Eleven skall

- kunna beskriva och klassificera de vanligaste växterna och djuren i den egna närmiljön
- kunna beskriva hur växter och djur har anpassat sig till olika årstider
- kunna beskriva naturförhållanden i den egna hembygden
- förstå och kunna konstruera enkla kartor
- veta var i Finland de största städerna, största sjöarna och vattendragen finns samt känna till länsindelningen
- känna till människornas verksamhet i olika delar av Finland
- kunna sköta sin hygien
- känna till betydelsen av tillräcklig sömn och vila och hälsosam kost
- veta att rengöringsämnen och andra kemikalier kan vara giftiga och skadliga
- ha ett gott uppförande i skolan och samhället.

CENTRALT INNEHÅLL

Organismerna och livsmiljön

- närmiljöns växter: vilda och odlade
- närmiljöns djur: sällskapsdjur, boskapsdjur
- naturen under olika årstider; skördetid och djurens förberedelser inför vintern, organismernas övervintring och uppvaknande samt tillväxt
- exkursioner i närmiljön; iaktta och utforska

Hembygden

- kulturmiljön
- kartundervisning; adresskarta, grundkarta
- lokalhistorien
- exkursioner
- människans verksamhet

Finland som statlig helhet

- karta och namngeografi
- kartans färger och deras betydelse, väderstreck
- rita enkla kartor
- länsindelning
- spår av istiden
- Finlands sjöar och vattendrag
- huvudstaden, självständigheten, tvåspråkighet
- republik, president
- viktiga näringar

Människan och hälsan

- kost, motion och vila; vikten av att vårda sitt välbefinnande
- grunderna i första hjälp
- hygien
- fysisk integritet; mobbning och våld, acceptabel och oönskad beröring
- ordningsregler; rätt och fel i skolan och samhället
- trafiksäkerhet och lokala trafikförhållanden
- faror i hemmet; el, tvättmedel, mediciner

ÅRSKURS 4

Miljö- och naturkunskap är en integrerad ämnesgrupp sammansatt av biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap. Undervisningen omfattar dessutom principerna för en hållbar utveckling. Målet för undervisningen är att eleven skall lära sig att förstå naturen och kulturmiljön, sig själv och andra, olikheter människor emellan samt hälsa och sjukdom. Undervisningen i miljö- och naturkunskap bygger på ett undersökande och problemcentrerat betraktelsesätt, med utgångspunkt i frågor, fenomen och händelser som anknyter till elevens egen miljö och elevens tidigare kunskaper, färdigheter och erfarenheter. En undervisning inriktad på erfarenheter och upplevelser utvecklar ett positivt förhållande till natur och miljö hos eleven. Arbetsätt och innehåll i miljö- och naturkunskap väljs utifrån elevernas förutsättningar och utvecklingsnivå och på ett sätt som möjliggör studier utomhus. Begreppen inom miljö- och naturkunskap kan struktureras till helheter där eleven, den omgivande världen och elevens handlande som medlem i samhället granskas. Studierna av dessa helheter hjälper eleven att förstå sin omgivning och växelverkan mellan människan och hennes miljö.

MÅL

Eleven skall

- känna till näringskedjans uppbyggnad; producenter, konsumenter, nedbrytare
- känna till och kunna beskriva vanlig samverkan inom växt- och djurvärlden; symbios, pollinering och fröspridning

- känna till Nordens vanligaste däggdjur och deras särart
- kunna använda väderstreck, teckenförklaringar samt skalor som hjälp vid kartläsning
- förstå att Finland är en del av Norden
- känna till de nordiska ländernas kulturer och viktiga näringar
- ha en uppfattning om var i Norden viktiga platser finns; större städer, sjöar och vattendrag, berg osv.
- ha bekantat sig med Baltikums karta, kultur och viktiga näringar
- kunna bygga enkla strömkretsar
- känna till vattnets och luftens egenskaper
- känna till olika ljus- ljud- och värmekällor samt bekanta sig med olika fenomen i anslutning till ljus, ljud och värme
- förstå vad som sker vid förbränning
- förstå hur viktigt det är att ta vara på miljön och känna till hur man kan spara vatten, el och värme samt hur avfall sorteras.

CENTRALT INNEHÅLL

Organismerna och livsmiljön

- näringskedjan
- samverkan inom växtvärlden; symbios
- samverkan inom växt- och djurvärlden: pollinering, fröspridning
- Nordens vanligaste däggdjur

Norden

- karta och namngeografi
- karttecken och kartskalor
- ländernas gemensamma drag och särdrag
- ländernas flaggor
- viktiga näringar
- hav sjöar och vattendrag
- Nordens topografi

Baltikum

- karta och namngeografi
- kultur och näringar

Fenomen i omgivningen

- ämnen och fenomen i miljön
- ljus-, ljud- och värmekällor; ljusets och ljudets fortplantning, värmeöverföring
- elektricitet och magnetism; enkla strömkretsar och risker förenade med elanvändning
- luft och vatten; egenskaper och tillstånd
- förbränning; ämnesomvandling, lättantändliga ämnen
- hållbar utveckling; avfallssortering och energisparande

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 4

Kunskaper i naturundersökning

Eleven

- kan göra iakttagelser med sina olika sinnen och fästa uppmärksamhet vid det väsentliga i det som undersöks

- kan beskriva, jämföra och klassificera föremål, organismer och fenomen på basis av deras olika egenskaper
- kan under handledning göra enkla undersökningar om naturen och dess fenomen och om kulturmiljön
- kan använda olika slags informationskällor och jämföra information från olika källor
- kan presentera informationen om naturen och kulturmiljön i tal och skrift och genom att teckna.

Organismerna och livsmiljön

Eleven

- förstår hur den levande och icke-levande naturen skiljer sig från varandra och kan beskriva drag i olika livsmiljöer såsom gårdar, parker, skogar, ängar och åkrar och känner igen de vanligaste arterna där; eleven kan ge exempel på ryggradsdjur och ryggradslösa djur
- känner till årstidernas variation och kan beskriva hur olika organismer har anpassat sig till olika årstider, speciellt till vintern i Finland
- vet varifrån födoämnen kommer och var maten produceras
- kan beskriva skillnader mellan naturmiljö och kulturmiljö, visar intresse och ansvar för dem och kan bedöma miljöns skönhet, mångfald och trivsamt
- förstår hur man betecknar olika objekt på en karta, kan använda väderstreck, teckenförklaringar och skalor som hjälp vid kartläsning och kan rita en enkel karta över skolgården och den egna närmiljön
- kan beskriva naturförhållanden och människans verksamhet i sin hembygd och i sitt eget landskap
- har en uppfattning om Finland, de nordiska länderna och övriga närområden och inser rikedom i deras naturlandskap
- förstår att den egna hembygden är en del av Finland och att Finland är en del av Norden och förstår att människorna lever på jordklotet.

Ämnen och fenomen i miljön

Eleven

- kan använda centrala begrepp och gestalta begreppslika helheter
- kan använda enkla undersökningsredskap såsom klocka, måttband, termometer och lupp och dessutom egenhändigt gjorda redskap
- kan förklara hur enkla anordningar såsom hävstänger, hjul och fjädrar fungerar och kan undersöka hållfastheten i olika konstruktioner
- kan bygga en enkel strömkrets med hjälp av batteri, lampa och ledare och känner till de elapparater som används i hemmet; eleven förstår att elanvändning är förenad med risker och visar att han eller hon kan använda elapparater tryggt
- känner till olika ljus-, ljud- och värmekällor och känner igen och kan undersöka ljus-, ljud- och värmefenomen såsom ljudets fortplantning, ljusets fortplantning och reflexion samt värmeöverföring och uppvärmning
- känner till hur man skyddar syn och hörsel och förebygger brännskador och kan handla därefter
- kan undersöka egenskaper hos luft och vatten, ändringar i vattnets aggregationstillstånd och beskriva vattnets kretslopp i naturen
- förstår vad ämnesomvandling innebär, t.ex. då ett ljus eller trä brinner och känner till lättantändliga ämnen och kan använda enkel släckningsutrustning

- känner egenskaper hos och användning av olika ämnen och material och vet att det i hemmet kan finnas skadliga ämnen såsom mediciner, tvätt- och rengöringsmedel, lösningsmedel och tobaks- och alkoholprodukter
- kan sortera avfall i hemmet, skräpar inte ner i naturen och kan spara vatten, el och värme.

Människan och hälsan

Eleven

- kan beskriva olika skeden i en människas uppväxt, utveckling och levnadslöpp, kan namnge människans viktigaste kroppsdelar och centrala livsfunktioner
- känner till hälsofrämjande vanor och rutiner såsom dygnsrytm, tillräcklig sömn och vila, näring, regelbundna matvanor, daglig motion, riktiga arbetsställningar i skolan och hemma, hållning, munhygien, kroppshygien, klädsel
- behärskar de grundläggande normerna för hur man fungerar i grupp och uppför sig
- artigt; han eller hon känner igen och kan namnge olika känslor och vet att det går att behärska sina känslor
- kan beskriva de vanligaste barnsjukdomarna, deras symtom och vården av dem; han eller hon känner till grundläggande principer för medicinanvändning; han eller hon behärskar grunderna i första hjälpen och kan tillkalla och hämta hjälp vid behov.

Säkerhet

Eleven

- kan beskriva olika tecken på mobbning och våld; han eller hon har kännedom om individens rätt till fysisk integritet och känner till skillnaderna mellan acceptabel och oönskad beröring; eleven vet hur han eller hon vid behov kan söka hjälp och vet vem som erbjuder hjälp i skolan och närmiljön
- vet vad som är lagligt och olagligt för åldersgruppen
- vet och känner igen de riskfaktorer som hotar tryggheten i närmiljön och i trafiken, till sjöss och på isen; han eller hon känner till de centrala trafikreglerna för fotgängare och cyklister och förstår varför överenskomna regler och anvisningar måste följas.

7.8 BIOLOGI OCH GEOGRAFI

BIOLOGI OCH GEOGRAFI I ÅRSKURSERNA 5-6

I undervisningen i **biologi** undersöker man livet och dess yttringar. Undervisningen anordnas på ett sådant sätt att eleven lär sig känna igen olika arter, förstår växelverkan mellan organismerna och deras livsmiljöer samt lär sig att uppskatta och vårda naturens mångfald. Målet för undervisningen i biologi är att eleven skall lära känna sig själv som människa och som en del av naturen. I undervisningen utomhus skall eleven ha möjlighet till positiva upplevelser och erfarenheter av naturen och lära sig att iaktta miljön. Undervisningen i biologi skall basera sig på undersökande inläring som sker både i terräng och i klassrum. I undervisningen i geografi betraktar eleven jordklotet och dess olika områden. Undervisningen skall hjälpa eleven att förstå fenomen som ansluter sig till naturen och människans verksamhet och till växelverkan mellan dem på olika områden.

Målet för undervisningen i **geografi** är att elevens världsbild skall vidgas från hemlandet till Europa och den övriga världen. Undervisningen anordnas så att eleven får en uppfattning om mångfalden av natur- och kulturmiljöer på olika håll i världen och lär sig uppskatta dem.

Undervisningen i geografi skall skapa en grund för internationalism och tolerans mellan olika nationer och kulturer. I årskurserna 5-6 integreras även undervisning i hälsokunskap i undervisningen i biologi och geografi. Med hjälp av undervisningen i hälsokunskap skall eleven lära sig förstå sin egen uppväxt och utveckling som en fysisk, psykisk och social process och som en växelverkan mellan människan och hennes miljö. Undervisningen i biologi och geografi skall betona ansvar, naturskydd och vård av livsmiljöer och stödja elevens uppväxt till en aktiv medborgare som har förbundit sig till en hållbar livsstil.

ÅRSKURS 5

MÅL

Eleven skall

- känna igen ett antal växter i närmiljön samt deras anpassning till sina livsmiljöer
- känna till hur växter och djur förökar sig och utvecklas
- kunna röra sig i naturen och handskas varsamt med den
- känna till människokroppens uppbyggnad samt dess livsfunktioner
- lära sig känna igen pubertetens särdrag samt att förstå att utvecklingen är vars och ens personliga process
- kunna ta ansvar för sina egna handlingar och ta hänsyn till andra människor och kulturer
- känna till Europas geografi
- kunna använda kartböcker och kunna världsdelarna
- förstå att människans verksamhet är beroende av möjligheterna som miljön erbjuder.

CENTRALT INNEHÅLL FÖR BIOLOGI

Organismerna och livsmiljöerna

- artkännedom i närområdet: gårdsplanens och trädgårdens växter
- organismernas fortplantning samt tillväxt: pollination, fotosyntes
- livsmedlens ursprung och produktion: trädgårdens produkter, husdjur

Människan

- människokroppen: uppbyggnad, fortplantning, centrala livsfunktioner
- puberteten: sund inställning till den egna kroppen
- hälsa: hygien, motion
- människorelationer: hyfs, hänsyn och förhållande till andra folkslag

CENTRALT INNEHÅLL FÖR GEOGRAFI

Europa

- Europas kartbild: länder, huvudstäder, bergskedjor, floder
- klimat- och vegetationszonerna
- människans verksamhet: fördjupning i länderna kring Medelhavet

Människoliv och livsmiljöer på jorden

- världskartan: världsdelarna, världshaven
- kartfärdigheter
- miljöförändringar som följd av människans verksamhet: växthuseffekten

ÅRSKURS 6

MÅL

Eleven skall

- känna igen ett antal växter i närmiljön samt deras anpassning till sina livsmiljöer
- känna till olika organismer och näringskedjor i skogs- och myr miljö
- kunna röra sig i naturen och handskas varsamt med den
- känna till allemansrätten rättigheter samt skyldigheter
- ha ett miljövänligt tanke- och förhållningssätt till omgivningen
- kunna ta ansvar för sina egna handlingar och ta hänsyn till andra människor och kulturer
- kunna använda kartböcker och kunna världsdelarna
- känna till olika vegetations- och klimatzoner.

CENTRALT INNEHÅLL FÖR BIOLOGI

Organismerna och livsmiljöerna

- artkännedom: växter på dikesrenar och ängar
- skogen: näringskedjor och skogsbruk
- myren: organismer samt näringskedjor
- människan och miljön: näringsgrenar ex. pälsdjur och fiskodling
- hållbar utveckling: ekologisk odling samt sophantering

Naturens mångfald

- allemansrätten: rättigheter samt skyldigheter
- utrotningshotade djur: Finland och andra världsdelar

CENTRALT INNEHÅLL FÖR GEOGRAFI

Människoliv och livsmiljöer på jorden

- jordens vegetationszoner:: regnskogar, savanner, stäpper, öknar, kultur och näringar
- Afrika, Australien och Oceanien: klimat, natur, kultur och näringar
- klimat och väder: polara-, tempererade-, subtropiska- och tropiska zonen

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Färdigheter att undersöka naturen

Eleven

- kan röra sig i naturen och iaktta och undersöka den
- kan genomföra och beskriva egna enkla undersökningar om naturen och den övriga miljön och kan redogöra för resultaten
- känner igen de vanligaste växtarterna och kan samla växter enligt anvisningar.

ORGANISMERNA OCH LIVSMILJÖERNA

Eleven

- känner till olika grupper av ryggradsdjur och känner igen de vanligaste däggdjuren, fåglarna och fiskarna i närmiljön och kan ge exempel på hur olika djur har anpassat sig till sin miljö
- vet att de gröna växterna själva tillverkar sin näring genom assimilation
- kan med hjälp av exempel redogöra för näringskedjans huvudprinciper
- förstår och kan ge exempel på varför och hur människan är beroende av naturen och kan ta reda på baslivsmedlens ursprung

- kan ge exempel på hur man kan vårda och skydda den omgivande naturen och boendemiljön.

MÄNNISKANS BYGGNAD OCH LIVSFUNKTIONER, UPPVÄXT, UTVECKLING OCH HÄLSA

Eleven

- kan i huvuddrag beskriva människans byggnad och livsfunktioner
- kan iaktta förändringarna i sin egen uppväxt och utveckling, kan redogöra för vilka förändringar pojkar och flickor genomgår i puberteten och för den sexuella utvecklingen och kan ge exempel på hur förändringarna varierar från person till person
- kan ge exempel på hur man kan behärska sina känslor och se på saker också ur andra människors synvinkel och kan med exempel beskriva människors olika sätt att uttrycka känslor
- känner de rättigheter och det ansvar som hör till åldern.

KARTFÄRDIGHETER

Eleven

- kan ur kartverk leta fram platser som han eller hon har undersökt, använda teckenförklaringar och skalor vid kartläsningen och kan tolka olika slags kartor
- kan tolka statistik, diagram, bilder och elektronisk information och kritiskt bedöma olika slags informationskällor
- kan själv rita enkla kartor och diagram.

EUROPA SOM EN DEL AV VÄRLDEN

Eleven

- känner i huvuddrag till de europeiska staterna och deras huvudstäder och kan beskriva de varierande naturförhållandena och människans verksamhet i Europa.

MÄNNISKOLIVETS OCH LIVSMILJÖERNAS MÅNGFALD PÅ JORDKLOTET

Eleven

- känner till världskartans centrala namnbestånd, såsom världsdelar, oceaner, de största bergmassiven samt regnskogs- och ökenområden
- vet att det finns olika klimat- och vegetationszoner på jordklotet och kan ge några exempel på hur olika klimatförhållanden, såsom temperatur och regnmängd, påverkar den mänskliga verksamheten, speciellt jordbruket och boendet i olika zoner och kan beskriva människolivet i olika miljöer
- kan ge exempel på hurdana förändringar den mänskliga verksamheten har orsakat i miljön, t.ex. när städer och industri har byggts, för mycket betesmark har röjts eller för mycket skog har huggits till ved
- känner igen särdrag i den egna kulturen och i främmande kulturer.

ÅRSKURS 7

Biologi

I undervisningen i biologi undersöks livet, dess yttringar och förutsättningar för liv. Undervisningen skall utveckla elevens naturkännedom och leda till förståelse för naturens grundfenomen. Målet är att eleven skall bekanta sig med evolutionen, grunderna i ekologi samt människans byggnad och livsfunktioner. Undervisningen lär eleven att uppmärksamma växelverkan mellan människan och naturen samt betonar människans ansvar då det gäller att vårda naturens mångfald. Biologiundervisningen skall basera sig på undersökande inläring

och den skall utveckla elevens naturvetenskapliga tänkande. Målet för undervisningen är att ge eleven färdigheter att iaktta och undersöka naturen och att också utnyttja informationstekniska möjligheter då han eller hon söker information om biologi. Undervisningen anordnas så att eleven får positiva upplevelser och erfarenheter av undervisningen i naturen, att elevens miljömedvetenhet utvecklas och att hans eller hennes vilja att bevara olika livsmiljöer och livets olika former växer.

MÅL

Eleven skall

- känna till Östersjön samt omkringliggande länder och tätorter vid kusten
- känna till Östersjöns mångfald samt förhålla sig positivt till den
- förstå begreppet eutrofiering och vad den innebär för Östersjön
- bekanta sig med insjöns ekosystem
- bekanta sig med havsstrandens ekosystem
- kunna mikroskopiera samt tillverka egna preparat
- lära sig att känna igen olika arter samt uppskatta naturens mångfald.

CENTRALT INNEHÅLL

- Östersjöstaterna och tätorterna i kustområdet
- Östersjön ett unikt brackvattenhav, orsakerna till vattnets låga salthalt och följderna därav
- typiska näringskedjor i Östersjön
- känna till fiskarter typiska för Östersjön
- fiskdissekering
- endemiska arter i Östersjön
- olika hot Östersjön som ekologiskt system står inför samt bli medveten om hur Östersjön kan skyddas
- sjöns och havsstrandens ekosystem; växtbiologi, fotosyntes
- mikroskopiering och framställning av preparat
- växt- och djurplankton och ryggradslösa djur i vattnen
- artkännedom om insjöns fåglar och fiskar
- sjöfåglarnas flyttning

ÅRSKURS 8

Biologi

I undervisningen i biologi undersöks livet, dess yttringar och förutsättningar för liv. Undervisningen skall utveckla elevens naturkännedom och leda till förståelse för naturens grundfenomen. Målet är att eleven skall bekanta sig med evolutionen, grunderna i ekologi samt människans byggnad och livsfunktioner. Undervisningen lär eleven att uppmärksamma växelverkan mellan människan och naturen samt betonar människans ansvar då det gäller att vårda naturens mångfald. Biologiundervisningen skall basera sig på undersökande inläring och den skall utveckla elevens naturvetenskapliga tänkande. Målet för undervisningen är att ge eleven färdigheter att iaktta och undersöka naturen och att också utnyttja informationstekniska möjligheter då han eller hon söker information om biologi. Undervisningen anordnas så att eleven får positiva upplevelser och erfarenheter av undervisningen i naturen, att elevens miljömedvetenhet utvecklas och att hans eller hennes vilja att bevara olika livsmiljöer och livets olika former växer.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att insamla och pressa växter samt artbestämma med hjälp av litteratur
- lära sig att känna igen olika arter i skogen och uppskatta skogens mångfald
- lära sig att känna till skogens ekosystem
- lära sig principerna för växtodling och skogsvård
- kunna namnge och känna igen de vanligaste skogstyperna
- lära sig huvuddragen i myrens ekosystem
- lära sig förstå skillnaden mellan naturskog och ekonomiskog
- lära sig förstå vikten av biodiversiteten i skogen
- kunna redogöra för fotosyntesen och beskriva dess betydelse för den levande skogen och myren.

CENTRALT INNEHÅLL

- de vanligaste växt-, djur-, och svamparterna i skogen och på myren
- insamling, pressning och artbestämning av växter under handledning
- insamling och artbestämning av de vanligaste svamparna
- exkursioner till skogen och myren för att undersöka deras ekosystem genom iakttagelser och laborationer
- grunderna i skogsvård och växtodling
- skogens och myrens biodiversitet
- ingrepp i ekosystemen

ÅRSKURS 9

Biologi

I undervisningen i biologi undersöks livet, dess yttringar och förutsättningar för liv. Undervisningen skall utveckla elevens naturkännedom och leda till förståelse för naturens grundfenomen. Målet är att eleven skall bekanta sig med evolutionen, grunderna i ekologi samt människans byggnad och livsfunktioner. Undervisningen lär eleven att uppmärksamma växelverkan mellan människan och naturen samt betonar människans ansvar då det gäller att vårda naturens mångfald. Biologiundervisningen skall basera sig på undersökande inläring och den skall utveckla elevens naturvetenskapliga tänkande. Målet för undervisningen är att ge eleven färdigheter att iakttä och undersöka naturen och att också utnyttja informationstekniska möjligheter då han eller hon söker information om biologi. Undervisningen anordnas så att eleven får positiva upplevelser och erfarenheter av undervisningen i naturen, att elevens miljömedvetenhet utvecklas och att hans eller hennes vilja att bevara olika livsmiljöer och livets olika former växer.

MÅL

Eleven skall

- lära sig använda sådana begrepp och informationssöknings- och undersökningsmetoder som är typiska för biologin
- lära sig förstå grundförutsättningarna för liv på jorden
- lära sig grunderna i evolutionsläran
- lära sig människans anatomi och fysiologi
- lära sig förstå sambandet mellan hälsa och en sund livsföring
- lära sig förstå sexualitetens biologiska bakgrund
- förstå skillnaden mellan virus och bakterier
- förstå grunderna i genetik

- förstå vikten av miljövård och hållbar utveckling.

CENTRALT INNEHÅLL

- växt- och djurcellens struktur och funktion
- människans byggnad och centrala livsfunktioner
- människans sexualitet och fortplantning
- arvsmassans och miljöns betydelse för utveckling av individens egenskaper
- evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- mikrobernas fortplantning
- bioteknikens möjligheter och etiska frågor
- ekologiskt hållbar utveckling och individens eget ansvar i miljövården

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Undersökningar i biologi

Eleven

- kan använda mikroskop då han eller hon undersöker prover
- kan enligt givna anvisningar arbeta i terräng och i laboratorium och samla in växter enligt anvisningar
- kan självständigt genomföra mindre undersökningar.

Naturen och ekosystemen

Eleven

- kan indela organismer i huvudgrupper enligt centrala kännetecken och känner igen växt-, djur-, och svamparter i närmiljön
- kan beskriva ekosystemets grundläggande struktur och funktion
- kan namnge och beskriva olika skogs- och sjötyper
- kan göra mindre undersökningar av skogens, vattnens eller myrens ekosystem
- kan redogöra för grunderna för skogsvård och växtodling
- kan beskriva naturens mångfald med exempel, kan förklara dess betydelse för den ekologiska hållbarheten och känner till principerna för hur skogarna kan utnyttjas på ett hållbart sätt.

Livet och evolutionen

Eleven

- kan beskriva växt- och djurcellens struktur i huvuddrag
- kan redogöra för fotosyntesen och beskriva dess betydelse för den levande naturen
- kan beskriva växternas, djurens, svamparnas och mikrobernas fortplantning
- kan redogöra för evolutionens grundläggande drag och olika stadier i människans evolution
- kan strukturera den levande naturen i huvudgrupper och motivera grupperingen.

Människan

Eleven

- kan beskriva hur människans viktigaste vävnader, organ och organsystem är uppbyggda och deras funktion i huvuddrag
- kan förklara sexualitetens olika uttrycksformer
- kan i huvuddrag redogöra för könscellernas uppkomst, samlaget, befruktningen, förloppet i en graviditet och förlossning
- kan använda centrala begrepp med anknytning till ärftlighet.

Den gemensamma miljön

Eleven

- kan redogöra för en ekologiskt hållbar utveckling, vikten av att bevara naturens mångfald och miljövardens betydelse
- kan göra mindre undersökningar om den egna livsmiljöns tillstånd
- kan ge exempel på hur naturmiljön i hans eller hennes hembygd har förändrats och hur han eller hon själv kan handla enligt målen för en hållbar utveckling.

ÅRSKURS 7

Geografi

I undervisningen i geografi undersöks jordklotet, dess olika områden och regionala fenomen i geografin. Undervisningen skall utveckla elevens geografiska världsbild och dess regionala förankring. Målet för undervisningen i geografi är att utveckla elevens förmåga att studera både naturmiljön, kulturmiljön och den sociala miljön och växelverkan mellan människan och miljön, alltifrån lokal till global nivå. Undervisningen skall hjälpa eleven att följa aktuella händelser i världen och bedöma deras inverkan på naturen och den mänskliga verksamheten. Undervisningen i geografi skall anordnas så att den ökar elevens kulturkännedom och utvecklar hans eller hennes förmåga att förstå att livsmiljöerna och människornas sätt att leva är olika på olika håll i världen. Undervisningen i geografi skall fungera som en bro mellan det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga tänkandet. Undervisningen skall få eleven att tänka igenom de naturvetenskapliga, kulturella, sociala och ekonomiska fenomenens orsaker och inverkan. Geografi undervisningen skall stödja elevens uppväxt till en aktiv medborgare som förbundit sig till en hållbar livsstil.

MÅL

Eleven skall

- lär sig använda olika typer av kartor, diagram, bilder och informationskällor
- lär sig använda skalan och mäta avstånd på kartan
- bekantar sig med kontinentaldriften, jordbävningar och vulkanutbrott
- känner till olika kulturer och får en positiv inställning till främmande länder och folkslag.

CENTRALT INNEHÅLL

Asien

- länder i Asien samt deras huvudstäder
- naturgeografiska kartor
- monsunvindar, bakgrund och följder
- fördjupning i ett betydelsefullt land, exempelvis Kina

Sydamerika

- naturgeografi
- länder i Sydamerika samt huvudstäder
- fördjupning i ett land, exempelvis Brasilien

Nordamerika

- naturgeografi
- klimat
- Centralamerika och Västindien

- virvelstormars uppkomst och eventuella följder
- Mexico
- Canada och polarområdena
- USA – befolkning, kultur, naturresurser, näringsliv, storstäder

ÅRSKURS 8

Geografi

I undervisningen i geografi undersöks jordklotet, dess olika områden och regionala fenomen i geografien. Undervisningen skall utveckla elevens geografiska världsbild och dess regionala förankring. Målet för undervisningen i geografi är att utveckla elevens förmåga att studera både naturmiljön, kulturmiljön och den sociala miljön och växelverkan mellan människan och miljön, alltifrån lokal till global nivå. Undervisningen skall hjälpa eleven att följa aktuella händelser i världen och bedöma deras inverkan på naturen och den mänskliga verksamheten. Undervisningen i geografi skall anordnas så att den ökar elevens kulturkännedom och utvecklar hans eller hennes förmåga att förstå att livsmiljöerna och människornas sätt att leva är olika på olika håll i världen. Undervisningen i geografi skall fungera som en bro mellan det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga tänkandet. Undervisningen skall få eleven att tänka igenom de naturvetenskapliga, kulturella, sociala och ekonomiska fenomenens orsaker och inverkan. Geografiundervisningen skall stödja elevens uppväxt till en aktiv medborgare som förbundit sig till en hållbar livsstil.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att använda och tolka olika geografiska informationskällor såsom statistik, diagram, flygbilder mm.
- lära sig samla information från olika medier såsom dagstidningar, internet och böcker.
- lära sig kritiskt granska fakta i informationsflödet
- lära sig förstå bakgrunden till dygnsrytmik, årstidsväxlingar, och tidvatten
- lära sig att förstå växelverkan mellan naturen och den mänskliga verksamheten i Europa, Finland och EU.

CENTRALT INNEHÅLL

Europa

- naturgeografi
- klimat, vegetationszoner
- länder och huvudstäder
- Europeiska Unionen
- fördjupning i några typländer, ex Ryssland, Frankrike, Storbritannien och Medelhavsområdet

ÅRSKURS 9

Geografi

I undervisningen i geografi undersöks jordklotet, dess olika områden och regionala fenomen i geografien. Undervisningen skall utveckla elevens geografiska världsbild och dess regionala förankring. Målet för undervisningen i geografi är att utveckla elevens förmåga att studera

både naturmiljön, kulturmiljön och den sociala miljön och växelverkan mellan människan och miljön, alltifrån lokal till global nivå. Undervisningen skall hjälpa eleven att följa aktuella händelser i världen och bedöma deras inverkan på naturen och den mänskliga verksamheten. Undervisningen i geografi skall anordnas så att den ökar elevens kulturkänedom och utvecklar hans eller hennes förmåga att förstå att livsmiljöerna och människornas sätt att leva är olika på olika håll i världen. Undervisningen i geografi skall fungera som en bro mellan det naturvetenskapliga och det samhällsvetenskapliga tänkandet. Undervisningen skall få eleven att tänka igenom de naturvetenskapliga, kulturella, sociala och ekonomiska fenomenens orsaker och inverkan. Geografiundervisningen skall stödja elevens uppväxt till en aktiv medborgare som förbundet sig till en hållbar livsstil.

MÅL

Eleven skall

- lära sig förstå och analysera grundkartan, diagram, flygbilder och andra informationskällor
- lära sig förstå och använda gradnätet samt ange positioner och mäta avstånd på kartan
- lära sig jordens uppbyggnad samt inverkan av endogena och exogena krafter
- fördjupa sig i Finlands natur- och kulturmiljö samt bekanta sig med den egna närmiljöns särdrag
- bekanta sig med påverkningsmöjligheter vid planering och utveckling av den egna närmiljön exempelvis avfallshantering, sommarstugebebyggelse, bostadsområden och affärscentra
- förstå betydelsen av hållbar utveckling.

CENTRALT

INNEHÅLL

Finland

- jordens uppkomst och uppbyggnad
- berggrunden och mineraler
- istiden
- Östersjöns utveckling och framtid, landhöjningen
- växtlighetens och djurens invandring efter istiden
- människans invandring
- växelverkan mellan naturen och människans verksamhet
- Finlands befolkning och minoriteter
- regionplanering och markanvändning i den egna närmiljön

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Geografiska färdigheter

Eleven

- kan hitta de platser som han eller hon har undersökt på kartor och i kartverk och
- kan använda teckenförklaringarna och skalan
- kan tolka fysiska kartor, temakartor, fotografier och statistik och kan utnyttja nyhetskällor och nätbaserad information
- kan åskådliggöra geografisk kunskap med hjälp av kartor och diagram
- kan jämföra olika regioners klimatdiagram och befolkningspyramider och själv rita ett klimatdiagram utgående från statistikuppgifter.

Världens strukturer

Eleven

- kan gestalta och strukturera världen och känner igen olika världsdelaars natur- och kulturgeografiska grunddrag
- kan tillämpa sin geografiska kunskap i analyser av aktuell nyhetsinformation från olika källor och kan placera nyhetshändelser på världskartan.

Europas strukturer

Eleven

- kan beskriva naturförhållandena och den mänskliga verksamheten i olika områden i Europa och förstår Europas natur- och kulturrikedom
- kan jämföra Europa med andra världsdelar och förstår att Europa samverkar med övriga områden i världen.

Finlands strukturer

Eleven

- kan redogöra för hur Finlands landskap har formats och hur naturförhållandena
- har påverkat den mänskliga verksamheten inom olika områden i Finland
- kan beskriva och analysera regionala drag i bebyggelse och näringsliv i Finland
- kan analysera särdrag i kulturmiljön i Finland och vet vad ett värdefullt kultur- och traditionslandskap är
- kan redogöra för hur varje medborgare i Finland kan påverka planeringen och utvecklingen av den egna livsmiljön
- kan planera och genomföra mindre undersökningar av hembygdens natur- och kulturmiljö
- kan känna igen den egna kulturens särdrag och känner till minoritetskulturerna i Finland och i våra närområden
- kan beskriva Finlands växelverkan med sina närområden, med Europa och med hela världen.

Den gemensamma miljön

Eleven

- kan kort redogöra för de centrala globala miljö- och utvecklingsproblemen, såsom en tilltagande växthuseffekt, ozonminskning, ökenspridning, förorening av olika livsmiljöer, befolkningstillväxt och problemet med fattigdom och svält
- kan beskriva orsakerna till miljöproblemen i Östersjöområdet och kan redogöra för sätt att förbättra miljötillståndet i regionen
- kan beskriva sina egna möjligheter att förbättra miljöns tillstånd och känner till lösningar på centrala globala miljö- och utvecklingsproblem.

7.9 FYSIK OCH KEMI

Med elevernas tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter som utgångspunkt och med hjälp av observationer och undersökningar av kroppar, ämnen och fenomen i omgivningen riktas undervisningen nu mot fysikens och kemins grundbegrepp och principer. Undervisningen skall inspirera eleven till studier i naturvetenskap, hjälpa eleven att begrunda betydelsen av en bra och trygg omgivning och lära eleven att akta och vårda sin omgivning. I undervisningen integreras hälsofostran där elevens handlande granskas ur säkerhets- och hälsosynvinkel.

ÅRSKURS 5

MÅL

Eleven skall

- följa givna instruktioner samt arbeta tryggt och metodiskt
- ställa upp hypoteser, göra observationer och mätningar
- samla information och granska informationens tillförlitlighet
- använda fysikaliska och kemiska begrepp, storheter och enheter
- inse det skadliga i berusningsmedel och droger
- känna igen orsakssammanhang om naturfenomen och kroppars egenskaper
- göra enkla naturvetenskapliga försök som utreder egenskaper hos fenomen, organismer, ämnen och kroppar och se sambandet mellan dessa egenskaper.

CENTRALT INNEHÅLL

Ämnen i omgivningen

- atmosfären, luftens sammansättning
- vattnets egenskaper, kretslopp samt rening
- olika ämnen i jordskorpan
- kemiska symboler för de vanligaste grundämnena
- olika ämnens ursprung, egenskaper och kretslopp
- rusmedels och drogers skadliga verkningar

Strukturer i naturen

- Jordens och Månens rörelser och fenomen som rörelserna ger upphov till samt solsystemets och stjärnhimlens strukturer.

ÅRSKURS 6

MÅL

Eleven skall

- följa givna instruktioner samt arbeta tryggt och metodiskt
- ställa upp hypoteser, göra observationer och mätningar
- samla information och granska informationens tillförlitlighet
- använda fysikaliska och kemiska begrepp, storheter och enheter
- känna igen orsakssammanhang om naturfenomen och kroppars egenskaper
- göra enkla naturvetenskapliga försök som utreder egenskaper hos fenomen, organismer, ämnen och kroppar och se sambandet mellan dessa egenskaper.

CENTRALT INNEHÅLL

Strukturer i naturen

- Jordens dragningskraft, friktion, jämvikts- och rörelsefenomen som krafter åstadkommer

Energi och elektricitet

- olika sätt att producera, lagra och överföra elektricitet och värme
- produktion av värme, ljus och rörelse med hjälp av elektricitet samt elsäkerhet
- Jordens energiresurser

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Utforskning av naturen

Eleven

- kan arbeta tryggt, skydda sig själv och sin omgivning samt följa givna anvisningar
- kan göra observationer och mätningar med olika sinnen och instrument samt kan koncentrera sig på de väsentliga egenskaperna hos objekten, exempelvis rörelse eller temperatur och förändringar i dem
- kan dra slutsatser av sina observationer och mätningar, presentera resultaten t.ex. med hjälp av tabeller och bilder och förklara orsakssammanhang gällande naturens grundfenomen och kroppars egenskaper, t.ex. ju större massa en kropp har desto svårare är det att sätta den i rörelse eller att stoppa dess rörelse
- kan genomföra enkla undersökningar, t.ex. att klarlägga de faktorer som påverkar fasta ämnens löslighet i en vätska
- kan använda begrepp, storheter och enheter i beskrivningar, jämförelser och klassificeringar av egenskaper hos ämnen, kroppar och fenomen
- kan samla in information från olika källor och begrunda dess riktighet utgående från sina tidigare kunskaper, undersökningar och diskussioner.

Energi och elektricitet

Eleven

- känner till olika spänningskällor såsom batterier och ackumulatorer och kan göra försök där elektricitet används för att transportera energi och för att producera värme, ljus och rörelse
- vet att elektricitet och värme kan produceras med hjälp av olika naturresurser och kan klassificera dem i förnybara och icke-förnybara naturresurser.

Strukturer i naturen

Eleven

- kan undersöka olika krafter som växelverknings åstadkommer, t.ex. tyngdkraft, friktion samt luft- och vattenmotstånd samt känner till olika typer av rörelse
- kan undersöka hur en kraft förändrar en rörelse och kan tillämpa sina naturvetenskapliga kunskaper, t.ex. beskriva och bedöma farliga situationer i trafiken
- känner till fenomen som beror på Jordens och Månens rörelser, t.ex. tid på dygnet, årstider, månfasar och förmörkelser samt känner solsystemets strukturer och kan göra iakttagelser om stjärnhimlen.

Ämnen i vår omgivning

Eleven

- känner luftens sammansättning och kemiska symboler för gaser i atmosfären samt inser dess livsuppehållande funktion
- kan undersöka vattnets olika egenskaper och vet hur vatten renas
- kan klassificera ämnen som finns i jordskorpan och känner till kemiska symboler för grundämnen som finns i jordskorpan
- känner elementära fakta om kretsloppen hos ämnen och produkter i sin omgivning, vet hur man kan använda dessa ämnen på ett tryggt sätt samt kan undersöka deras egenskaper, t.ex. surhet
- kan viktiga fakta om rusmedel och droger, förstår varför de är farliga och kan motivera varför man skall undvika dem.

KEMI

Syftet med undervisningen i kemi i årskurserna 7 och 8 är att vidga elevens kunskaper i kemi och i den kemiska kunskapens natur och att lära eleven tänka naturvetenskapligt, skaffa information och använda kunskaperna i olika livssituationer. Undervisningen skall ge eleven de nödvändiga byggstenarna för att utveckla sin personlighet och skapa sig en modern världsbild. Den hjälper också eleven att förstå kemins och teknologins betydelse i vardagslivet, omgivningen och samhället. Undervisningen i kemi skall ge eleven de färdigheter han eller hon behöver för att kunna fatta vardagliga beslut och föra diskussioner speciellt om energiproduktion, miljö och industri samtidigt som den skall ge eleven möjlighet att ta ansvar för sin omgivning.

Undervisningen bygger på ett undersökande arbetssätt, där utgångspunkten är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i omgivningen. Stegvis styrs undervisningen mot att tolka, förklara och beskriva fenomen och göra modeller av ämnens strukturer och av kemiska reaktioner, med hjälp av det kemiska symbolspråket. Det undersökande arbetssättet skall hjälpa eleven att gestalta karaktären i naturvetenskapen, att tillägna sig nya naturvetenskapliga begrepp, principer och modeller och utveckla förmågan att arbeta med händerna, genomföra experiment och arbeta i grupp. Kemiundervisningen skall inspirera eleven till studier i kemi.

ÅRSKURS 7

MÅL

Eleven skall

- följa givna instruktioner samt arbeta tryggt och metodiskt
- ställa upp hypoteser, göra observationer och mätningar
- samla information och granska informationens tillförlitlighet
- bearbeta, presentera och tolka resultat
- förstå processer och kemiska fenomen som hör till ämnens kretslopp, produkters livscykel samt processernas betydelse för naturen och omgivningen.
- använda kemiska begrepp som beskriver ämnens egenskaper.

CENTRALT INNEHÅLL

- säkerhetsföreskrifter och laboratoriematerial
- klassificering och separering av blandningar
- atomer, joner och molekyler
- grundämnen och föreningar samt deras kemiska symboler
- förbränning och andra kemiska reaktioner
- luft och vatten
- syror och baser

ÅRSKURS 8

MÅL

Eleven skall

- följa givna instruktioner samt arbeta tryggt och metodiskt
- ställa upp hypoteser, göra observationer och mätningar
- samla information och granska informationens tillförlitlighet
- bearbeta, presentera och tolka resultat
- förstå processer och kemiska fenomen som hör till ämnens kretslopp, produkters livscykel samt processernas betydelse för naturen och omgivningen
- använda kemiska begrepp som beskriver ämnens egenskaper, strukturer och kemiska bindningar
- skriva enkla reaktionslikheter.

CENTRALT INNEHÅLL

Luft och vatten

- atmosfärens betydelse för människan och jämvikten i naturen
- vattnet och dess egenskaper
- förbränningsreaktioner samt förbränningsprodukters egenskaper och inverkan på omgivningen

Material och produkter

- grundämnen och föreningar samt deras kemiska tecken.
- periodiska systemet.
- kemisk bindning.
- syror, baser och salter.
- metaller.
- elektrokemiska fenomen och begrepp samt tillämpningar.
- balansering och tolkning av reaktionslikheter.
- produktion, användning och återanvändning av produkter.

Den levande naturen och samhället

- fotosyntesen och energikällor.
- organiska föreningars egenskaper, användning och reaktioner.

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Experimentellt arbete

Eleven

- kan tryggt arbeta enligt givna instruktioner enskilt och i grupp både i naturen och i laboratoriet
- kan genomföra enkla naturvetenskapliga undersökningar, t.ex. ett experiment där man undersöker förbränningen av ett ämne, reaktionsproduktens löslighet i vatten samt vattenlösningens surhet
- kan presentera och tolka sina undersökningsresultat.

Luft och vatten

Eleven

- känner till olika ämnens kretslopp samt fenomen som de förorsakar i naturen och omgivningen, t.ex. kolets kretslopp, växthusfenomenet och försurningen.

Material och produkter

Eleven

- känner till olika branscher och produkter inom den kemiska industrin och är medveten om deras betydelse i vardagslivet, t.ex. olika material och hemkemikalier
- kan tolka varudeklarationer, förklara begreppet livscykel och kan som konsument göra olika val
- kan använda riktiga begrepp i beskrivningar av ämnens egenskaper och kemiska fenomen
- kan undersöka ämnens egenskaper och använda resultaten för att identifiera, definiera och klassificera grundämnen och kemiska föreningar, t.ex. ädla och oädla metaller
- kan använda olika separationsmetoder, t.ex. filtrering och kristallisering.
- kan med hjälp av ändamålsenliga modeller beskriva atomer, kemiska bindningar och föreningar
- kan dra slutsatser om ämnens reaktionsbenägenhet och vilka bindningar som uppstår i kemiska reaktioner utgående från atomernas yttersta elektronskal eller från grundämnens placering i det periodiska systemet
- kan tolka och skriva enkla reaktionslikheter.

Den levande naturen och samhället

Eleven

- är medveten om betydelsen av kemiska fenomen och tillämpningar för människan och samhället, t.ex. fotosyntesens betydelse för lagring av energi i den levande naturen samt korrosion och korrosionsskyddets betydelse för byggandet och metallindustrin
- känner till ämnen som påverkar naturen, vet deras ursprung och spridningsmekanismer samt hur de inverkar på människans och naturens välbefinnande, t.ex. tungmetaller och reaktionsprodukter vid förbränning av fossila bränslen.

FYSIK

Undervisningen i fysik i årskurserna 7 och 9 har som huvuduppgift att vidga elevens kunskaper i fysik och hans eller hennes uppfattning om den fysikaliska kunskapens karaktär och stärka förmågan att skaffa kunskap med hjälp av undersökningar. Med elevens tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter som utgångspunkt och med hjälp av tidigare observationer och undersökningar av kroppar, ämnen och fenomen i omgivningen riktas undervisningen nu mot fysikens grundbegrepp och lagar.

Olika experiment hjälper eleven att gestalta sådant som är betecknande för naturvetenskapen, tillägna sig nya naturvetenskapliga begrepp, principer och modeller, utveckla sina experimentella arbetsmetoder och sin samarbetsförmåga och motiverar eleven till studier i fysik.

Undervisningen vägleder eleven att tänka naturvetenskapligt, skaffa information, använda information och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika livssituationer.

Undervisningen ger eleven färdigheter att diskutera och skriva om händelser och fenomen som hör till fysiken och teknologin med ändamålsenliga begrepp och hjälper honom eller henne att förstå fysikens och teknologins betydelse i vardagen, omgivningen och samhället.

Studierna i fysik stöder elevens personliga utveckling och förmåga att gestalta en modern världsbild och ger honom eller henne färdigheter att göra vardagliga val speciellt i frågor som gäller miljövård och användningen av energiresurser.

ÅRSKURS 7

MÅL

Eleven skall

- följa givna instruktioner samt arbeta tryggt och metodiskt
- ställa upp hypoteser, göra observationer och mätningar
- samla information och granska informationens tillförlitlighet
- bearbeta, presentera och tolka resultat
- använda fysikaliska begrepp, storheter och enheter.

CENTRALT INNEHÅLL

Mekanik

- de vanligaste storheterna, deras enhet samt beteckning
- längd, area, volym, massa, densitet, tid och kraft
- tyngdkraft, friktion, jämvikt, hävstång och lutande plan

Svängnings - och vågrörelse

- de vanligaste storheterna, deras enhet samt beteckning
- svängning, frekvens, våglängd, amplitud samt longitudinell och transversell vågrörelse
- ultra- och infraljud, ljudstyrka och resonans

Värme

- temperatur, smält- och kokpunkt, aggregationstillstånden och fasövergångarna
- termometern

Elektricitet

- elektrisk laddning, elström, spänning, ledare och isolatorer
- principerna för koppling av strömkretsar
- elströmmens värmeverkan, elsäkerhet
- elförbrukning i hemmet
- magnetism

ÅRSKURS 9

MÅL

Eleven skall

- följa givna instruktioner samt arbeta tryggt och metodiskt
- ställa upp hypoteser, göra observationer och mätningar
- samla information och granska informationens tillförlitlighet
- bearbeta, presentera och tolka resultat
- använda fysikaliska begrepp, storheter och enheter.

- använda olika grafiska och algebraiska modeller i förklaringar, hypoteser och problemlösning
- använda fysikaliska begrepp som beskriver ämnens egenskaper och strukturer.

CENTRALT INNEHÅLL

Mekanik

- de vanligaste storheterna, deras enhet och beteckning
- sambandet mellan storheter, formler och beräkningar
- krafters inverkan på kroppar och kroppars rörelse
- energi, arbete och effekt
- tryck

Optik

- ljusets dubbelnatur, reflexion, brytning och absorbering
- speglar, linser och optiska apparater

Värme

- fenomen i samband med uppvärmning och avkylning av ämnen
- värmeutvidgnings- och energiberäkningar
- värmets spridning

Elektricitet

- de vanligaste storheterna, deras enhet samt beteckning
- elektrisk laddning och principerna för koppling av strömkretsar
- sambandet mellan storheter, formler och beräkningar
- elförbrukningen i hemmet
- elektromagnetisk induktion och energitransport
- tillämpningar vid lagring och överföring av information

Strukturer i naturen

- kärnkraft, radioaktivitet och olika typer av strålning
- tillämpning av strålning samt strålningsskydd

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Experimentellt arbete

Eleven

- kan arbeta tryggt och enligt anvisningar
- kan genomföra naturvetenskapliga undersökningar enligt givna anvisningar, planera enkla experiment och tillsammans med andra ställa upp mål och komma överens om bl.a. tids- och arbetsfördelningar
- kan producera småskaliga forskningsrapporter, presentera resultaten t.ex. med hjälp av grafer och tabeller samt tolka dem
- kan genomföra kontrollerade experiment och bedöma experimentets genomförande samt resultatens noggrannhet, tillförlitlighet och ändamålsenlighet
- vet att fysik är en av de centrala naturvetenskaperna och att fysikkunskaper och fysikaliska forskningsmetoder används i andra naturvetenskaper och inom tekniken.

Rörelse och kraft

Eleven

- kan undersöka olika fenomen gällande växelverkan och rörelse och använda storheter som beskriver dem, exempelvis tid, sträcka, hastighet, acceleration och kraft
- kan göra och tolka grafiska presentationer av t.ex. mätresultat gällande likformiga och accelererande rörelser samt kan använda modellen för likformig rörelse för att ställa upp hypoteser och kan använda formeln för beräkning av medelhastighet också för att beräkna avstånd och tid
- förstår funktionsprinciperna för enkla mekaniska maskiner, t.ex. hävstången, och kan ge exempel på mekaniska maskiner och konstruktioner av olika slag
- kan använda storheter som beskriver kroppars och ämnens egenskaper och kan med hjälp av dem förklara olika fenomen, t.ex. jämföra ämnens densitet och på så sätt förklara olika fenomen såsom flytförmåga och varmluftsballongens agerande
- känner till sambandet mellan arbete och energi
- förstår den fysikaliska bakgrunden gällande trafikbestämmelserna.

Svängnings - och vågrörelse

Eleven

- känner igen vågrörelser och typiska vågrörelsefenomen, t.ex. hur en vågrörelse uppstår, fortplantas, tas emot, reflekteras och bryts
- kan i sin omgivning identifiera olika svängande kroppar, periodiska händelser och till dem hörande fenomen och kan beskriva fenomenen med hjälp av lämpliga storheter
- kan undersöka hur ljuset reflekteras och bryts samt med hjälp av ljusstrålen som modell förklara olika fenomen i anknytning till seendet och hur speglar och linser fungerar
- förstår ljudets och ljusets betydelse ur människans och samhällets synvinkel, t.ex. buller och bullerskydd samt ljusets roll vid dataöverföring.

Värme

Eleven

- identifierar och kan undersöka värmefenomen i sin omgivning, t.ex. lagring och transport av värme
- kan beskriva grundfenomen i värmeläran såsom värmeutvidgning och uppvärmning av kroppar med hjälp av lämpliga storheter och experimentella lagar
- kan tillämpa lagarna för uppvärmning, värmeutvidgning och förändring av aggregationstillstånden då han eller hon skall förklara värmefenomen i sin omgivning.

Elektricitet

Eleven

- kan principerna för hur elapparater och apparater som producerar värme skall användas säkert och ekonomiskt samt kan bedöma och beräkna driftskostnaderna för elapparater med olika effekter
- förstår sambandet mellan spänning och strömstyrka i en sluten krets och hur motståndet påverkar strömstyrkan samt kan ställa upp hypoteser gällande olika strömkretsar och utnyttja kopplingsscheman som modeller för strömkretsar
- känner till elektriska tillämpningar såsom elektromagnetisk information
- känner till processer för elproduktion och eltransport, t.ex. principen för transformatorn, kan förklara energiomvandlingen i ett kraftverk och kan bedöma för- och nackdelar med olika typer av kraftverk.

Strukturer i naturen

Eleven

- känner strålningslagarna och vet hur strålning påverkar, kan skilja mellan farliga och ofarliga slag av strålning och kan skydda sig för strålning
- känner till de olika elementen från elementärpartiklar till galaxer och kan med hjälp av modeller åskådliggöra dessa element och strukturer
- kan i diskussioner använda centrala fysikaliska begrepp, bl.a. energi, växelverkan och strålning
- förstår principen för energins bevarande samt kan ge exempel på energiomvandlingar i olika processer, t.ex. när en sten faller eller när trä förbränns.

7.10 HÄLSOKUNSKAP

Undervisningen i ämnet hälsokunskap skall stödja elevens hälsa, välbefinnande och trygghet. Utgångspunkten för undervisningen är en mångdimensionell syn på hälsa, fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. I undervisningen utvecklas kunskaper om och färdigheter i hälsa, livsstil, sunda vanor och sjukdomar samt förmågan att ta ansvar för sin hälsa och handla på ett hälsobefrämjande sätt i förhållande till sig själv och andra. Undervisningen skall utgå från elevens vardag, uppväxt och utveckling samt uppmuntra elevens egen aktivitet och eget engagemang. I årskurserna 1-4 ingår hälsokunskap som en del av miljö- och naturkunskap, i årskurserna 5-6 som en del av biologi och geografi. I årskurserna 7-9 undervisas hälsokunskap som ett fristående ämne. Innehållet i hälsokunskap skall genom hela grundutbildningen planeras så att eleverna får en heltäckande bild av vad hälsa innebär. Undervisningen planeras i samarbete med biologi, geografi, fysik, kemi, huslig ekonomi, gymnastik och samhällslära samt i samarbete med elevvården.

ÅRSKURS 7

MÅL

Eleven skall

- lära sig att veta vad som kännetecknar människans fysiska tillväxt och utveckling samt det typiska för människans livscykel
- lära sig att känna igen, förstå och utveckla färdigheter som är viktiga för hälsan och välbefinnandet
- lära sig att förstå sig själv samt att reflektera över val som gäller hälsa och trygghet.

CENTRALT INNEHÅLL

Fysisk tillväxt och utveckling

- faktorer som påverkar: dygnsrytm, sömn, vila, belastning, hälsobefrämjande motion och aktivitet
- näring och hälsa, varför vi behöver mat, kostpyramiden, måltidsrytm, trender
- kroppsideal, anorexi, bulimi, ortorexi, övervikt, medias roll
- elevens tidsanvändning (t.ex. i form av dagbok), kartläggning och planering
- att sköta om sin hälsa och självvård
- hälsan som resurs och personliga resurser
- de vanligaste smittosamma sjukdomarna

Människans levnadslöpp och olika åldersstadier

- det typiska för de olika åldersstadierna

- projekt (dagis, åldringsvård, specialgrupper)

Självkänedom

- vad tycker jag om? vad är jag bra på? vad mår jag bra av?
- jantelagen, diskussion
- avslappning och massage
- vett och etikett, utseende, kläder, mobiltelefoner
- att respektera och värdesätta andra människor

ANT med tyngdpunkt på tobak och alkohol

- tobaksvaror, hälsoaspekter, media och Våga-liknande program

Trafiksäkerhet

- beteende i trafiken
- risksituationer och olyckor

Puberteten och den framväxande sexualiteten

- särdrag och behov
- vad händer i kroppen hos pojkar och flickor
- humörväxlingar

Stress

- orsak
- förebyggande åtgärder
- stresshantering

ÅRSKURS 8

MÅL

Eleven skall

- skall lära sig att förstå ungdomstidens fysiska, psykiska och sociala utveckling och betydelse av gemenskap, relationer och familj
- lära sig befrämja psykisk hälsa
- lära sig bedöma vilka centrala faktorer som främjar hälsan och vilka som orsakar sjukdomar samt att reflektera över val som gäller hälsa.

CENTRALT INNEHÅLL

Psykisk mognad och utveckling

- människans utvecklingsstadier
- självkänedom, självrespekt
- familj och sociala relationer
- olika familjehögtider, vett och etikett vid familjehögtider
- psykisk hälsa, jämvikt i kropp och själ
- tjänster och vem man kan vända sig till i problemsituationer
- depressioner och neuroser
- att reda upp konflikter och lära sig att tala om det som tynger sinnet
- känslor och hur man hanterar dem.

Näring och hälsa

- näringslära

- blodssockerbalans
- val av livsmedel
- specialdieter och allergier
- kostdagbok

Motion och välmående

- den fysiska prestationsförmågan, kondition, styrka, snabbhet, rörlighet, koordination, allmän träningslära
- att motivera och inspirera till motion
- ergonomi

ANT med tyngdpunkt på alkohol och droger

Relationer och sexualitet

- sällskapande, känslor och kärlek
- normer och värderingar
- preventivmedel
- vårt översexualiserade samhälle

ÅRSKURS 9

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå människors olikheter samt värderingar och synsätt som berör hälsa, handikapp och sjukdomar
- lär sig att bedöma miljöns, livsstilens och kulturens betydelse för trygghet och hälsa
- lär sig att förstå att regler, avtal och tillit är förutsättningar för välbefinnande i sociala sammanhang
- lär sig att ta hand om sig själv och sin omgivning, känna till behovet av förebyggande vård och hjälp och att kunna handla ändamålsenligt i situationer där hälsa, sjukdom och trygghet är aktuella.

CENTRALT INNEHÅLL

Socialt växande och utveckling

- individualitet och olikhet
- tolerans, omtanke och omsorg, mångkultur
- individens förpliktelser och ansvar i samhället, lagstiftning
- vett och etikett i det sociala umgänget

Kost och hälsa

- kostrelaterade sjukdomar

ANT med betoning på droger

Första hjälp och olycksfall

- brandkår, ambulans

Förändringar och kriser i livet

- krishantering

- sorgearbete

Sexualitet och samlevnad

- repetition av preventivmedel
- könssjukdomar
- graviditet och förlossning
- att vara ung förälder
- abort
- de sexuella minoriteterna

Miljö och hälsa

- medborgarorganisationer
- folksjukdomar
- hälsovårds- och socialvårdstjänster
- välbefinnande på arbetsplatser och skolor

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Uppväxt och utveckling

Eleven

- känner till särdragen hos olika åldrar och händelser under livets gång och kan granska dem ur hälsosynvinkel
- kan förklara hur sömn, vila, föda och motion påverkar hälsan
- kan redogöra för vad som kännetecknar ett gott vänskapsförhållande och en fungerande gemenskap och behärska de viktigaste färdigheterna i interaktion
- vet hur han eller hon skall sköta sig själv och sin egen hälsa
- kan analysera orsaker till och följder av problemsituationer som ungdomar kan hamna i och ge exempel på möjliga lösningar.

Hälsa och val i det dagliga livet

Eleven

- känner till grunderna för sexuell hälsa, olika preventivmetoder och deras betydelse, kan resonera kring ett ansvarsfullt sexuellt beteende
- kan beskriva och reflektera över de beroenden och hälsorisker som är förknippade med tobak, alkohol och droger
- känner igen tecken på mobbning och annat våld och kan komma med exempel på praktiska lösningsförslag och förebyggande verksamhet
- kan namnge de vanligaste smittosamma sjukdomarna och andra sjukdomar och beskriva hur man förebygger dem
- känner till huvudprinciperna för trafiksäkerhet och kan beskriva eller förevisa hur man handlar och ger första hjälp i olika risksituationer och vid olyckstillfällen.

Resurser och överlevnadsförmåga

Eleven

- kan namnge, känna igen och uttrycka olika slags känslor och ge exempel på hur emotionella beteenden och känslomässiga reaktioner kan hanteras på lämpligt sätt
- kan iaktta egna känslor och symtom och känner till grunderna för en ändamålsenlig medicinanvändning
- kan reflektera över betydelsen av att välja en hälsosam livsstil och ge exempel på val som befrämjar hälsan i vardagen

- kan använda centrala begrepp för hälsa och sjukdom, kan använda och kritiskt granska olika uppgiftskällor inom hälsokunskap.

Hälsa, samhälle och kultur

Eleven

- känner till de vanligaste folksjukdomarna och deras riskfaktorer
- kan beskriva en hälsosam och trygg miljö
- har kännedom om centrala hälsovårds- och välfärdstjänster i den egna skolan och kommunen och kan söka sig till dem
- kan beskriva barns och ungas centrala rättigheter, lagstiftning och gränser för och följer av handlingar.

7.11 RELIGION

Syftet med undervisningen i evangelisk-luthersk religion är att göra eleven allsidigt förtrogen med religiös kultur och ta fram faktorer som är viktiga för elevens utveckling och tillväxt. Eleven skall få hjälp med att förstå religionens betydelse för sig själv och med att se religionernas inflytande i samhället och kulturen. Undervisningens mål är en religiös och livsåskådningsmässig allmänbildning.

ÅRSKURS 1

Undervisningen i den evangelisk-lutherska religionen för årskurserna 1-5 har som sin främsta uppgift att göra eleven bekant med kristendomens grunder och den evangelisk-lutherska kyrkans verksamhet. Grundläggande berättelser och centrala gestalter i Bibeln, kyrkoårets högtider och församlingens arbetsformer i närmiljön utgör det mest väsentliga i undervisningen. Frågor om etik moral, rätt och fel har här sin naturliga anknytning till elevens vardag och liv.

MÅL

Eleven skall

- få en positiv livssyn, grundtrygghet och framtidstro
- bli medveten om att människor tror olika och lära sig respektera andras trosuppfattning
- bli förtrogen med Nya testamentet
- bekanta sig med psalmer och andliga sånger.

CENTRALT INNEHÅLL

Introduktion till religion

- kyrkan och hemförsamlingen
- vi tror olika
- Bibeln

Guds omsorg och tryggheten i Gud

- böner
- morgonbön
- aftonbön
- bordsbön
- tackbön

- förbön

Jag och andra

- familj och vänner
- tack
- förlåt
- den gyllene regeln

Jesu liv

- födelse, julen
- barndom
- lärjungarna
- undren: t.ex Bröllopet i Kana (Joh. 2:1-11), De tio spetälska, (Luk. 17:11-19), Den blinde, Bartimaios (Joh. 9:1-41), Sackaios,
- Jesu död och uppståndelse

Psalmer och sånger

ÅRSKURS 2

MÅL

Eleven skall

- bli medveten om egna rötter och religiösa familjetraditioner
- lära sig aktning för skapelsen
- ta del av de viktigaste berättelserna i Gamla testamentet
- bekanta sig med psalmer och andliga sånger.

CENTRALT INNEHÅLL

Jag och min familj

- trygghet hos Gud

Jag och naturen

- lära sig aktning för Guds skapelse

Hur allting började

- skapelsen
- Adam och Eva
- Kain och Abel
- Noa
- Babels torn

Patriarkerna

- Abraham
- Isak
- Jakob

Josef

Mose

Psalmer och sånger

ÅRSKURS 3

MÅL

Eleven skall

- bli förtrogen med de tio budorden och Herrens välsignelse.
- bli förtrogen med profeternas budskap och Jesu liv samt få kunskap om Jesu under och undervisning
- förstå att kyrkoåret följer Jesu liv
- bekanta sig med psalmer och andliga sånger.

CENTRALT INNEHÅLL

Gud ger sina bud

- Herrens välsignelse
- de tio buden

Israeliternas historia

- det nya landet (även geografiskt)
- domartiden: Gideon, Simson, Samuel
- kungatiden: Saul, David, Salomo
- Israel delas
- profeterna: Elia, Elisa, Jesaja, Jeremia, Jona, Daniel

Kyrkoåret och församlingen

- Advent
- Julen
- Trettondagen
- Fastan
- Maria bebådelsedag
- Påsken
- Kristi himmelfärd
- Pingst
- Johannes Döparens dag

Jesu undervisning

- Jesu liknelser och vad vi kan lära av dem: Såningsmannen (Luk. 8:4-15), Den barmhärtige samariten (Luk. 10:30-37), Det förlorade fåret (Luk. 15:1-7), Den förlorade sonen (Luk. 15:1-7)
- bönen Fader vår
- det dubbla kärleksbudet

Psalmer och sånger

ÅRSKURS 4

MÅL

Eleven skall

- bli förtrogen med Bibeln och lära sig att använda den
- känna till grunddragen i den evangelisk-lutherska kyrkans lära
- få kunskap om kyrkans uppkomst samt lära känna sin hemförsamling
- bekanta sig med kyrkobyggnaden och kyrkokonst
- känna till viktiga religiösa begrepp och symboler
- känna till att den lutherska kyrkan hör till kyrkornas stora familj
- bli förtrogen med Jesu liv och lära
- bekanta sig med psalmer och andliga sånger.

CENTRALT INNEHÅLL

Bibeln

- hur Bibeln kom till
- Bibelns språk
- att hitta i Bibeln

Huvuddragen i Jesu liv

Apostlarna

- Petrus
- Stefanos
- Paulus
- Paulus missionsresor

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland

- kyrkobyggnaden
- symboler i kyrkan

Andra kristna kyrkor och kyrkornas stora familj

Församlingen

- religionsfrihet
- livet i min hemförsamling
- gudstjänsten
- förrättningarna
- att arbeta i en församling
- diakoni
- missionsarbete

Psalmer och sånger

ÅRSKURS 5

MÅL

Eleven skall

- stifta bekantskap med personligheter i Gamla testamentet, se sambandet mellan profeternas budskap och Jesu liv samt få kunskap om Jesu under och undervisning
- via liknelserna reflektera över etiska frågor

- förstå att livet har en andlig dimension
- bekanta sig med psalmer och andliga sånger.

CENTRALT INNEHÅLL

Personligheter i Gamla testamentet

- Rut
- Hiskia
- Daniel
- Esra och Nehemja
- Ester

Profeternas budskap

- Messias
- Gör bättring!

Jesus

- vem är han?
- ”jag är”
- vår Frälsare
- Lilla Bibeln

Jesu under (läraren kan välja bland dessa)

- Petrus svärmor (Mark 1:13)
- Den lame mannen (Mark 2:1-12)
- Jairus dotter (Luk.8:40-56, Mark.5:21-43; Matt.9:18-26)
- Kvinnan med blödningar (Luk.8:42-48; Mark.5:25-34)
- En kunglig tjänares son (Joh.4:43-44)
- En sjuk man vid Betesda (Joh.5:1-18)
- Fem bröd och två fiskar (Joh.6:1-15; Luk.9:10-17; Mark.6:30-44)
- Lasarus uppväcks från de döda (Joh. 11:1-45)

Jesu undervisning

- Guds rike
- Bergspredikan
- bön

Jesu liknelser (läraren kan välja bland dessa)

- Huset på klippan och huset på sanden (Matt.7:24-27)
- Himmelriket (Matt.13:31-33,44-46)
- Ogräset (Matt.13:24-30,36-43)
- Himmelriket som ett fisknät (Matt.13:47-52)
- Den obarmhärtiga tjänaren (Matt.18:21-35)
- Vingårdsarbetarnas lön (Matt.19:16-20)
- De två sönerna (Matt.21:21-32)
- Kungasonens bröllop (Luk.14.15-24)
- Änkan och domaren (Luk.18:1-8)
- Fariséen och publikanen i templet (Luk.18:9-14)
- Kungen som reste utomlands (Luk.19:11-27; Matt.25:14-30)
- De onda vingårdsarbetarna (Luk.20:9-16; Matt.21:33-46)

- De tio jungfrurna (Matt.25:1-13)

Jesus sänder ut lärjungar

- Missionsbefallningen

Modiga människor i vår tid

- Moder Teresa
- Martin Luther King

Psalmer och sånger

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 5

Eleven

- känner till Bibelns centrala berättelser
- är bekant med hemförsamlingen och känner till grunddragen hos den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
- vet att den evangelisk-lutherska kyrkan hör till kyrkornas stora familj
- har grundläggande uppfattning om trons och kunskapens karaktär
- förstår det religiösa språkbrukets karaktär
- känner till andra kristna kyrkor och samfund
- känner till viktiga religiösa begrepp, metaforer, liknelser och symboler
- kan se religionens inflytande i den egna kulturen och det egna livet
- kan reflektera över aktuella livsfrågor samt gestalta en egen världsåskådning på ett sätt som motsvarar elevens åldersnivå
- kan handla etiskt ansvarsfullt
- har förmåga till etisk reflektion
- har empatisk förmåga.

ÅRSKURS 6

Den primära uppgiften för undervisningen i evangelisk-luthersk religion i årskurserna 6-9 är att fördjupa och vidga elevens förståelse för den egna religionens och andra religioners karaktär och betydelse. På så sätt stöds uppbyggnaden av elevens egen livsåskådning och etiska grundsyn.

MÅL

Eleven skall

- bli förtrogen med kyrkohistorien
- förstå vilken betydelse religionen har i människans liv och i det finländska samhället
- kunna respektera människor som har en annan tro och som tänker på ett annat sätt
- få en inblick i islam och judendom
- bekanta sig med psalmer och andliga sånger
- känna till de inomkyrkliga väckelserörelserna och frikyrkorna i Svenskfinland

CENTRALT INNEHÅLL

Urkyrkan

- förföljelser

Kristendomen sprids

- Ansgar

Kyrkan under medeltiden

- kyrkan delas: Ortodoxa kyrkan, Katolska kyrkan
- korstågen och Finland kristnas

Reformationen

- Zwingli och Calvin
- Martin Luther

Reformationen i Sverige och Finland

- Olaus Petri
- Mikael Agricola
- Gustav Vasa

Inomkyrkliga väckelserörelser i Svenskfinland

- Laestadianismen
- Kyrkans ungdom
- Svenska lutherska evangeliföreningen
- Luthersk inremission

Frikyrkorna i Svenskfinland

- Baptistkyrkan
- Metodistkyrkan
- Missionskyrkan
- Pingstkyrkan
- Adventkyrkan
- Frälsningsarmén

Ekumenik

Andra religioner och jämförelse med kristendom

- islam
- judendom

Psalmer och sånger

ÅRSKURS 7

MÅL

Eleven skall

- få djupare kunskap om Gamla testamentet, Bibelns tillkomst, tolkning och inflytande på kulturen
- bli förtrogen med världsreligionerna.

CENTRALT INNEHÅLL

Allmänt om religion

- religiösa begrepp
- religionens väsen och uttrycksformer

Världsreligionerna, deras utbredning och huvuddrag

- hinduism
- buddhism
- Kinas och Japans religioner
- islam
- judendom
- kristendom

Bibeln

- tillkomst
- tolkning
- inflytande på kulturen
- användning av Bibeln

Gamla testamentet

- de historiska böckerna
- de poetiska böckerna
- de profetiska böckerna

ÅRSKURS 8

MÅL

Eleven skall

- få djupare kunskap om den kristna kyrkans uppkomst och utveckling, samt om den katolska kyrkan, den ortodoxa kyrkan och de protestantiska kyrkorna
- få möjlighet att reflektera över livsfrågor
- vara medveten om faktorer som inverkar på hans eller hennes livsåskådning
- kunna respektera människor som har en annan tro och som tänker på ett annat sätt.

CENTRALT INNEHÅLL

Kristendomen i vår värld

Jesus i Nya testamentet

Kyrkans tidiga historia

- kristendomen föds
- kristendomen sprids
- förföljelser
- den kristna kyrkan organiserar sig

Kyrkan under medeltiden

- klosterväsendet

Reformationen

- lutherska kyrkan
- reformerta kyrkan
- anglikanska kyrkan

Den romersk-katolska kyrkan

Den ortodoxa kyrkan

Mission och internationell diakoni

Ekumenik

Viktiga livsfrågor

- livets mening
- finns Gud?
- döden

ÅRSKURS 9

MÅL

Eleven skall

- bli förtrogen med den religiösa mångfalden i det finländska samhället och beredas möjlighet att diskutera etiska frågor
- känna till grundbegrepp för etiskt tänkande och grunderna för den kristna etiken.

CENTRALT INNEHÅLL

Religiös historia

- fornnordisk och fornfinsk religion

Religionen i det finländska samhället

- religionsfrihet

Den lutherska kyrkan

- organisation
- verksamhet, seder och bruk
- väckelserörelser

Frikyrkorna i Svenskfinland

Icke kristna samfund

- Jehovas vittnen
- Mormonkyrkan
- sekter och nyandlighet

Etiska frågeställningar

- relationsetik
- rätt till liv
- livet och dess gränser
- världsfred
- miljöansvar

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- känner till Bibelns centrala innehåll
- känner till de händelser som ledde till kristendomens uppkomst och behärskar de viktigaste skedena i de kristna kyrkornas historia
- känner till den evangelisk-lutherska kyrkans historia i Finland och förstår den finländska lutherdomens grundläggande karaktär
- förstår finländsk religiositet och livsåskådningstradition
- ser religionens inflytande på den finländska och europeiska kulturen
- förstår religiöst tänkande och de religiösa upplevelsernas och det religiösa beteendets natur
- känner till de centrala dragen i världsreligionerna
- respekterar människor som tror och tänker annorlunda
- vet något om trons och kunskapens grundläggande karaktär och förhållandet mellan dem
- uppfattar faktorer som inverkar på hans eller hennes världsåskådning
- kan diskutera livsfrågor
- har förmåga till ansvarsfull etisk reflektion
- ser följderna av sina val och handlingar.

7.12 LIVSÅSKÅDNINGSKUNSKAP

Livsåskådningskunskap som läroämne är i grunden en tvärvetenskaplig helhet med utgångspunkter i filosofi samt i samhälls- och kulturvetenskaper. I undervisningen i livsåskådningskunskap uppfattas människorna som skapare och förnyare av sin kultur och som i sitt inbördes umgänge upplever och skapar betydelser. I undervisningen ses livsåskådningar, mänskliga kutymmer och deras innebörd som resultatet av en växelverkan mellan individerna, samhället och kulturarvet. I livsåskådningskunskapen betonas människans förmåga att utforska sin värld och aktivt styra sitt liv. Undervisningen har som uppgift att ge eleven stoff för att växa upp till en självständig, tolerant, ansvarsfull och omdömesgill medlem i samhället. Undervisningen i livsåskådningskunskap skall stödja uppväxten till ett fullvärdigt demokratiskt medborgarskap som i ett samhälle som förändras i snabb takt och blir alltmer globalt förutsätter utveckling av förmågan att tänka och handla enligt etiska principer, därtill hörande omfattande kunskaper och färdigheter samt en utveckling av allmänbildning i livsåskådningsfrågor och kultur. Undervisningen i livsåskådningskunskap utgår från att eleven skall ha möjlighet att växa upp till en fri, jämlik och kritisk byggare av ett gott liv.

ÅRSKURSERNA 1-5

Undervisningens huvuduppgift är att stödja elevens tillväxt och ge honom eller henne redskap för att granska och bygga sin livsåskådning och världsbild.

MÅL

Målet är att främja elevens strävan

- att söka och bygga upp sin identitet och sin livsåskådning och att därigenom lära sig att gestalta helheter, växa till att konfronteras med osäkerhet och förbättra förmågan att uttrycka sig
- att utveckla sin omdömesförmåga och förmåga att handla etiskt överlagt och lära sig att lägga märke till de etiska dimensionerna i vardagslivet och använda sin förmåga till etiskt tänkande och livsåskådningsmässiga överväganden

- att bekanta sig med principerna för de mänskliga rättigheterna, för tolerans, för rättvisa och en hållbar utveckling och att lära sig att ta ansvar för sig själv, för andra människor, för samhället och för naturen
- att bekanta sig med olika betraktelsesätt och kulturer i sin näromgivning.

CENTRALT INNEHÅLL

Av det centrala innehållet skapas studiehelheter, som skall innehålla stoff från följande temaområden. Innehållet som behandlas årligen kan alternera enligt undervisningsgruppernas sammansättning.

Människorelationer och moralisk tillväxt

- att möta en annan människa och att sätta sig in i en hennes situation
- gott, rätt och fel, att skilja mellan rätt och fel, människans godhet
- vad vänskap innebär och vänskapens betydelse i livet
- rättvisa, rättvisa i det dagliga livet, rikedom och fattigdom i världen
- tankefrihet, religions- och livsåskådningsfrihet, tolerans och diskriminering
- ett gott liv, värde och norm, ansvar och frihet i livet

Självkänedom och kulturidentitet

- vem är jag och vad kan jag, livsskeden och önskningar
- olika levnadssätt, tolerans och kulturell mångfald
- den finländska kulturen och kulturminoriteter i Finland, världens kulturarv
- livsåskådning, tro, förmodan, kunskap och förståelse, olika livs- och världsåskådningar

Samhälle och mänskliga rättigheter

- grunderna för samlevnad: regler, avtal, löften, förtroende, ärlighet och redlighet, den gyllene regeln
- ett barns rättigheter, rätt och skyldighet, mänskliga rättigheter
- jämlikhet och fred, demokrati, framtidens värld
- etikens grunder, en handlings moraliska berättigande, avsikten med en handling och dess konsekvenser, etiska problem i det egna livet och lösningar på dem

Människan och världen

- miljö och natur, levande och livlös natur, skönhet i naturen
- livets uppkomst och utveckling, berättelser om världens uppkomst, jorden och världsalltet, olika former av liv, födsel, liv och död i naturen
- naturens framtid och hållbar utveckling, olika tidsbegrepp och deras betydelse i människans liv, världsarvet och miljön

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 5

Människorelationer och moralisk tillväxt

Eleven

- kan bedöma olika situationers moraliska krav och en handlings moraliska berättigande
- vet att ett handlande som står emot ens principer är fel
- kan granska moraliska problem tillsammans med andra och accepterar att man kan handla enligt olika principer
- förstår att det finns fredliga lösningar på konflikter.

Självkännedom och kulturidentitet

Eleven

- identifierar livsåskådningsfrågor
- kan använda centrala begrepp i läroämnet (livsåskådning, kultur, minoritet)
- vågar föra fram egna synpunkter och förstår att de bör kunna motiveras
- har förmåga att gestalta livsåskådningsfrihetens betydelse i sitt liv
- kan gestalta den finländska kulturen som en del av världens kulturella mångformighet.

Samhälle och mänskliga rättigheter

Eleven

- känner till principerna för mänskliga rättigheter, tolerans och rättvisa
- förstår betydelsen av gemensamma regler
- förstår det individuella ansvaret och att individerna hör till olika gemenskaper.

Människan och världen

Eleven

- känner till olika förklaringar om världen och människans plats i den
- förstår vilken betydelse naturen och miljön har för människan
- kan handla med respekt för naturen och har tagit till sig principerna för en hållbar utveckling.

ÅRSKURSERNA 6-9

Undervisningens huvuduppgift är att fördjupa elevens förståelse för den egna livsåskådningen och världsbilden. Eleven lär sig grundläggande kunskaper om olika slags livsåskådningar och religioner samt får stöd i att utvecklas till en ansvarskännande och aktiv samhällsmedlem.

MÅL

Målet är att främja elevens strävan

- att söka och bygga upp sin identitet och sin livsåskådning och samtidigt lära sig att gestalta helheter, konfronteras med osäkerhet och förbättra förmågan att uttrycka sig och sin livsåskådning
- att utveckla sin omdömesförmåga och sin förmåga att handla etiskt överlagt och lära sig att lägga märke till de etiska dimensionerna i vardagslivet och att använda sin förmåga till etiskt tänkande och livsåskådningsmässiga överväganden
- att tillägna sig och omfatta principerna för de mänskliga rättigheterna, för tolerans, för en världsomspännande rättvisa och en hållbar utveckling och lära sig att ta ansvar för sig själv, för andra människor, för samhället och för naturen
- att utvidga sin religiösa och kulturella allmänbildning och lära sig känna olika värden, trossystem och livsåskådningsmässiga lösningar som anses viktiga i olika kulturer, hur de tillkommit och hur de överförs samt att lära sig att bedöma vetenskapens inflytande på vårt levnadssätt.

CENTRALT INNEHÅLL

Studiehelheter som kan undervisas i kursform innehåller fördjupat material om ämnesområden som behandlats i årskurserna 1–5: människorelationer och moralisk tillväxt, självkännedom och kulturidentitet, samhälle och mänskliga rättigheter samt människan och världen.

Medborgarskap och ett gott samhälle

- grunderna i samhällsteori, demokrati
- politik, att verka som medborgare, hållbar utveckling

Livsåskådningarnas värld

- livsåskådningarnas historia, livsåskådningsfrihet
- världsbild, världsåskådning och livsåskådning
- kunskap och forskning, naturligt och övernaturligt
- religion och irreligiositet, den egna livsåskådningen

Kultur

- kulturforskning, kultur och natur
- kultur och gemenskap, den finländska kulturen, tolerans
- uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen: humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningar

Etik och ett gott liv

- etikens huvudriktningar och grundläggande frågor, den ungas moraliska tillväxt
- människorättsetik, miljöetik
- mångkulturalism ur ett etiskt perspektiv

Framtiden

- framtidsforskning
- naturens och samhällets framtid, världsarvet
- min framtid, att handla för framtidens bästa

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Människorelationer och moralisk tillväxt

Eleven

- kan se sambandet mellan val av värderingar och ett gott liv
- kan se de aspekter som de etiska grundbegreppen ger, t.ex. avsikten med en handling och aktörens syfte med den, handlingens konsekvenser samt människans ansvar och rättigheter
- kan se de etiska aspekterna på ett moraliskt dilemma och föreslå en etiskt godtagbar lösning
- kan iaktta de etiska dimensionerna i vardagen, konsten, medierna eller på andra livsområden och kan motivera skillnaden mellan mera och mindre etiskt utvecklade bedömningar.

Självkännedom och kulturidentitet

Eleven

- kan identifiera och benämna väsentliga drag i de viktigaste världsåskådningarna och kulturerna och ange hur de utvecklats
- kan ställa olika kulturella begrepp och symboler i relation till olikartade livsåskådningstraditioner
- förstår skillnaden mellan en sekulär och en religiös livsåskådning
- kan utnyttja inlärd kulturella begrepp och skaffa kunskap om olika livsåskådningar.

Samhälle och mänskliga rättigheter

Eleven

- känner till de mänskliga och medborgerliga rättigheterna i huvuddrag och kan förklara skillnaderna mellan dem
- kan betrakta individens förhållande till samhället ur etisk synvinkel
- kan reda ut beroendet mellan rättigheter och skyldigheter
- känner till alternativa och motstridiga samhällsuppfattningar
- känner igen kränkningar av de mänskliga och medborgerliga rättigheterna och kan bedöma motiveringarna för olika krav på jämlikhet och rättigheter
- känner till problem i det moderna samhället och kan framföra både optimistiska och pessimistiska uppfattningar om framtiden.

Människan och världen

Eleven

- förstår principerna för en hållbar utveckling
- känner till utgångspunkterna för miljöetik
- kan bedöma individens etiska perspektiv i relation till miljön
- förstår vilken inverkan samhälleliga avgöranden har på lång sikt.

7.13 HISTORIA

Syftet med undervisningen i historia är att handleda eleven i att växa upp till en ansvarsfull aktör som kritiskt kan behandla händelser i nuet och i det förgångna. Eleven handleds att förstå att den egna kulturen och andra kulturer är resultat av en historisk utvecklingsprocess. I undervisningen behandlas både allmän historia och Finlands historia. Syftet med undervisningen är att ge eleven stoff för att bygga upp sin identitet, för att sätta sig in i begreppet tid och för att förstå människans verksamhet och värdet i intellektuellt och kroppsligt arbete.

ÅRSKURS 5-6

Historieundervisningens uppgift i årskurserna 5-6 i den grundläggande utbildningen är att göra eleven förtrogen med den historiska kunskapens natur, hur kunskapen inhämtas och dess grundläggande begrepp samt med sina rötter och med vissa händelser och fenomen som har blivit betydelsefulla inom historien från förhistorisk tid ända till den stora franska revolutionen. Innehållet som fastställts i grunderna för läroplanen genomförs genom att man i undervisningen betonar det dynamiska i historien och elevens förmåga att leva sig in i det förflutna.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå att historisk kunskap är historikernas tolkningar som kan förändras på grund av nya källor eller nya sätt att studera
- lära sig att förstå olika sätt att indela historien i tidsperioder och rätt kunna använda begreppen förhistoria, historia, gamla tiden, medeltiden och nya tiden
- lära sig att känna igen förändringar i den egna familjens eller hembygdens historia och kunna beskriva förändringar som väsentligt har ansetts påverka människornas liv, såsom jordbrukets uppkomst
- lära sig att med hjälp av exempel känna igen kontinuiteten i historien

- lära sig att anföra orsaker till förändringar.

ÅRSKURS 5

CENTRALT INNEHÅLL

De egna rötterna och den historiska kunskapen

- den egna familjens och hembygdens historia
- att finna historiska källor
- att tolka betydelseerna i minnen, skrifter, föremål, bilder och byggnadsmiljö

Förhistorisk och historisk tid

- begreppen ”förhistorisk” och ”historisk tid”
- stenåldersmänniskans levnadsförhållanden och förändringar som inträffade i dem till följd av att bronzen och järnet uppfanns

Medeltiden

- religionernas inverkan på människornas liv
- vikingatiden
- införlivandet av Finland som en del av Sverige
- livet i staden och på landet

Finland som en del av det svenska riket

- livet som kungens undersåtar och invånare i en stormakt
- vasatiden
- stormaktstiden med stora nordiska kriget och stora ofreden
- gustavianska tiden
- utformningen av den finländska kulturen

ÅRSKURS 6

CENTRALT INNEHÅLL

Förhistorisk och historisk tid samt de första högkulturerna

- hur jordbrukets uppkomst, staternas tillkomst och uppfinnandet av skrivkonsten inverkade på människornas liv

Den europeiska civilisationens uppkomst

- samhället och kulturen i det antika Grekland och Romarriket
- antikens återspeglning på nutiden

Medeltiden

- de stora folkvandringarna
- Frankerriket
- länsväsendet
- riddarlivet

Den nya tidens genombrott

- förändringarna i den europeiska människans världsbild och världen vid övergången mellan medeltiden och den nya tiden: renässansen inom konsten, reformationen inom religionen, den nya världsbilden, de geografiska upptäckterna och boktryckarkonsten.

EUROPA UNDER DEN NYA TIDENS FÖRSTA SKEDE

- England som sjömakt
- Enväldet i Frankrike

Frihetens ideologi vinner terräng

- USA:s uppkomst
- Franska revolutionen

Ett av följande teman vars utveckling granskas från förhistorisk tid fram till 1800-talet:

1. någon utomeuropeisk högkultur
2. handelns utveckling
3. kulturens utveckling
4. utvecklingen av trafik- och transportmedlen
5. förändringar hos befolkningen

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

Att skaffa sig kunskap om det förgångna

Eleven

- kan skilja fakta från åsikter
- kan skilja källan och tolkningen av den från varandra.

Att förstå historiska fenomen

Eleven

- vet att det förflutna kan indelas i olika tidsperioder och kan nämna karakteristiska drag för samhällen och tidsperioder
- känner igen händelsernas kontinuitet från en tidsperiod till en annan och förstår att förändring inte är detsamma som framsteg och att förändringar inte heller betyder detsamma ur olika människors och gruppers synvinkel
- kan leva sig in i en människas situation förr i tiden, kan förklara varför människor under olika tidsperioder tänkte och handlade på olika sätt.

Att utnyttja historiska kunskaper

Eleven

- kan skildra det tema som behandlas genom att förklara händelsen eller fenomenet ur vissa aktörers synvinkel
- känner till att en del saker kan tolkas på olika sätt och kan förklara varför.

ÅRSKURS 7-8

Syftet med historieundervisningen i årskurserna 7-8 i den grundläggande utbildningen är att fördjupa elevens uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen i historia har som uppgift att förstärka elevens egen identitet och göra eleven förtrogen med andra kulturer och deras inflytande.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att skaffa och utnyttja historiska kunskaper
- lära sig att använda olika källor, jämföra dem och på basis av dem bilda sig en egen motiverad åsikt
- förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt
- lära sig att förklara ändamål med och följder av mänsklig verksamhet
- lära sig att bedöma framtida alternativ med hjälp av kunskap om historisk förändring.

ÅRSKURS 7

CENTRALT INNEHÅLL

Franska revolutionen och napoleontiden

Det autonoma Finland

- 1808-09 års krig
- Borgå lantdag

Livet på 1800-talet och nationalitetsidén

- livet i 1800-talets Finland
- de centrala statliga förändringarna och nationalitetsidéns verkningar i Europa i början av 1800-talet
- kulturen som återspeglare av nationalitetsidén i Finland

Den industriella revolutionen

- industrialiseringen och dess inverkan på människornas liv
- urbaniseringen

DET FINLÄNSKA SAMHÄLLET OMVANDLAS

- autonomi vidgas, det moderna Finland formas
- befolkningsutvecklingen – landsbygd kontra stad, emigrationen
- Finlands ofärdsår
- *Larsmos utveckling under 1800-talet*

NORDAMERIKA PÅ 1800-TALET

- USA befolkas, nybyggare och indianernas öde
- Inbördeskriget
- USA:s utveckling till stormakt

IMPERIALISMEN

- imperialismen och dess inverkan på Europas stormakter
- imperialismens följder för urbefolkningen exempelvis i Afrika
- utomeuropeiska kulturer (Kina, Japan, Indien)

Temaområden som behandlas hänför sig till Finlands historia och världshistorien på 1800-talet.

ÅRSKURS 8

CENTRALT INNEHÅLL

Första världskriget

- första världskriget, dess orsaker och följder

Ryska revolutionen och förverkligandet av kommunismen

- det ryska kejsardömet fall och revolutionerna år 1917
- Sovjetunionens uppkomst och utveckling

Finlands självständighet och landets utveckling under 1920- och 1930-talen

- Finland blir självständigt
- inbördeskriget
- landets politiska utveckling under 1920- och 1930-talen

Depressionens och totalitarismens tid

- världsekonomin ras och dess verkningar i Europa
- diktaturernas uppkomst i Italien och Tyskland

Tiden under andra världskriget

- andra världskriget, dess orsaker och följder
- Finland i andra världskriget: vinterkriget, fortsättningskriget, hemmafronten, vapenstilleståndet och freden

Finland från 1950-talet till i dag

- Finlands utveckling från ett agrarsamhälle till ett modernt välfärdssamhälle
- inrikespolitik
- utrikespolitik och samarbete i öst och väst

Från konflikterna mellan öst och väst till motsatsförhållandet mellan syd och nord

- det kalla kriget
- de två supermakternas utveckling samt Sovjetunionens fall
- världens uppdelning i fattiga och rika stater

En enda värld (slutet av 1900-talet och början av 2000-talet)

- Förenta Nationerna
- Europas karta förändras
- den europeiska integrationen
- en värld av konflikter och samarbete
- det västerländska konsumtionssamhällets uppkomst och följder

Ett av följande teman vars utveckling granskas från 1800-talet fram till nutiden:

1. någon utomeuropeisk kultur
2. utvecklingen av jämlikheten
3. kulturens utveckling
4. teknologins utveckling, till exempel utvecklingen av trafik- och transportmedlen
5. från ett splittrat till ett enat Europa.
6. idrottshistoria
7. lokalhistoria

Temaområden som behandlas hänför sig till Finlands historia och världshistorien på 1900-talet

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Att inhämta kunskap om det förgångna

Eleven

- kan skilja mellan förklarande och irrelevanta faktorer
- kan läsa och tolka källmaterial av olika slag.

Att förstå historiska händelser

Eleven

- kan placera in händelser som han eller hon har studerat i deras historiska sammanhang och kan på så vis tidsbestämma dem
- kan förklara varför människor på vissa livsområden handlade annorlunda förr än i dag
- kan anföra orsaker till och följder av historiska händelser

Att använda historiska kunskaper

Eleven

- kan besvara frågor om det förflutna med hjälp av information ur olika källor, även information som skaffats med hjälp av modern teknologi
- kan bilda sig en uppfattning om händelser och fenomen samt motivera och bedöma sin uppfattning.

7.15 MUSIK

Syftet med musikundervisningen är att vägleda eleven i att finna sitt intresseområde inom musik, att uppmuntra honom eller henne till musikalisk verksamhet och att stödja hela den personliga utvecklingen. Syftet är också att ge musikalisk allmänbildning och stimulera till positiva musikupplevelser. Musik är ett ämne som strävar till att utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och stöda och bygga upp elevens självkänsla och musikaliska identitet. Den skall erbjuda eleven erfarenhet av olika slags ljudmiljöer och därigenom skapa förståelse för kulturer andra än den egna. Undervisningen skall visa att musiken är olika i olika tider, på olika platser och att den har olika betydelse för olika människor. Musik är i hög grad ett processinriktat ämne som förutsätter samarbete, uthållighet och målmedvetenhet. Genom uppträdanden av olika slag tränas social frimodighet, något som med fördel kan tas in redan i tidiga årskurser, men förberedelse för konsertsituationer skall inte vara det primära. Musikundervisningen skall vara praktiskt förankrad och kan med sitt innehåll stöda också annan inläring och bygga broar mellan olika ämnesområden.

ÅRSKURS 1

De huvudsakliga uppgifterna för undervisningen i musik i årskurs 1 är att ge eleven upplevelser som skapar en positiv attityd till musik. Genom lekfull och helhetsinriktad verksamhet ska eleven få möjlighet att utforska sin auditiva miljö och uppmuntras till att delta i musikaliska aktiviteter av olika slag.

MÅL

Eleven skall

- behärska en sångrepertoar, delvis utantill
- lära sig att använda rösten på ett naturligt sätt
- lära sig att sjunga och röra sig till musik både enskilt och i grupp
- lära sig känna pulsen och kunna uttrycka olika rytmer utgående från denna
- lära sig att koncentrerat och aktivt lyssna till musik
- behärska de mest grundläggande musikaliska byggstenarna.

CENTRALT INNEHÅLL

Sånger

- sånger enligt aktuella teman (årstider, högtider mm.)
- kanonsånger
- psalmer

SPEL

- rytminstrument (claves, triangel, handtrumma, maraccas mm.)

Lyssning

- Årstiderna (Vivaldi)
- Djurens karneval (Saint-Saëns)
- Finalen av Symfoni nr. 9 (Beethoven)

Rytm och rörelse

- rörelsesånger
- sånglekar och ringlekar
- rytmer och ramsor
- pulsövningar

Grundbegrepp

- vers, refräng, repris
- notens delar
- fjärdedelsnot, åttondelsnot, halvnot och motsvarande pauser och rytmstavelser
- hög ton, låg ton
- dynamik (stark ton, svag ton)
- tempo (puls)

Skapande

- ljudcollage

Instrumentkännedom

- rytminstrument

ÅRSKURS 2

Undervisningen i musik i årskurs 2 strävar till att befästa de färdigheter som uppnåtts i årskurs 1 och vidareutveckla det rytmiska kunnandet. Vidare introduceras notsystemet och något melodiinstrument. Tyngdpunkten för det egna musicerandet ligger fortfarande på sång och ensemblespel med rytminstrument.

MÅL

Eleven skall

- utöka sin sångrepertoar
- stärka sitt modersmål genom att sjunga på svenska
- lära sig att i grupp ta ansvar för det egna musicerandet
- lära sig att hitta på egna rytmer utgående från pulsen, även i olika tempon
- lära sig att i ord, i bild eller med rörelser uttrycka det som man lyssnat på
- lära sig notsystemets uppbyggnad och funktion.

CENTRALT INNEHÅLL

SÅNGER

- klassiska barnvisor (Tegnér, Topelius, Bornemark m.fl.)
- sånger enligt aktuella teman (årstider, högtider mm.)
- kanonsånger
- psalmer

Spel

- rytminstrument (claves, triangel, handtrumma, maraccas mm.)

Lyssning

- Nötknäpparen (Tjajkovskij)
- Symfoni nr. 94 (Haydn)
- Für Elise (Beethoven)

Rytm och rörelse

- rörelsesånger, sånglekar, ringlekar
- rytmer och ramsor
- pulsövningar

GRUNDBEGREPP

- helnot och paus
- notsystemet (notlinjer, mellanrum, taktstreck, repristecken)
- dynamik (piano, forte)
- tempo (snabb, långsam)
- harmoni (dur, moll)

Skapande

- ljudcollage
- improvisation enligt pulsen

Instrumentkännedom

- metallofon, xylofon, ”klockspel”, blockflöjt

ÅRSKURS 3

Musikundervisningen i årskurs 3 syftar bland annat till att stärka elevens kulturella identitet genom ett medvetet sångval. Vidare presenteras en del av den nordiska musiktraditionen – gärna i anknytning till andra ämnen, så att helheten lyfts fram. Det egna spelandet sker allt mer i melodiform med hjälp av blockflöjt och stavspel.

MÅL

Eleven skall

- stärka sin finlandssvenska identitet
- stärka sitt modersmål genom att sjunga på svenska
- lära sig att lyssna på olika sorters musik och inse musikens mångfald
- träna sitt gehör i fråga om harmonier
- lära sig att utgående från enkla ramar hitta på egna melodier
- lära sig att känna igen instrument ur olika instrumentgrupper
- lära sig använda notsystemet i det egna musicerandet.

CENTRALT INNEHÅLL

Sånger

- Modersmålets sång
- Vårt land
- psalmer
- finlandssvenska sånger
- sånger från Sverige
- samiska sånger
- sånger enligt aktuella teman (årstider, högtider mm.)
- kanonsånger, lätta tvåstämmiga sånger
- sånger i anslutning till andra ämnen (t.ex. finska sånger)

SPEL

- rytminstrument: bongotrummor
- melodiinstrument: blockflöjt

Lyssning

- Peter och vargen (Prokofjev)
- typisk musik från Finland och Sverige
- Finlandia, Valse Triste (Sibelius)
- Drottningsholmsmusik (Roman)
- annan musik av kända tonsättare från Finland och Sverige
- samisk musik

Rytm och rörelse

- rörelsesånger
- sånglekar
- ringlekar
- rytmer och ramsor
- puls

Grundbegrepp

- notvärden (helnot – åttodel med pauser och rytmstavelser)
- notsystemet (g-klav, stamtonskalan g^1-c^2)
- dynamik (ff, pp)
- tempo (accelerando, ritardando, fermat)
- harmoni (dur, moll)

Skapande

- ljudcollage
- egna melodier på t.ex. metallofon m.hj.a. pentatoniska skalan

Instrumentkännedom

- blåsinstrument (blockflöjt, trumpet, munspel mm.)
- stränginstrument (gitarr, kantele mm.)

ÅRSKURS 4

I årskurs 4 introduceras resten av den nordiska musikkulturen och dess uttryckssätt. Instrument typiska för detta område presenteras liksom kända tonsättare och sånger. Det egna spelandet utvidgas till att omfatta hela stamtonskalan och sångrösten och gehöret tränas så att eleven så småningom kan sjunga med i enkla tvåstämmiga arrangemang.

MÅL

Eleven skall

- utveckla sitt gehör för att kunna delta i tvåstämmig sång
- känna till musikens plats och uttryckssätt i Norden
- lära sig ge verbal respons på ett musikstycke och kunna ta till sig även andras åsikter
- inse olika uttrycksmöjligheter i fråga om taktart och klang
- lära sig hantera rytmer i olika taktarter
- lära sig använda stamtonskalan såväl i teori som i praktik.

CENTRALT INNEHÅLL

SÅNGER

- sånger från Norge, Danmark, Island, Färöarna och Grönland
- psalmer
- finlandssvenska sånger
- sånger enligt aktuella teman
- sånger i anslutning till andra ämnen
- kanonsånger, tvåstämmiga sånger

Spel

- bongotrummor, blockflöjt, metallofon, xylofon, rytminstrument

Lyssnande

- musik från Norge, Danmark, Island, Färöarna och Grönland
- Peer Gynt (Grieg)
- Dimman lättar (Nielsen)
- Tango Jalousie (Gade)

Rytm och rörelse

- ringlekar, rörelsesånger, sånglekar
- rytmer och ramsor, talkör

Grundbegrepp

- stamtonskalan (c^1 - c^2)
- taktarter (2/4, 3/4, 4/4)
- dynamik (mf, mp)
- staccato, legato
- 2:a målet

Skapande

- ljudcollage, egna melodier med hjälp av stamtonskalan

Instrumentkännedom

- folkmusikinstrument (fiol, nyckelharpa, dragspel, klarinett mm.)

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅK 4

Eleven

- kan använda rösten så att han eller hon kan delta i unison sång
- uppfattar musikens grundrytm så att han eller hon kan öva sig i att spela och delta i samspel
- behärskar en sångrepertoar, delvis utantill
- kan ensam och i grupp och med hjälp av ljud, rörelse, rytm eller melodi hitta på musikaliska lösningar i olika övningar, t.ex. eko, fråga/svar, solo/tutti
- känner igen den musik han eller hon hört och kan uttrycka sin lyssnarupplevelse verbalt, med bilder eller med rörelser
- kan fungera i en musicerande grupp och ta hänsyn till de andra medlemmarna i gruppen.

ÅRSKURS 5

Musikundervisningen i årskurs 5 syftar i första hand till att befästa elevens skicklighet i att fungera i grupp vad sång och samspel beträffar. Olika ljudmiljöer ger i allt större omfattning anledning till diskussion, där musikens olika byggstenar hjälper eleven att bedöma och analysera det som han eller hon hör.

MÅL

Eleven skall

- utöka sin sångrepertoar med sånger från Europa
- utveckla den egna stämsången
- känna till barocken som stilperiod och känna igen några musikstycken från denna
- känna till orgeln som instrument
- lära sig att bedöma en ljudmiljö utifrån den kunskap han eller hon redan har
- utveckla sina spelfärdigheter och få positiva erfarenheter av att musicera i grupp
- utvidga sin förståelse av notsystemet till att även omfatta förtecken och F-klav.

CENTRALT INNEHÅLL

Sånger

- sånger från Europa
- psalmer
- sånger enligt aktuella teman och i anslutning till andra ämnen
- kanonsånger, tvåstämmiga sånger, finlandssvenska sånger

Spel

- gitarr
- slagverk (tamburin, maraccas, rytmägg, skedar mm.)

Lyssnande

- musik från olika europeiska länder
- stämsånger, körmusik
- musik från barocken (Bach, Vivaldi, Händel)

Rytm och rörelse

- olika slags danser
- koordinations- och tempoövningar

Grundbegrepp

- intro, mellanspel
- notvärden (sextondelsnot, paus och rytmstavelser)
- notsystemet (kors- och b-förtecken, återställningstecken, F-klav)
- körstämmor (sopran, alt, tenor och bas)
- solo, duett, trio och kvartett

Skapande

- egna melodier och rytmer med hjälp av tekniska hjälpmedel

Instrumentkännedom

- slagverk (percussion)
- tangentinstrument (orgel, piano, cembalo, synth mm.)

ÅRSKURS 6

I årskurs 6 syftar musikundervisningen till en ökad förståelse för innehållet i musiken. Genom aktivt lyssnande och analys lär sig eleven höra den symfoniska musikens stora linjer. Kreativiteten sätts i centrum i samband med olika typer av alternativt musikskapande och dramatiseringar.

MÅL

Eleven skall

- utvidga sin sångrepertoar med engelska sånger
- känna till musik från Afrika
- känna till wienklassicismen som stilperiod och känna igen några musikstycken från denna
- känna igen symfoniorkesterns instrument och förstå dess möjligheter
- utveckla sin kreativitet när det gäller att t.ex. musicera på alternativa instrument
- lära sig förstå begrepp som handlar om musikens innehåll.

CENTRALT INNEHÅLL

SÅNGER

- sånger från Afrika

- sånger enligt aktuella teman
- sånger i anslutning till andra ämnen
- kanonsånger, tvåstämmiga sånger
- finlandssvenska sånger
- sånger på engelska

SPEL

- gitarr
- slagverk (tamburin, maraccas, rytmägg, skedar mm.)

LYSSNANDE

- musikens innehåll
- textens innehåll
- musik från wienklassicismen (Mozart, Beethoven, Haydn m.fl.)
- musikal
- A Young Person's Guide to the Orchestra (Britten)

RYTM OCH RÖRELSE

- reaktions- och koordinationsövningar
- kombinera ljud och rörelse m.hj.a. den egna kroppen
- koncentrationsövningar
- voice- och kroppspercussion
- talkör, rytmkör

GRUNDBEGREPP

- Fine, coda, segno, D.C. al Fine, D.S. al Fine
- dynamik (crescendo, diminuendo, <, >)
- tema, motiv, fras

SKAPANDE

- dramatisering av låt
- alternativ orkester (t.ex. städredskap, husgeråd och flaskor)

INSTRUMENTKÄNNEDOM

- blåsinstrument (träblås, bleckblås)
- stråkinstrument
- symfoniorkestern

ÅRSKURS 7

Musikundervisningen i årskurs 7 syftar till att presentera en modern musikmiljö och att uppmuntra till egna initiativ i musikutövandet, t.ex. genom gitarrspel. I samspelet används främst bandinstrument och repertoaren bör vara såväl engagerande som aktuell. Även förmågan att reflektera kring lyssnad musik betonas.

MÅL

Eleven skall

- förstå hur rösten och hörseln fungerar och hur de bör skötas
- känna till musik från Asien

- känna igen några populärmusikstilar
- känna till gitarren som instrument och behärska några gitarrackord
- kunna delta i samspel med ett rytm-, melodi- eller ackordinstrument
- lära sig att reflektera över, bedöma och kommentera olika typer av musik, även i konsertform
- kunna bygga vidare på sitt musikintresse på egen hand.

CENTRALT INNEHÅLL

SÅNGER

- varierande repertoar
- sånger på engelska
- sånger från Asien
- psalmer
- sånger enligt aktuella teman

SPEL

- gitarr, trummor, elbas, synth, percussion
- bandspel

LYSSNANDE

- populärmusik (blues, jazz, reggae, rock mm.)
- afroamerikansk musik
- orkestermusik
- etnomusik (folkmusik)

RYTM OCH RÖRELSE

- koppling till ensemblespel

GRUNDBEGREPP

- tonarter
- ackord (konstruktion på t.ex. piano)
- tempo (allegro, presto, vivace, bpm – beats per minute mm.)
- örat, hörseln (dB, tinnitus)
- rösten, rösttyper

SKAPANDE

- bandspel

INSTRUMENTKÄNNEDOM

- orkestrens instrument
- trumsetets delar
- gitarrtyper

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 I SLUTET AV ÅK 7

Eleven

- deltar i unison sång och kan sjunga rytmiskt rätt och följer melodilinjen
- behärskar grundtekniken på något rytm-, melodi- eller ackordinstrument så att han eller hon kan delta i samspel

- kan lyssna till musik och göra iakttagelser och komma med motiverade synpunkter på det hörda
- har en sådan förmåga att lyssna till såväl sin egen musik som till musik skapad av andra
- kan musicera tillsammans med andra
- känner igen och kan skilja mellan olika musikstilar och musik från olika tidsperioder och kulturer
- känner till det centrala i finländsk musik och finländskt musikliv
- kan använda musikaliska begrepp i samband med musicerande och musiklyssnande
- kan använda musikens element som byggnadsmaterial för att utveckla och förverkliga egna musikaliska idéer och tankar.

7.16 BILDKONST

Undervisningen i bildkonst i skolan har som uppgift att stöda elevens visuella tänkande och utveckling av estetiskt och etiskt medvetande och ge färdigheter för ett eget visuellt uttryck. Det centrala i undervisningen i bildkonst är att eleven ska förstå kulturens visuella uttrycksformer i samhället, dvs. konst, media och miljö. Syftet med undervisningen är att eleverna ska utveckla en personlig relation till konst. Undervisningen i bildkonst skapar en grund för värdering av och förståelse för den visuella världen i den finländska kulturen, i elevernas egen kultur och i kulturer som är främmande för dem. Undervisningen i bildkonst utvecklar de färdigheter som behövs i byggandet av en hållbar framtid. Utgångspunkterna för konstnärliga uttrycksformer och konstnärlig verksamhet är omgivningens bildvärld, sinnesintryck, föreställningar och upplevelser. Målet för undervisningen är att utveckla elevernas fantasi och främja deras förmåga till kreativ problemlösning och undersökande studier. Temaområdena kopplas till erfarenheter som är betydelsefulla för eleverna. I undervisningen i bildkonst ska den inre integrationen i läroämnet beaktas, varvid uttrycksfärdighets- och kunskapsmål samtidigt nås i bildskapandet. Centrala ämnesområden i bildkonst ska behandlas i samma uppgift. Läroämnet är tematiskt till sin karaktär, vilket möjliggör en stressfri anda och långsiktigt arbete.

ÅRSKURSERNA 1–4

I årskurserna 1-4 skall eleverna på ett mångsidigt sätt öva sig att använda alla sinnen och sin fantasi. Man närmar sig konsten på ett lekfullt sätt. Innehållet i undervisningen utgörs av grunderna i visuellt uttryck samt arbetssätt och material som kännetecknar bildkonsten. Den bildkonstnärliga processen, som består av planering, skissering, färdigställande och bedömning, skall betonas i undervisningen. Eleven ska uppmuntras till att fullborda sina arbeten och till att spara dem.

ÅRSKURS 1

MÅL

Eleven skall

- bekanta sig med olika arbetsmaterial
- på ett lekfullt och mångsidigt sätt lära sig de färdigheter som behövs för bildframställning.

- få en positiv känsla för bildkonst.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- att teckna, måla, modellera och bygga
- undersöka linjen
- undersöka färgerna
- använda finger-, potatis- och lövtryck
- undersöka materialens egenskaper
- göra skuggteater
- arbeta med grundformerna

Konstkännedom och kulturell kompetens

- ta del av en konstutställning

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- skapa miljöer av typen sagomiljö, trafikstad eller hemmiljö
- skapa med stenar och naturmaterial

Medier och visuell kommunikation

- kritiskt iaktta och analysera dataspel
- grunderna i att berätta med bild

Årskurs 2

MÅL

Eleven skall

- få bekanta sig med olika arbetsmaterial och olika sätt att arbeta med dem.
- lära sig de färdigheter som behövs för bildframställning
- utveckla sin iakttagelseförmåga och sin fantasi.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- teckna och färglägga på olika sätt och använda olika typer av färger
- spontant blanda färger och undersöka resultatet
- undersöka rörelse i bilden
- arbeta med mjuka, runda och taggiga former
- använda monotypi och schablontryck
- göra frottage
- undersöka ljus och skugga (OH:n) samt rita silhuetter
- arbeta med proportioner

Konstkännedom och kulturell kompetens

- i mån av möjlighet besöka ett museum
- uppleva konst och diskutera konstbilder

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- rita eller konstruera olika byggnader

Medier och visuell kommunikation

- fotografera med lärarens assistens
- se film och kritiskt iaktta och diskutera TV- och reklamfilmer
- tolka enkla symboler(t.ex. trafikmärken)

ÅRSKURS 3

MÅL

Eleven skall

- kunna använda arbetsmaterialet rätt och med ansvar
- få kunskap som behövs för att kunna uttrycka sig i bild.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- teckna med böjd och rak linje
- begreppen förgrund och bakgrund
- arbeta med cirkel, triangel, kvadrat och rektangel
- diskutera egna och andras bilder
- känna till grundfärgerna
- perspektiv (nära-stort, avlägset-litet)
- använda penseln på ett ändamålsenligt sätt
- uttrycka bunden rytm i bilden

Konstkännedom och kulturell kompetens

- lokala konstnärers arbeten
- iaktta och diskutera konstbilder

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- bygga tredimensionellt

Medier och visuell kommunikation

- enkla ritprogram på datorn
- kritiskt iaktta TV-program och dataspel

Årskurs 4

MÅL

Eleven skall

- lära sig att värdesätta eget och andras arbete
- få känna glädje över att kunna uttrycka känslor och fantasi i bild
- känna till centrala begrepp inom bildkonst.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- färgcirkeln, grundfärgerna och mellanfärgerna

- diskutera egna och andras bilder
- använda olika tryckmetoder
- använda olika typer av färger och material
- jämföra bunden och fri rytm
- återge proportioner
- pröva på att dokumentera sin arbetsprocess
- planera och skissa i bildframställningen

Konstkännedom och kulturell kompetens

- besöka en konstutställning
- bekanta sig med nationella konstnärer

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- iaktta och avbilda byggnader och natur i närmiljön
- bekanta sig med arbeten som arkitekter och formgivare gör

Medier och visuell kommunikation

- studera bildspråket i tecknade serier
- fotografera
- kritiskt iaktta TV program och dataspel
- kommunicera med hjälp av symboler

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 4

Eleven

- kan ge sina tankar, känslor och föreställningar visuell form och omvandla sina iakttagelser till bilder
- känner till kompositionens grunder i bildframställning och rumsåtergivning och förstår materialets egenskaper
- kan använda de viktigaste redskapen och teknikerna i sin bildframställning och använda skisser som hjälpmedel i sitt arbete.
- kan vårda arbetsredskap och material
- kan dokumentera sin arbetsprocess och använda den vid självvärdering
- kan diskutera egna och andras bilder, motivera sin konstsmak och använda grundläggande konstbegrepp
- vet vad konstnärerna gör, känner till en del finländska konstnärers arbeten och de visuella uttrycken för främmande kulturer i sin egen erfarenhetskrets
- vet hur man för sig på ett museum och på en konstutställning och i olika konstsammanhang
- kan under handledning använda t.ex. konstverk, bilder i omgivningen, natur och byggd miljö, böcker, tidningar, museer, gallerier och Internet som informationskällor
- kan identifiera och sätta värde på estetiska och etiska värden i närmiljön och i skolan
- vet vad arkitekter och formgivare gör och känner till en del arbeten av arkitekter och formgivare
- kan bedöma hur han eller hon utnyttjar media, kan göra val och motivera sin ståndpunkt
- kan observera och bedöma skillnaderna mellan den verkliga och den fiktiva världen
- kan använda några redskap för visuell kommunikation
- kan arbeta ensam och i samverkan med andra.

ÅRSKURSERNA 5-9

I årskurserna 5-9 betonas bildens betydelse som ett medel för uttryck och kommunikation, att behärska grunderna och tillvägagångssätten för visuellt uttryck och att hantera medieteknik. Elevens kännedom om konst och konsthistoria samt förmåga att tolka bilder ska utvecklas genom visuella uppgifter. Målet är att elevernas insikt i olika kulturer och hur de samverkar med varandra ska utvecklas. Inläringssituationerna ska stöda elevernas förmåga att arbeta tillsammans och i växelverkan med varandra och ge dem gemensamma konstupplevelser. Målet är att arbetet, dokumentationen av arbetsprocessen och utvärderingen av den tillsammans med andra elever skall utveckla elevens förståelse för bildkonstens olika processer och stödja utvecklingen av visuellt tänkande och lärande.

ÅRSKURS 5

MÅL

Eleven skall

- få ett stärkt självförtroende i sitt bildskapande
- känna till de centrala begreppen i konstundervisningen
- förstå sitt ansvar för miljön inne och ute.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- uttrycka sig med hjälp av linjen
- lära sig grunderna i bildkomposition
- rytm och rörelse i bilden
- förstora bilder (rutnätsförstoring)
- komplementfärgerna samt kalla och varma färger
- arbeta med kub, cylinder och klot
- diskutera och tolka bilders innehåll
- använda och förstå begreppen total och närbild

Konstkännedom och kulturell kompetens

- göra en konstutställning
- konst från olika epoker
- utnyttja kulturtjänster på Internet

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- upptäcka förändringar i miljön
- traditionella finska byggnader
- forma i massa efter enkel modell

Medier och visuell kommunikation

- teckna serier med några bildstorlekar och förstå seriernas språk
- kritiskt iaktta och analysera TV-program och tecknade serier

Årskurs 6

MÅL

Eleven skall

- kunna iaktta och värdera bilderna i massmedia på ett kritiskt sätt
- ska kunna de centrala begreppen in om bildkonsten
- kunna samarbeta kring ett konstprojekt samt kunna värdesätta egna och andras arbeten.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- valörer
- teckna med enpunktperspektiv
- göra en kolteckning
- diskutera och tolka bilders innehåll
- göra monotypi och använda enkla högtryckstekniker
- pröva kalligrafi
- färgernas namn på paletten
- olika bildstorlekar och bildvinklar

Konstkännedom och kulturell kompetens

- utnyttja kulturtjänster och göra muséibesök (t.ex. Atheneum Art) på Internet
- bekanta sig med konst i olika kulturer (göra t.ex. sandkonst, ornament och masker)
- känna till några nordiska konstnärer

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- undersöka växelverkan mellan naturen och den byggda miljön (byggnadsetiska frågor)
- bekanta sig med installationskonst och miljökonst
- ta ansvar för miljön inne och ute
- tumning, ring- och skivmetoden

Medier och visuell kommunikation

- känna till grunderna i videofilmning
- kritiskt iaktta och analysera ”såpor” och TV-serier

ÅRSKURS 7

MÅL

Eleven skall

- känna till centrala uttryckssätt, material, tekniker och arbetsredskap inom bildkonst och kommunikation samt använda dessa ändamålsenligt i sitt skapande
- lära sig att njuta av att uttrycka sina tankar och iakttagelser visuellt
- lära sig att bedöma sitt eget och andras konstnärliga uttryck och arbetssätt
- lära sig att arbeta självständigt och som medlem i en grupp i olika konstprojekt.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- teckning: gråskalan, ljus och skugga, stilleben
- målning: färgläran, laserande och täckande målning, nyanser och valörer
- keramik: tumning, ringmetoden
- grunderna i bildkomposition: jämvikt, spänning, rytm, form, färg, rum, rörelse, linje, tid

- visuellt tänkande: ge sina iakttagelser, tankar och föreställningar visuell form

Konstkännedom och kulturell kompetens

- konstupställningar och konstnärsbesök i mån av möjlighet
- bildanalys: att undersöka hur ett bildkonstverk är uppbyggt, att tolka bildens innehåll och ge konstkritik

Medier och visuell kommunikation

- former för bildberättande: särdrag hos illustrationer, tecknade serier och rörliga bilder
- grafisk design: att kombinera ord och bild, grunderna i typografi och layout

Årskurs 8

MÅL

Eleven skall

- lära sig att i sitt skapande arbete använda olika tekniker, material och arbetsredskap på ett ändamålsenligt sätt
- lära sig att uttrycka sina fantasier och känslor visuellt och att förstå hur olika fenomen behandlas i konsten
- lära sig att använda centrala begrepp inom bildkonsten
- lära sig olika metoder för visuell kommunikation och påverkan.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- grafik: datorgrafik, öva och använda bildbehandlingsprogram, linosnitt, märkning av grafik
- målning: akvarell, laving
- skulptur: t.ex. järntråd, gips, papier maché
- bildsymbolik och olika stilar i bildkonsten kan användas i den egna visuella framställningen
- att ge sina iakttagelser, tankar och föreställningar visuell form

Konstkännedom och kulturell kompetens

- centrala drag i konstens historia och nutidskonsten och i bildvärlden i olika kulturer
- bildanalys

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- att studera, planera och bygga rum

Medier och visuell kommunikation

- granskning av bildens funktioner i medierna, analys av olika medieprodukters uppbyggnad och innehåll
- digital fotografering: ex. bildstorlekar, bildvinklar
- grafisk design: att kombinera ord och bild, grunderna i typografi och layout

ÅRSKURS 9

MÅL

Eleven skall

- lära sig att utnyttja kulturella tjänster och elektroniska medier som källor för sitt arbete, för informationssökning och för egna upplevelser
- lära sig att använda de viktigaste medierna för visuell kommunikation för att uttrycka sina tankar i medierna
- lära sig att betrakta och bedöma konst, visuell kommunikation och miljö ur estetisk och etisk synvinkel
- lära sig arbeta självständigt och i grupp.

CENTRALT INNEHÅLL

Att uttrycka sig i bild och tänka visuellt

- fördjupa bildtänkande
- att ge sina iakttagelser, tankar och föreställningar visuell form

Konstkännedom och kulturell kompetens

- att utnyttja kulturtjänster på Internet

Miljöestetik, arkitektur och formgivning

- att granska växelverkan mellan natur och byggd miljö, att studera byggnadsarvet och att granska och bedöma olika miljöer ur estetisk, etisk, ekologisk och planeringsmässig synvinkel
- att bekanta sig med uttryckssätt, stildrag och traditioner i arkitektur och formgivning
- att bekanta sig med de viktigaste representanterna för finländsk arkitektur och formgivning

Medier och visuell kommunikation

- digital fotografering eller videofilmning
- grafisk design: att kombinera ord och bild, grunderna för typografi och layout
- kanaler och uttrycksmedel för reklam
- analys av filmer och tv-program

KRITERIERNA FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- kan uttrycka sig visuellt
- kan använda metoder för bildkomposition samt viktiga material och tekniker i bildkonsten och de visuella medierna
- kan i sitt arbete välja de material och tekniker som lämpar sig bäst för ändamålet
- kan redogöra för bildskapandet som en process som sträcker sig från skisser till färdiga arbeten
- kan identifiera vissa centrala fenomen i bildkonsten och placera dem i sin tid och i sitt kulturella sammanhang
- kan undersöka och tolka bilder i konst och medier
- kan utnyttja konstnärsbesök, besök på utställningar och muséer och kulturella tjänster på Internet
- kan särskilja, bedöma och värdesätta estetiska och ekologiska egenskaper hos olika miljöer
- känner till planerings- och formgivningsprocessens olika skeden och kan tillämpa dem i sitt arbete

- kan uppfatta kultur- och stildrag i arkitektur och hos föremål
- behärskar grunderna i visuell kommunikation och medieteknologi; fotografering eller videofilmning, digital bildbehandling och grafisk planering
- kan analysera medieframställningar vad gäller innehåll, uppbyggnad och visuellt utförande
- kan iaktta och bedöma sitt lärande och utnyttja andras respons i sitt arbete
- kan dokumentera sin arbetsprocess och utnyttja dokumentationen vid självvärdering
- kan arbeta såväl självständigt som interaktivt tillsammans med andra i enlighet med vad uppgiften kräver
- kan under handledning använda konstverk, bilder i omgivningen, natur och bebyggelse, böcker, tidningar, museer, gallerier och Internet som källor för information och upplevelser.

7.17 SLÖJD

Slöjdundervisningens uppgift är att utveckla elevens slöjdfärdigheter på ett sätt som ökar hans eller hennes självkänsla och ger honom eller henne glädje och tillfredställelse över sitt arbete. Elevens ansvarskänsla för arbete och materialanvändning utvecklas och han eller hon lär sig att uppskatta arbete och material av god kvalitet och förhålla sig kritiskt både till sina egna val och till de impulser, produkter och tjänster som står till buds.

Undervisningen genomförs utgående från arbetsområden och projekt som motsvarar elevens utvecklingsstadium med hjälp av experiment, undersökningar och upptäckter. Slöjdundervisningens uppgift är att lära eleven att arbeta systematiskt, långsiktigt och självständigt, att utveckla hans eller hennes kreativitet samt estetiska, tekniska och psykomotoriska färdigheter, problemlösningsförmåga och förståelse för teknologiska fenomen i vardagen. Eleven skall ges möjlighet att bekanta sig med kulturtraditioner inom slöjden i Finland och hos andra folk.

ÅRSKURSERNA 1-4

Den centrala uppgiften inom slöjdundervisningen i årskurserna 1-4 är att eleven skall lära sig slöjdekunskaper och slöjdfärdigheter och att väcka hans eller hennes kritiska förmåga, ansvarskänsla och kvalitetsmedvetenhet i arbete och materialval. Eleven skall lära sig att planera sitt arbete och han eller hon ges de grundläggande förutsättningarna för att förverkliga sina planer. Eleven får handledning i att använda enkla slöjdremskap och olika maskiner och apparater på ett tryggt och ändamålsenligt sätt. Elevens förmåga att arbeta långsiktigt och hans eller hennes förmåga att lösa problem utvecklas både i grupp och genom självständigt arbete. Mångsidigt arbete, färdigheter som utvecklas och en känsla av kompetens ger arbetsglädje och en positiv inställning till arbete och studier. Undervisningen innehåller teknisk slöjd och textilslöjd och genomförs med samma innehåll för alla elever.

ÅRSKURS 1-2

MÅL

Eleven skall

- känna glädje och tillfredställelse i slöjdarbetet

- lära sig olika begrepp som hänför sig till slöjden
- bekanta sig med och öva slöjdens grundtekniker
- lära sig att tryggt använda olika material, arbetsredskap och arbetsätt
- lära sig att planera och tänka på produktens form och färg
- lära sig att utvärdera och uppskatta både sitt eget och andras arbete
- lära sig uthållighet, att ta ansvar för sitt arbete och att städa efter sig.

CENTRALT INNEHÅLL

PLANERING OCH DOKUMENTERING

- planera och rita enkla skisser över sitt arbete
- välja färg och form

Materialkännedom och arbetskydd

- använda olika material och känna till egenskaper hos dessa
- följa arbetsinstruktioner och säkerhetsregler som finns i slöjdsalen

Sömnad

- trä i nålen, fästa trådar och göra knut på tråden
- sy förstyg, efterstyg, langettstyg
- trä mönster i väffeltyg

Garnteknik

- virka luftmaskor
- göra tofsar, fläta, tvinna

Träteknik

- använda hammare och slippapper
- såga med sticksåg och lövsåg

SPECIALTEKNIK

- vika enkla pappersmodeller
- forma föremål av lera och pappersmassa
- trycka med textilfärg
- väva i vävram
- tovning

ÅRSKURS 3-4

MÅL

Eleven skall

- tillägna sig en positiv inställning till arbetarskydd och lära sig att tryggt använda arbetsredskap, maskiner och apparater
- lära sig rumsgestaltning och tredimensionellt tänkande i sin planering av arbetet
- lära sig produktplanering och de grundläggande teknikerna
- lära sig fästa vikt vid produktens estetiska egenskaper, färger och form
- lära sig ta ansvar för föremål i sin omgivning och förstå att produkter har en livscykel
- lära sig att så småningom behärska en hel slöjdprocess
- lära sig tillverka och underhålla vardagliga bruksföremål
- bekanta sig med tekniken i vardagslivet.

CENTRALT INNEHÅLL ÅK 3

TEKNISK SLÖJD

Planering och dokumentering

- mäta och märka
- planering direkt i materialet

Materialkännedom och arbetskydd

- namnge några av de vanligaste verktygen
- kunna använda elapparater på ett säkert sätt
- känna till slöjdbänkens finesser

Träteknik

- limma
- spika
- borra
- såga med figursåg
- slipa med fil och sandpapper
- utföra enkel ytbehandling

TEXTILSLÖJD

Planering och dokumentering

- planera färgsättningen i ett enkelt broderiarbete

Materialkännedom och arbetskydd

- trä i symaskinen, spola undertråd, ställa in sömmarna raksöm och sicksack
- använda strykjärn och symaskin på ett säkert sätt
- dra ur sladdar rätt

Sömnad

- brodera enkla stygn
- sy ett enkelt arbete på symaskin

GARNTEKNIK

- virka ett enkelt arbete

CENTRALT INNEHÅLL ÅK 4

TEKNISK SLÖJD

Planering och dokumentering

- göra skisser

Materialkännedom och arbetskydd

- namnge de flesta träverktygen
- känna igen de flesta materialen och träslagen som man arbetar med
- använda bormaskinen på ett säkert sätt

Träteknik

- använda vinkelhake

- kapa vinkelrätt med såg eller girlåda
- göra limfog med spikförband
- hyvla en smal yta
- forma med rasp
- använda handputsmaskin

Metallarbeten

- kapa och böja metalltråd

TEXTILSLÖJD

Planering och dokumentering

- planera och komponera färger till ett symaskinsarbete.

Materialkännedom och arbetskydd

- lära sig hantera strykjärnet på ett säkert sätt
- använda symaskinen på ett säkert och ändamålsenligt sätt
- lära sig skillnad mellan bomulls- och ullgarn

Sömnad

- symaskinsarbete med ficka
- sy i en knapp

Garnteknik

- sticka räta maskor
- följa enkla stickbeskrivningar
- sy korsstygn utifrån ett givet mönster

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 4

Eleven

- kan under handledning förverkliga kreativa idéer och prova på tekniska lösningar och planera en produkt som går att tillverka
- kan under handledning arbeta ändamålsenligt och genomföra sin plan med beaktande av arbets säkerheten
- behärskar de grundläggande teknikerna i slöjd, känner till centrala begrepp och basmaterial
- arbetar långsiktigt både i grupp och på egen hand, vill utvecklas som slöjdare och känner sitt ansvar för gemensamma arbetsredskap och för ordning och trivsamt i arbetsrummen
- förstår funktionsprincipen för teknologin i livsmiljön
- kan utvärdera och uppskatta sitt eget och andras arbete, lärande och arbetsresultat
- förhåller sig positivt till sitt eget och andra folkgruppers kulturarv.

ÅRSKURSERNA 5-9

Den centrala uppgiften inom slöjdundervisningen i årskurserna 5-9 är att eleven skall fördjupa och öka sina färdigheter och kunskaper så att han eller hon allt mera självständigt kan välja ändamålsenliga material, arbetssätt och arbetsredskap i slöjdprocessens olika faser. Eleven uppmuntras att planera innovativt och arbeta självständigt och långsiktigt. Eleven lär sig att uppskatta arbete och material av god kvalitet. Problemlösnings- och samarbetsförmågan övas upp genom gemensamma projekt inom slöjden och i integreringen med andra läroämnen. Samarbete med produktions- och kulturlivet på orten stimulerar eleverna att se skolan som en del av nu samhället. Processen från tanke till handling bör genomsyras av ett tänkande som baserar sig på hållbar utveckling.

I åk 5 har eleverna en termin teknisk- och en termin textilslöjd. Årskurs 6 och 7 omfattar en gemensam del som är lika för alla. Detta kan ske som projektarbete eller under bytesperioder. Utöver detta görs en valbar fördjupning. I årskurserna 8 och 9 är slöjd ett valfritt ämne.

ÅRSKURS 5-6

MÅL

Målen för årskurserna 1-4 fördjupas dessutom tillkommer följande mål:

Eleven skall

- lära sig planera och tillverka olika ändamålsenliga produkter av god kvalitet och i arbetet ta hänsyn till det etiska, ekologiska och ekonomiska värdet
- lära sig kritiskt reflektera över och sätta värde på sitt eget och andras arbete samt självständigt och i grupp söka kreativa lösningar på olika problem
- sätta sig in i kunskaper och färdigheter inom traditionell och modern teknologi som tillämpas i vardagslivet, fortsatta studier, i kommande arbetsuppgifter och under fritiden
- lära sig att följa säkerhetsföreskrifter för att kunna arbeta tryggt
- sätta sig in i nejdens formgivnings-, hantverks-, och teknologikultur och på så sätt få stoff för att bygga upp sin egen identitet.

CENTRALT INNEHÅLL I ÅK 5

TEKNISK SLÖJD

Planering och dokumentering

- göra en enkel skiss med mått över tänkt arbete
- läsa en enkel ritning
- val av material samt materialåtgång
- dokumentering och utvärdering av slöjdprocessen

Materialkännedom och arbetsskydd

- känna igen virke av furu, al och björk
- fanerskivans uppbyggnad och egenskaper
- igenkänning samt hantering av miljöfarligt avfall från t ex ytbehandling
- hur strömmen bryts med nödstoppknappen
- arbetsbänkens finesser för att arbeta tryggt
- träsvarven
- lära sig säkra arbetssätt med olika arbetsredskap och i olika situationer

Träteknik

- skruvförsedd limfogning
- dubbsvarvning
- rikt- och planhyvling med putshyvel
- gröp- och stämjärnens korrekta användning
- arbetsordningar
- ytbehandling

Metallteknik

- kapning samt böjning av metalltråd eller tunn plåt
- verktygslära bänksax, fil, plåtsax, hovtång, avbitare, lödkolv
- enkla cykelreparationer

TEXTILSLÖJD

Planering och dokumentering

- göra en enkel skiss med mått över tänkt arbete
- läsa ett enkelt mönster
- val av material samt materialåtgång
- dokumenterad beskrivning av planering, process och resultat

Materialkännedom och arbetskydd

- kläd- och textilvård
- återanvändning
- behandling av avfall från textilslöjden
- egenskaper för de material som används

Sömnad

- fördjupning av symaskinskunskaperna
- klädesplagg i trikå eller bomull

Garnteknik

- virkning

Specialteknik

- tygtryck, hobbyarbeten, läder

CENTRALT INNEHÅLL I ÅK 6

TEKNISK SLÖJD

Planering och dokumentering

- från skiss till teknisk ritning (linjer, mått, hål)
- hur läsa skalor?
- tillverka en måttförsedd ritning över ett tänkt arbete
- val av material samt materialåtgång
- dokumentering och utvärdering av slöjdprocessen

Materialkännedom och arbetskydd

- bekanta sig med styrofoamskivan
- hur bryta strömmen i en nödsituation

Träteknik

- centrumtappning
- arbetsbeskrivningar
- ytbehandling med god finish

Motor - elektronik

- enkla elkomponenter: lampan, elmotorn, torrbatteriet...
- öppen och slutna strömkrets
- volt, watt och ampere
- parallell- seriekoppling
- hemmets maskiner

TEXTILSLÖJD

Planering och dokumentering

- planering av eget arbete
- val av material samt materialåtgång

Materialkännedom och arbetskydd

- nytt av gammalt
- textilt problemavfall

Sömnad

- tillämpning av symaskinskunskaperna
- tillverkning av produkt efter eget val
- sy knapphål, knapp och dragkedja

Garnteknik

- stickning, avigt-rätt, avmaskning

Specialteknik

- ex. applikation, fribroderi, färgning, tygtryck, tovning, lapptechnik

ÅRSKURS 7

MÅL

Målen för årskurserna 1-6 fördjupas, dessutom tillkommer följande mål:

Eleven skall

- lära sig att planera och tillverka ändamålsenliga och estetiska produkter av god kvalitet samt att i sitt arbete beakta etiska ekologiska och ekonomiska värden
- sätta sig in i finländarnas och i tillämpliga delar också andra folkgruppers formgivnings-, hantverks-, och teknologikultur. Detta stoff används i elevens planeringsarbete och för att bygga upp den egna identiteten
- sätta sig in i kunskaper och färdigheter inom traditionell och modern teknologi som kan tillämpas i vardagslivet, i fortsatta studier, i kommande arbetsuppgifter och under fritiden

- lära sig att ta ställning till den teknologiska utvecklingen och dess betydelse för människans, samhällets och naturens välmåga
- lära sig att förstå företagsverksamhet och industriella produktionsprocesser.

CENTRALT INNEHÅLL I ÅK 7

Innehållet består av en, för alla elever, gemensam del och en valbar, fördjupad del.

TEKNISK SLÖJD

Planering och dokumentering

- idéer till produkter och processer
- teknisk ritning: linjer, skalor, projektioner CAD-program, materialberäkning
- dokumenterad rapport och utvärdering av slöjdprocessen, bilder och ritningar i rapporten

Materialkännedom och arbetskydd

- säkerhetsföreskrifter för material som används (kemikalier, lösningsmedel osv.)
- kunskap om sopsortering och miljöfarligt avfall vid hanteringen av spillmaterial, målfärger, lösningsmedel osv.
- bekanta sig med egenskaperna hos olika material och hur man utnyttjar dessa (t.ex. smide)
- bekanta sig med materialets inverkan på valet av bearbetningsmetod i trä- metall- och plastarbeten
- lära sig arbeta säkert i olika situationer och med olika arbetsredskap och maskiner
- säkerhetsfaktorer och regler som hänför sig till slöjdutrymmena

Träteknik

- lamellimning
- olika ytbehandlingar
- maskiner som kan användas: kontursåg, bandsåg, planhyvel, bormaskiner, stämbormaskin, svarv, fast monterad överhandsfräs, putsmaskiner

Metallteknik

- mätning, märkning,
- skjutmåttets användning
- handverktyg: filar, bågfil, bänksax osv.
- några olika tekniker att arbeta i metall
- maskiner som kan användas: smärgel, bandputsmaskin, vinkelslip, bandsåg, gassvets, MIG svets, elektrosvets, bormaskiner, svarv
- ytbehandling
- arbetsbeskrivningar

Motor- och elektroniklära

- ellärens grunder m.h.a. laborationsmaterial (spänning, ström, resistans, serie-, parallellkoppling)
- elektronikkomponenter och symboler
- kretskortstillverkning och enkla elektronikapparater arbetsbeskrivningar
- säkra el-kopplingar i hemmet
- universalinstrument: ohm, volt

TEXTILSLÖJD

Planering och dokumentering

- idéer till produkter och processer
- mönsterritningens grunder
- dokumenterad rapport och utvärdering av tillverkningsprocessen

Materialkännedom och arbetskydd

- textilkunskap och materialkännedom i anslutning till arbetsområdet
- skötsel, underhåll och återanvändning av textila produkter
- trygg och funktionell användning av arbetsredskap och maskiner i textilslöjdsalen
- skötsel och underhåll av maskiner och arbetsredskap

Sömnad

- kroppsått och måttabeller
- tillklippningsscheman och tygåtgångsberäkningar
- kostnadsberäkningar
- en mångsidig användning av symaskinen
- användning av overlockmaskin
- ändamålsenlig användning av olika textila material både i kläder och inredning
- textil- och modehistoria

GARNTEKNIK

- ett rundstickat arbete
- de vanligaste maskorna i virkning
- enkla stick- eller virkbeskrivningar
- olika förkortningar och tecken inom arbetsområdet

Specialteknik

- olika specialtekniker ex. broderi, tovning, lappteknik, tygtryck

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Visuell och teknisk planering

Eleven

- upptäcker problem självständigt och utvecklar idéer på ett kreativt sätt
- kan under handledning planera produkter i vilka eleven strävar efter att beakta tillbuds stående tid, redskap och material. Eleven strävar också efter att produkterna skall vara estetiska, ekologiska, hållbara, ekonomiska och ändamålsenliga
- uppfattar att de produkter som eleven planerat också förmedlar ett budskap till omgivningen
- dokumenterar en egen plan t.ex. med bilder, ord, teknikprover eller prototyper eller på annat sätt så att ursprungsidén och det sätt på vilket produkten skall tillverkas framgår av dokumentationen.
- kan under handledning använda inslag från finländska och andra folkgruppers formgivnings-, hantverks-, och teknologikultur.

Tillverkning

Eleven

- arbetar ändamålsenligt och omsorgsfullt enligt arbetarskyddsanvisningar och sköter om ordning och trivsel i sin arbetsmiljö
- behärskar de grundläggande teknikerna så att produkten blir ändamålsenlig, färdig,

ekologisk och estetisk

- kan arbeta målmedvetet både på egen hand och i grupp
- kan under handledning använda avancerad teknologi i sitt arbete och förstår teknologiska begrepp och system och tillämpningar av dessa
- kan tillämpa kunskaper och färdigheter från andra läroämnen.

Självvärdering och reflektioner över processen

Eleven

- kan under handledning granska sitt arbete och sitt lärande
- lägger märke till styrkor och svagheter i processen och i resultaten
- tål kritik i samband med utvärderingen och vill utveckla sin verksamhet på basis av responsen
- utvärderar sina idéer och produkter utgående från estetiska, ekonomiska, ekologiska och ändamålsenliga kriterier
- inser beroendeförhållanden mellan teknologi, kultur, samhälle och natur
- skapar sig en realistisk bild av sina färdigheter och utvecklingsmöjligheter.

7.18 gymnastik

ÅRSKURSERNA 1-2

Eleverna skall få känna glädje i och tillfredsställelse av att röra på sig. Undervisningen skall genomföras på ett lekfullt sätt i en uppmuntrande atmosfär utan att betona inbördes tävlan.

CENTRALT INNEHÅLL

Löpning

- variation av löptempo
- ergonomi

HOPP

- avstamp och landning

KAST

- bollkast och lyrtagning
- olika bollekar

Orientering

- orientering på skolområdet med enkel karta
- introduktion av grundläggande karttecken

Bollspel

- enkla bollspel inom- och utomhus
- introduktion av lagspel

Redskapsgymnastik

- öva balans, vighet, koordination och styrka
- användning av olika gymnastikredskap

Simning

- vattenvaneövningar

Skridskoåkning

- öva att knyta skridskorna själv
- åkning framåt
- träning i att åka bakåt, bromsa, falla och stiga upp

Skidåkning

- behärska utrustningen
- grundläggande teknik i klassisk stil
- kunna ta sig uppför backar, åka ner, ploga
- öva att falla och resa sig upp
- stavgrepp

ÅRSKURSERNA 3-4

Målet är att eleven lära sig behärska grundfärdigheterna inom gymnastikens delområden. Undervisningen genomförs på ett lekfullt sätt i en positiv anda. Gymnastiken skall ge positiva upplevelser som får ligga till grund för barnens fritidsaktiviteter. Grenfärdigheten betonas allt starkare såväl i inomhus- som utomhusgymnastiken. Undervisningen skall också stimulera eleven till att själv vara aktiv samt att använda sin kreativitet och fantasi.

CENTRALT INNEHÅLL

LÖPNING

- stående start
- stafetter
- olika löplekar

HOPP

- längdhopp med ansats och avstamp
- övervinna rädsla för höjdhopp
- grunderna i höjdhopp (olika tekniker)

KAST

- bollkastning med ansats
- kulstötning utan ansats
- turbospjut

ORIENTERING

- karpussel
- kartläsningsövning, t.ex. klassrummet, på skolgården, vandra tillsammans längs stigar och vägar
- fotoorientering
- orientering i liten skog
- stjärnorientering
- orienteringslekar: t.ex. på rymmen
- de vanligaste karttecknen: hus, väg, åker, skog och vattendrag

FOTBOLL

- bekanta sig med olika fotbollstekniker så som dribbling, nedtagning, passning och skott
- skolanpassade regler för småspel

FYRA MÅL

- kasta och ta lyra
- bekanta sig med olika slagtekniker så som knäppslag, grundslag
- spel med anpassade slagredskap och regler

INNEBANDY

- bekanta sig med olika innebandy tekniker så som dribbling, passning och skott
- skolanpassade regler för småspel

KORGBOLL

- bekanta sig med olika korgbolls tekniker så som studsa, passa och kasta
- anpassade spel

BRÄNNBOLL

- fånga och kasta en boll
- kan skolanpassade regler
- öva taktiskt tänkande

REDSKAPSGYMNASTIK

- olika variationer på kullerbytta
- förövningar för hjulning
- enkla övningar med räcke
- enkla övningar med plint, bock, rep och ringar
- enkla redskapsbanor och lekar

HANDREDSKAP

- olika övningar med ärtpåse, boll, hopprep och tunnband

MOTORISKA ÖVNINGAR

- olika hopp (x-hopp, skidhopp, indianhopp, hoppsteg och sidgalopp)
- mag- och ryggövningar
- avslappningsövningar
- spänn- och sträckövningar

RÖRELSE TILL MUSIK

- ringlekar
- stegserier
- fantasifulla rörelser till musik

SIMNING

- vattenvaneövningar
- grunderna i frisim (finländsk modell)
- grunderna i bröstsim (folkhälsans modell)
- vattenlekar
- eventuell märkestagning

SKRIDSKOÅKNING

- träna att ta på och av utrustning
- olika balansövningar
- glidövningar framåt och bakåt
- olika övningar för bromsning
- skolanpassade spel

SKIDÅKNING

- tränar att ta på och av utrustning
- olika lekar med och utan stavar
- bekantar sig med klassisk och fri stil
- skidutflykt

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 4

Allmänt

- visar att de kan ta hänsyn till kamrater och följa principer för rent spel
- kan fungera i grupp enligt överenskomna instruktioner

FRIDROTT

- behärskar grunderna i längd, höjd, bollkastning och löpning

ORIENTERING

- kan läsa de orienteringskartor som används för skolbruk
- känner till symbolerna för skog, åker, vattendrag och hus

BOLLSPEL

- behärskar grunderna i fotboll och fyra mål
- kan kasta, ta lyra samt sparka en boll
- kan följa regler och samarbeta
- behärskar grunderna i brännboll, innebandy, korgboll
- kan studsa, fånga och kasta en boll
- kan följa regler och samarbeta

REDSKAPSGYMNASTIK

- kan stå, böja, sträcka, rulla och rotera kroppen
- kan kullerbytta framlänges eller baklänges
- kan de grundläggande övningarna på skolans befintliga redskap

RÖRELSE TILL MUSIK

- kan våra vanligaste ringlekar
- behärskar enkla stegserier

SIMNING

- kan simma minst 50m

SKRIDSKOÅKNING

- kan åka framlänges, glida och bromsa

- behärskar grunderna samt känner till skolans regler för spel

SKIDÅKNING

- behärskar sin utrustning
- känner till teknikerna i både klassisk och fristil

ÅRSKURSERNA 5-6

I årskurs 5-6 strävar man till att bibehålla intresset för gymnastik, idrott och friluftsliv. Kunskaperna inom gymnastikens delområden fördjupas och eleven ges möjlighet att i olika moment uttrycka sin kreativitet. I undervisningen betonas fortfarande lekfullheten i en positiv atmosfär. Övningar med avsikt att upprätthålla spänsten och öka muskelstyrkan ges mera utrymme.

CENTRALT INNEHÅLL

LÖPNING

- utveckling av löptekniken på ett lekfullt sätt
- stafettlöpning
- uthållighetslöpning
- reaktionslöpning

HOPP

- längdhopp med ansats och avstamp
- utveckling av höjdhoppstekniken

KAST

- spjutkast (turbospjut)
- kulstötning

ORIENTERING

- användning av karta och eventuellt kompass
- repetition av gamla och introduktion av: sten, myrstack, dike, elledning, grop
- fri-, stjärn- och linjeorientering i varierande terräng
- allemansrätten

FOTBOLL

- utveckla olika fotbollstekniker såsom dribbling, nedtagning, passning, skott och nick
- skolanpassade regler för småspel

BOBOLL

- utveckla kasttekniken
- öva att ta lyra med hjälp av plockhandske
- utveckla olika slagtekniker såsom knäppslag och grundslag
- anpassade spel

INNEBANDY

- utveckla olika innebandy tekniker så som dribbling, passning och skott

- skolanpassade regler för småspel

KORGBOLL

- utveckla olika korgbollstekniker så som dribbling, passning och korgkast
- anpassade spel

VOLLEYBOLL

- öva fingerslag
- anpassade spel med mjukboll

BRÄNNBOLL

REDSKAPSGYMNASTIK

- hopp med ansats från satsbräda ev. trampett
- hjulning
- räck: kringslag och överstag
- förövningar för hand- och huvudstående
- fortsatta övningar med plint, bock, rep och ringar
- olika typer av redskapsbanor och lekar

HANDREDSKAP

- fortsatta övningar med hopprep, tunnband och boll

MOTORISKA ÖVNINGAR

- kombinationer av olika hopp i serier (x-hopp, skidhopp och sidgalopp)
- mag- och ryggövningar
- avslappningsövningar

RÖRELSE TILL MUSIK

- ringlekar
- någon folkdans eller sällskapsdans
- stegserier (aerobic)

SIMNING

- vattenvaneövningar och vattenlekar
- olika simsätt (rygg-, fri- och bröstsim)
- livräddningens grunder
- hopp från trampolin
- dykning
- eventuell märkestagning

SKRIDSKOÅKNING

- behärskar sin utrustning
- vändningar, glidövningar och enkla hopp
- cirklingar
- egna program med olika rörelsekombinationer
- anpassade spel
- tekniker för isspel, passning, mottagning, dribbling, skott

SKIDÅKNING

- behärskar sin utrustning
- övar klassisk och fri stil
- olika lekar med och utan stavar
- skidutflykt

PROFIL FÖR GODA KUNSKAPER I SLUTET AV ÅRSKURS 6

FRIIDROTT

- behärskar stafettlöpning
- kan kasta spjut
- kan stöta kula

ORIENTERING

- kan de vanligaste karttecknena
- kan röra sig i naturen med hjälp av grundkarta och med respekt för naturen

BOLLSPEL

- kan spela skolanpassad boboll och fotboll
- kan fungera som lagspelare
- kan spela skolanpassad volleyboll, innebandy, korgboll

REDSKAPSGYMNASTIK

- kan hjula
- kan utarbeta korta program med handredskap

RÖRELSE TILL MUSIK

- kan någon folkdans
- kan utföra någon stegserie

SIMNING

- kan simma 200 m med något av simsätten rygg-, fri- eller bröstsim
- känner till grunderna i livräddning
- kan hoppa från trampolin (1 m)

SKRIDSKOÅKNING

- kan bromsa
- kan vända
- kan åka på ett ben
- behärskar cirkling framlänges
- klarar av enkla hopp och landning
- kan spela skolanpassade isspel

SKIDÅKNING

- kan åka skidor i klassisk och fri stil

ÅRSKURSERNA 7-9

Målet är att eleverna skall utveckla en fysiskt aktiv och sund livsstil. Skolgymnastiken gynnar såväl fysiska prestationer som teoretiskt tänkande. Det centrala i undervisningen är att

tillgodose elevernas rörelsebehov, att skapa glädje genom fysisk aktivitet och att ge positiva erfarenheter som kan bygga upp självförtroendet. Ett regelbundet aktivt deltagande i skolgymnastiken ger eleven ett välbehövligt avbrott från mera teoretiska ämnen. I undervisningen bör man eftersträva ett klimat som även utvecklar den sociala samvaron.

CENTRALT INNEHÅLL

LÖPNING

- fortsatt utveckling av löptekniken
- häcklöpning
- stafettlöpning
- uthållighetslöpning
- snabbhets- och uthållighetstest

HOPP

- fortsatt utveckling av längdhopp med ansats
- fortsatt utveckling av höjdhopstekniken
- grunderna i tresteg

KAST

- spjutkast
- kulstötning
- diskus

MÅNGKAMP

ORIENTERING

- användning av karta och kompass
- repetition av gamla karttecken och introduktion av nya: höjdkurvor och olika terrängtyper
- vägval
- fri-, stjärn-, ban- och linjeorientering i varierande terräng
- repetition av allemansrätten

FOTBOLL

- fortsatt utveckling av olika fotbollstekniker såsom dribbling, nedtagning, passning, skott och nick
- betoning av spelmässigt tänkande
- "Fair Play"

BOBOLL

- fortsatt utveckling kasttekniken
- öva att ta lyra med hjälp av plockhandske
- utveckla olika slagtekniker så som knäppslag och grundslag
- olika typer av spel
- utveckling av taktiskt tänkande

ANDRA LAGSPEL

- ultimate
- spel med oval boll
- ev. golf

- beachvolley
- skolanpassade spel

INNEBANDY

- fortsatt utveckling av olika innebandytekniker såsom dribbling, passning och skott
- utveckling av taktiskt tänkande
- turneringar

KORGBOLL

- fortsatt utveckling av olika korgbollstekniker såsom dribbling, passning och korgkast
- lay-up
- anpassade spel
- Street basket

VOLLEYBOLL

- fortsatt övning av fingerslag
- öva baggerslag och underhandsserve
- anpassade spel

ANDRA SPEL

- brännboll
- handboll
- racketspel såsom badminton, bordtennis och squash
- bowling
- skolgolf

REDSKAPSGYMNASTIK

- hopp med ansats från satsbräda och trampett
- hjulning
- räck: kringslag och överslag ev. kippen
- hand- och huvudstående
- övning på barr och bom
- fortsatta övningar med plint, bock, rep och ringar
- olika typer av redskapsbanor och övningar
- parterrgymnastik
- stationsträning

HANDREDSKAP

- fortsatta övningar med hopprep, tunnband och boll
- övning med gymnastikband och käglor

MOTORISKA ÖVNINGAR

- kombinationer av olika hopp i serier (x-hopp, skidhopp och sidgalopp)
- mag- och ryggövningar
- styrketräning
- avslappningsövningar
- muskelkonditionstest

RÖRELSE TILL MUSIK

- polonäs
- vals, bugg och foxtrot
- step-up, aerobic och olika rörelser till musik

SIMNING

- fortsatt utveckling av olika simsätt (rygg-, fri- och bröstsim)
- livräddning
- hopp från trampolin
- dykning
- eventuell märkestagning
- vattenspel

SKRIDSKOÅKNING OCH ISSPEL

- vändningar, glidövningar och enkla hopp
- cirklingar framåt och bakåt
- egna program med olika rörelsekombinationer
- anpassade spel, med och utan klubba
- stafetter
- short-track

SKIDÅKNING

- övar klassisk och fri stil
- olika övningar med och utan stavar (Skidkul)
- stavgång
- skidutflykt
- olika former av utförsåkning

Individuella val

- eleverna ges möjlighet att välja och träna sin favoritgren och att stifta bekantskap med nya grenar

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

ALLMÄNT

- kommer i tid till lektionen, är ändamålsenligt utrustad samt sköter sin hygien efter lektionen
- tar ansvar för utrustning och visar hänsyn
- uppvisar aktivitet och deltar efter egna förutsättningar
- kan träna självständigt i en handled situation
- har förmåga och vilja att samarbeta i grupp.

FRIIDROTT

- kan löpa långa och korta sträckor
- kan kombinera ansats och avstamp i längd- och höjdhopp
- känner till grunderna för tekniken i kulstötning, diskus- och spjutkastning.

ORIENTERING

- kan orientera sig med hjälp av karta
- känner till de grundläggande karttecknen
- kan rikta en karta med hjälp av kompass
- känner till allemansrätten.

BOLLSPEL

- behärskar grundteknikerna och reglerna i fotboll och boboll
- deltar aktivt i spelet och kan visa hänsyn gentemot med- och motspelare
- kan dribbla bollen med båda händerna i basket samt känner till kastteknik, lay-up och de grundläggande spelreglerna
- behärskar volleybollens underhandsserve, kan slå finger- och baggerslag samt känner till de grundläggande spelreglerna
- behärskar användningen av innebandyklubban samt kan delta i spelet under ordnade former.

REDSKAPSGYMNASTIK

- kan göra kullerbytta framåt och bakåt samt känner till grunderna för hjulning, hand- och huvudstående
- kan utföra grundläggande hopp på trampet och satsbräda
- känner till samt prövar på olika övningar på bom och räck
- kan utföra grundläggande övningar med handredskap.

RÖRELSE TILL MUSIK

- behärskar någon finländsk folk- eller sällskapsdans, såsom vals, foxtrot, bugg eller polonäs
- kan utföra rörelser till musik i exempelvis aerobic eller konditionscirkel
- uppvisar rytmisk kreativitet i sina rörelser.

SIMNING

- kan simma 500 m varav 100 m på rygg
- känner till grunderna för livräddning
- prövar på och känner till grunderna i fri-, rygg- och bröstsim
- hoppar från 3 m
- prövar på dykning.

SKRIDSKOÅKNING OCH ISSPEL

- kan skrinna, svänga framåt och bakåt samt bromsa
- prövar på olika balansövningar
- följer uppgjorda regler för isspel.

SKIDÅKNING

- deltar i undervisningen
- behärskar grundläggande tekniker som krävs för klassisk och fri stil
- känner till olika former av utförsåkning.

7.19 HUSLIG EKONOMI

Undervisningen i huslig ekonomi ska ge eleverna den kunskap och de praktiska färdigheter som de behöver för att klara sig i det dagliga livet. Uppgiften är att handleda och inspirera eleverna att ta ansvar för sin hälsa, sina människorelationer och sin ekonomi samt för trivseln och tryggheten i närmiljön. Undervisningen skall basera sig på praktisk verksamhet och grupparbete. Syftet med undervisningen i huslig ekonomi är att utveckla praktiska arbetsfärdigheter, samarbetsförmåga och kunskapssökning som behövs för att klara sig i det dagliga livet samt att tillämpa färdigheterna i vardagen. Uppgiften är att handleda eleven att ta ansvar för sin hälsa, sina människorelationer och sin ekonomi samt för trivseln och tryggheten i närmiljön. Undervisningen i huslig ekonomi skall basera sig på praktisk verksamhet och grupparbete samt beakta elevens egna utgångspunkter och ge stöd för en helhetsinriktad tillväxt. Läroämnet gör eleven förtrogen med många frågor som är viktiga för människans välfärd och ett gott liv, frågor som angår den unga själv, hemmet och familjen samt deras förhållande till det föränderliga samhället och den föränderliga miljön. Undervisningen i huslig ekonomi erbjuder möjligheter att integrera undervisningen och samarbeta med andra läroämnen och att praktiskt tillämpa kunskaper från många olika ämnesområden.

ÅRSKURS 7

MÅL

Eleven skall

- lära sig att förstå vilken betydelse goda seder och jämställdhet har för individens och familjens välbefinnande
- lära sig att reflektera över hur man bemästrar vardagen i ett hushåll och över hur detta påverkar egna val och eget handlande
- lära sig att utföra enkla sysslor i anslutning till mathushållning, bostad och textilier och att använda ämnen, redskap och arbetsmetoder som är ändamålsenliga, trygga och i överensstämmelse med en hållbar utveckling
- lära sig att handla medvetet och ansvarsfullt som konsument samt vara medveten om vilka problem som är förknippade med konsumtion
- lära sig att vara medveten om den nationella kultur som hör samman med sysslorna i hushållen samt att förstå vilka möjligheter internationalisering och mångkulturalism innebär
- kunna planera, samarbeta, ta ansvar och vara kreativ i grupp
- förstå vikten av hygien samt rätta och trygga arbetsmetoder
- förstå vikten av vett och etikett
- känna till olika traditioner i hemmet
- få stifta bekantskap med nationella och internationella maträtter
- kunna välja mat och tillredningsmetoder som främjar hälsan och välbefinnandet.

CENTRALT INNEHÅLL

Familjen och livet tillsammans med andra

- gott uppförande, seder och bruk och hemmets högtider
- socialt ansvar och en empatisk atmosfär
- jämställdhet och tidsanvändning i familjen
- gott uppförande
- samarbete, hjälpsamhet och hänsynstagande
- mattraditioner och familjehögtider
- arbetsfördelning inom familjen

Näring och matkultur

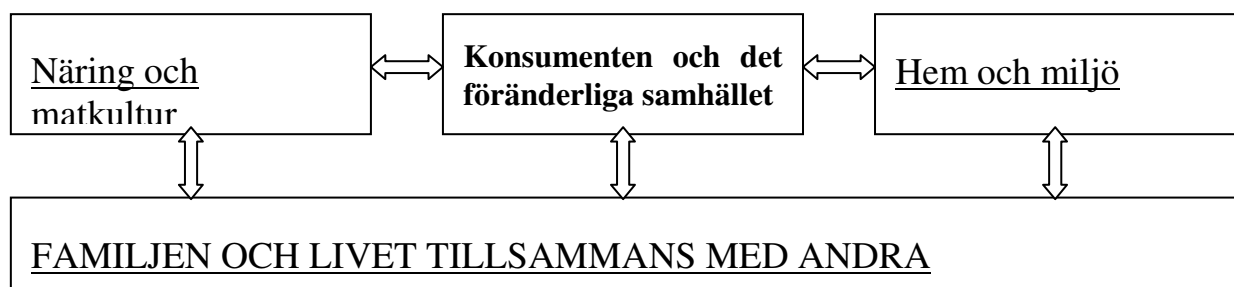
- näringsrekommendationer och hälsosam föda
- födans kvalitet och ofarlighet
- grundläggande matlagningmetoder
- planering av måltider samt olika måltidssituationer i den finländska matkulturen
- hur matkulturerna förändras
- arbetsredskap och material
- grundläggande matlagningmetoder
- dukning och servering
- vad innehåller maten? (livsmedel - näringsämnen)

Konsumenten och det föränderliga samhället

- planering av den egna penninganvändningen
- konsumentens ansvar och möjligheter att påverka
- att skaffa och använda produkter och tjänster
- konsumtionens inverkan på miljön
- pengarnas betydelse t.ex. köpa färdigt-göra själv
- konsumentens rättigheter och skyldigheter
- tillgodogöra sig produktinformation

Hem och miljö

- skötsel av bostad och textilier
- hushållets avfallshantering
- användning av hushållsmaskiner och apparater i hemmet
- rengöring
- städning
- klädvård
- avfallshantering, återvinning och energibesparing
- hushållsmaskiner

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Samarbets- och interaktionsfärdigheter

Eleven

- kan uppföra sig väl och i sitt uppförande ta hänsyn till andra samt fungera självständigt och i grupp
- känner till grunderna för planering, rättvis arbetsfördelning och tidsanvändning i hushållsarbetet och kan tillämpa dem i en lärandesituation.

Skicklighet i praktiskt arbete

Eleven

- känner till olika livsmedels egenskaper, de vanligaste matlagningsmetoderna samt kan tillämpa denna kunskap i matlagningen
- kan under handledning tillreda finländska basmaträtter och bakverk och komponera sin måltid med beaktande av näringsrekommendationer
- kan använda sig av ändamålsenliga arbetssätt och använda de vanligaste hushållsmaskinerna och -redskapen på ett tryggt sätt
- kan tolka skötselansvisningar för textilier och vårda de vanligaste textilierna
- kan utföra vanliga städssysslor i hemmet
- kan handla på ett för miljön skonsamt sätt, välja ändamålsenliga tvätt- och rengöringsmedel samt utföra en första sortering av hemmets avfall.

Färdigheter i informationssökning och informationshantering

Eleven

- kan söka och utnyttja information om huslig ekonomi ur olika källor, tolka de vanligaste produkt- och förpackningsbeteckningarna och symbolerna samt reflektera över tillförlitligheten i olikartad information
- kan i huvuddrag beskriva vad hushållskostnaderna består av och göra upp en plan för sin penninganvändning
- känner till en konsuments viktigaste ansvar och påverkningsmöjligheter.

7.20 VALFRIA ÄMNER OCH VALFRIA STUDIER

VALFRIA ÄMNER

De långa tillvalen (s.k. valfria ämnen) i åk 8-9 delas in i A-, B- och C-tillval. Eleven väljer ett ämne ur vardera gruppen och har alltså tre valfria ämnen. Alla dessa valfria ämnen är tvååriga. Omfattningen på årsbasis är två veckotimmar, m.a.o. totalt fyra veckotimmar i varje ämne under åk 8-9.

***A-tillvalet** undervisas i 70-minuterssystemet i lektionspass enligt 1 x 70 minuter, en gång i veckan under två perioder och två gånger i veckan under en period.*

Ämnen i A-tillvalet:

1. Tyska
2. Franska/Ryska
3. Finsk konversation
4. Motor och elektronik

5. *Textilslöjd*
6. *Data*
7. *Idrott*

B- och C-tillvalet undervisas i 70-minuterssystemet under två efterföljande lektionspass enligt 2 x 70 minuter, en gång i veckan under två perioder och med en nollperiod.

Ämnen i B-tillvalet:

1. *Träslöjd*
2. *Metallslöjd*
3. *Textilslöjd*
4. *Huslig ekonomi*
5. *Data*
6. *Bildkonst*

Ämnen i C-tillvalet:

1. *Träslöjd*
2. *Metallslöjd*
3. *Textilslöjd*
4. *Huslig ekonomi*
5. *Media*
6. *Musik*

BILDKONST

Eleven ska få fördjupa sig i de konstnärliga färdigheter och kunskaper som lärts ut i åk 1-9.

MÅL

Eleven skall

- uppmanas att arbeta självständigt för att uppnå ett experimentellt undersökande och kreativt arbetssätt
- få utveckla sin estetiska medvetenhet
- kunna använda sig av de tekniker och kunskaper som lärts ut på ett naturligt och självständigt sätt
- kunna följa en given tidtabell
- kunna arbeta självständigt, visa intresse och ta ansvar för sitt arbete och material
- kunna uppskatta andras arbete

CENTRALT INNEHÅLL

- olika ritstift: blyerts, grafit, tusch, kol
- olika kriter: torrpastell, oljepastell, vaxkriter
- målning: akvarell, akryl, oljemålning
- formgivning och konstruktion, keramik, papier maché, metalltråd, galler
- drejning

KRITERIERNA FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- kan uttrycka sig visuellt

- kan använda metoder för bildkomposition samt viktiga material och tekniker i bildkonsten
- kan i sitt arbete välja de material och tekniker som lämpar sig bäst för ändamålet
- kan redogöra för bildskapandet som en process som sträcker sig från skisser till färdiga arbeten
- kan undersöka och tolka bilder i konst och medier
- känner till planerings- och formgivningsprocessens olika skeden och kan tillämpa dem i sitt arbete
- kan följa en given tidtabell
- kan iaktta och bedöma sitt lärande och utnyttja andras respons i sitt arbete
- kan arbeta såväl självständigt som interaktivt tillsammans med andra i enlighet med vad uppgiften kräver
- kan under handledning använda konstverk, bilder i omgivningen, natur och bebyggelse, böcker, tidningar, museer, gallerier och Internet som källor för information och upplevelser
- kan ta ansvar för sitt eget och andras material.

DATA

Undervisningen syftar till att ge eleverna grunderna i de vanligaste verktygsprogrammen och vana i att arbeta med en modern datautrustning. Eleven skall även få en helhetsbild av den digitala informationshanteringen både lokalt och i nätverk, samt en viss förståelse för de möjligheter det ger individen och samhället.

MÅL

Eleven skall

- känna till persondatorns delar och uppbyggnad
- lära sig använda skolans ”utrustning” och lokala nätverk
- kunna hämta, lagra och namnge information korrekt
- känna till hur information lagras och hanteras
- lära sig grunderna i de vanligaste verktygsprogrammen
- lära sig hantera flera program och filer samtidigt
- lära sig använda Internet på ett ändamålsenligt och ansvarsfullt sätt
- kunna söka och kritiskt granska information på Internet
- lära sig grunderna i ett multimedieprogram
- kunna publicera och uppdatera en egen hemsida
- bekanta sig med datorns historia
- bekanta sig med datasäkerhet, virus

CENTRALT INNEHÅLL

Datorutrustning

- datorns delar
- datorns kringutrustning
- datorns utveckling

Filhantering

- känna igen och kunna hantera olika filtyper
- skapa, flytta och radera kataloger/mappar

Textbehandling

- skapa dokument med korrekt uppställning
- formatera dokument
- skapa massbrev
- infoga och hantera olika typer av objekt i ett dokument
- lagra dokument i egen och i gemensam mapp
- skriva ut på olika typer av skrivare

PRESENTATION

- infoga och hantera olika objekt i en presentation (egna foton, inspelat tal, musik)
- tidsinställningar
- visningseffekter
- utskriftshantering

Databas

- skapa register
- uppdatera, sortera

Multimedia

- infoga och hantera olika objekt i ett multimedieprogram
- visningseffekter
- skapa och hantera ljudfiler
- digital fotohantering
- planering och genomförande av ett större projekt

Datakommunikation

- användning av e-post, adressbok och bifogad fil
- publicering och uppdatering av hemsida
- virus och säkerhet
- vett och etikett på nätet
- lagstiftning
- ftp och diskussionsgrupper

Datorergonomi

- bildskärmens placering och inställningar
- rätt arbetsställning
- tiofingersystemet

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

ELEVEN

- kan i sitt arbete smidigt och ändamålsenligt använda skolans utrustning
- kan hantera de vanligaste verktygsprogrammen och flytta data mellan dem
- kan självständigt utföra merparten av sina uppgifter
- kan under handledning även använda avancerad teknologi
- kan känna igen och namnge datorns centrala delar
- kan ansvarsfullt och på egen hand söka information på Internet
- kan hantera e-post
- kan självständigt planera och genomföra ett multimedieprojekt

- kan under handledning publicera och uppdatera en hemsida
- kan iaktta vett och etikett på Internet

FINSK KONVERSATION

MÅL

Eleven skall

- kunna berätta om sig själv, sin familj och sina intressen
- kunna berätta om utseende och klädsel
- kunna berätta om skolan
- kunna berätta om olika yrken
- kunna beställa mat på restaurang
- kunna ringa enkla telefonsamtal
- kunna beställa rum på hotell
- kunna diskutera en film de sett
- kunna berätta om resor och andra länder
- kunna artighets- och hälsningsfraser
- kunna ställa frågor till andra

CENTRALT INNEHÅLL

Eleven kan göra sig förstådd på finska och använda språket som ett naturligt medel i kommunikation. Eleven skall också förstå tilltal och kunna reagera på dem.

KRITERIER FÖR VITSORDEN 5-10 VID SLUTBEDÖMNINGEN

10	mycket positiv inställning
mycket aktiv och kreativ
tar egna initiativ och kan använda språket "ledigt"
gör ytterst få språkfel
kan tillämpa teorin i praktiken
9	positiv, aktiv och kreativ
vågar uttrycka sig på finska
kan tala "ledigt", gör få språkfel
8	positiv och aktiv
vågar använda finskan
talar relativt felfritt
7	rätt aktiv
kan göra sig förstådd i vardagliga situationer
"pratar på" fast man inte helt behärskar konstruktionerna
6	passiv, "låst"
klarar enbart av att uttrycka sig efter modell
har svårt att tillämpa det man lärt sig på "vanliga" finska timmar
5	mycket passiv
kan endast enstaka ord
kan inte alls tillämpa det man lärt sig på "vanliga" finska timmar

HUSLIG EKONOMI

MÅL

Eleven skall

- förstå betydelsen av positiva människorelationer och goda seder
- lära känna sina egna resurser och utnyttja dem rätt
- förstå betydelsen av näringsrekommendationer och kunna välja livsmedel och tillredningsmetoder som främjar hälsan och välbefinnandet
- förstå vikten av hygien samt rätta och trygga arbetsmetoder
- kunna planera, samarbeta, ta ansvar och vara kreativ i grupp
- kunna handla ekonomiskt och miljövänligt
- känna till specialdieter, landskapsrätter och internationella maträtter
- känna till olika traditioner i hemmet, seder och bruk

CENTRALT INNEHÅLL

Eleverna skall kunna tillämpa och vidareutveckla de färdigheter som man erhållit i årskurs sju. Tyngdpunkten läggs på praktiskt arbete.

KRITERIERNA FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN; SE KAP 7.19

IDROTT

MÅL

Eleven skall

- få uppleva att det är viktigt att anstränga sig för att lära sig och komma i kontakt med olika idrottsformer och få idrottsliga erfarenheter
- känna till sina eventuella svagheter och vara villig att förkovra sig
- förstå vikten av att främja hälsan genom motion
- bli intresserad av andra grenar än den hon/han själv utövar samt även bekanta sig med mera ovanliga idrottsformer (t ex klättring, äventyrsbanor och samarbetsövningar)
- visa ett äkta intresse för olika idrottsformer, hon/han vill verkligen lära sig något nytt
- kunna testa sin kondition och rörelsebehärskning, dra slutsatser av resultaten och handla i enlighet med dessa
- kunna träna individuellt under handledning.

CENTRALT INNEHÅLL

- mångsidig gymnastikundervisning
- fördjupning av det centrala innehållet inom gymnastiken som gemensamt ämne (kap. 7.18).

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN; SE KAP 7.18

MEDIA

I undervisningen tas upp olika metoder för visuell kommunikation.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att vara kritisk i sitt förhållande till bilder
- lära sig att granska bildens funktion i medierna

- lära sig analysera bild och film

CENTRALT INNEHÅLL

Eleven ska bekanta sig med

- systemkameran
- digitalkameran
- digitalvideokameran

Eleven ska pröva på

- att fotografera med olika typer av film
- att arbeta i mörkrum
- att skriva filmmanus och storyboard
- att filma och redigera egen film
- att göra en skoltidning eller skolkatalog

KRITERIERNA FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- kan uttrycka sig visuellt
- kan använda metoder för bildkomposition
- kan i sitt arbete välja de material och tekniker som lämpar sig bäst för ändamålet
- kan undersöka och tolka bilder i olika medier
- behärskar grunderna i visuell kommunikation och medieteknologi; fotografering eller videofilmning, digital bildbehandling och grafisk planering
- kan analysera medieframställningar vad gäller innehåll, uppbyggnad och visuellt utförande
- kan iaktta och bedöma sitt lärande och utnyttja andras respons i sitt arbete
- kan arbeta såväl självständigt som interaktivt tillsammans med andra i enlighet med vad uppgiften kräver
- kan under handledning använda bilder i omgivningen, natur och bebyggelse, böcker, tidningar, och Internet som källor för information och upplevelser.

MUSIK

Syftet är att befästa och vidareutveckla de färdigheter som eleven tidigare uppnått och allt större vikt läggs vid att eleven i en spelsituation ska klara av att genomföra en stämma eller ett instrumentarrangemang utan stöd av andra. Samtidigt betonas slutresultatet allt mer och olika former av uppträdande får en naturlig plats i samband med musicerandet.

MÅL

Eleven skall

- stärka sångförmågan i fråga om såväl solo- som stämsång
- utvidga sin sång- och spelförmåga till att även omfatta skicklighet i att möta en publik
- fördjupa sin kunskap om olika stilar inom klassisk och modern musik och lära sig att urskilja särdrag till hjälp för det egna musicerandet
- befästa och utöka de musikteoretiska kunskaperna
- lära sig grunderna i ljudteknik både i fråga om inspelning och PA samt bekanta sig med datorn som hjälpmedel
- utveckla musikintresset och förmågan till egna musikaliska initiativ i olika sammanhang.

CENTRALT INNEHÅLL

SÅNGER

- varierande repertoar upp till tre stämmor
- sånger på engelska, pop- och rockmusik
- psalmer
- sånger enligt aktuella teman
- musikallåtar

SPEL

- gitarr, trummor, elbas, synth, percussion
- bandspel

LYSSNANDE

- enligt aktuella teman

RYTM OCH RÖRELSE

- koppling till ensemblespel, koreografi till låt

GRUNDBEGREPP

- tonarter (C, G, D, F, Bb och motsvarande parallella molltonarter)
- ackord (färgningar)
- riff, solo, stick, bridge, intro, outro
- fill, break, shuffle

SKAPANDE

- komponering av egna låtar

INSTRUMENTKÄNNEDOM

- PA-system och förstärkare
- datorn som musikinstrument

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Eleven

- deltar i unison sång och kan sjunga rytmiskt och melodiskt rätt
- behärskar grundtekniken på några rytm-, melodi- och ackordinstrument och kan delta i samspel
- har en förmåga att bidra med egna idéer men även visa hänsyn när han eller hon musicerar tillsammans med andra
- kan koncentrerat öva in ett musikstycke och vågar uppträda med det inför publik
- kan lyssna till musik och göra iakttagelser om såväl förtjänster som brister i det lyssnade
- kan använda musikaliska begrepp i samband med musicerande och musiklyssnande
- kan använda musikens element som byggnadsmaterial för att utveckla och förverkliga egna musikaliska idéer och tankar.

SLÖJD

Elevernas intresse och ambitioner styr valet av teman. Eleverna arbetar individuellt eller i grupp. Elevernas uppmuntras till en allt självständigare slöjdprocess.

MÅL

Eleven skall

- fördjupa och komplettera tidigare inlärd kunskaper
- öva och utveckla sin problemlösningsförmåga och förmåga att söka information
- uppfatta slöjdprocessens förlopp. Målet är en elev som tar egna initiativ och klarar av att arbeta självständigt och säkert
- i sitt arbete beakta ekonomiska, estetiska och praktiska funktioner samt en hållbar utveckling av miljön
- fördjupa och utveckla sin förmåga att planera, dokumentera och utvärdera sin slöjdprocess
- få inblick i hemkommunens produktionsliv och företagsamhet samt ortens skolor.

CENTRALT INNEHÅLL I TRÄSLÖJD

Planering och dokumentation

- självständig planering av arbetsområdet
- mångsidig rapportering av slöjdprocessen
- kritisk utvärdering av arbetsprocess och resultat

Arbetsområden

- maskinarbete och fogar
- bruksföremål
- slutarbete
- studiebesök till företag och skolor

CENTRALT INNEHÅLL I METALLSLÖJD

Planering och dokumentation

- självständig planering av arbetsområdet
- mångsidig rapportering av slöjdprocessen
- kritisk utvärdering av arbetsprocess och resultat

Arbetsområden

- metallteknik
- bruksföremål
- slutarbete
- studiebesök till företag och skolor

CENTRALT INNEHÅLL I MOTOR OCH ELEKTRONIK

Planering och dokumentation

- självständig planering av delar av arbetsområdet
- mångsidig rapportering av slöjdprocessen
- kritisk utvärdering av arbetsprocess och resultat

Arbetsområden

- 2- och 4-taktsmotorn
- mopeden och enkel fordonsservice
- elektronikens grunder och byggprojekt
- studiebesök till företag och skolor

CENTRALT INNEHÅLL I TEXTILSLÖJD

Planering och dokumentering

- självständig planering av arbetsområdet
- kritisk utvärdering av arbetsprocess och resultat

Materialkännedom och arbetskydd

- lär sig ta ställning till den teknologiska utvecklingen och dess betydelse för människans, samhällets och naturens välmåga
- lär sig att beakta ergonomins och arbetskyddets betydelse för den egna hälsan

Sömnad

- plagg med moderiktiga skärningar och detaljer
- specialsömmar, pressarfötter och nålar
- olika textila material och deras användningsmöjligheter både i kläder och inredning
- overlockmaskin

Garnteknik

- kombination av maskor och färger till olika slag av mönster
- mönsterbeskrivningar
- fria och bundna sömsätt inom broderi
- montering av olika slags arbeten

Specialteknik

- fördjupar kunskaperna inom olika specialtekniker ex. vävning, tygtryck, applikation

KRITERIERNA FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN; SE KAP 7.17

FRANSKA, TYSKA OCH RYSKA

Franska, tyska och ryska är valfria ämnen i åk 8-9, 2 h/v. Studierna i valfria språk koncentrerar sig på muntlig kommunikation i de allra vanligaste situationerna i vardagslivet. Samtidigt fungerar de som en inledning till långsiktigare studier i språket i fråga i utbildningen på andra stadiet. Dessa grunder för läroplanen har utarbetats för fyra årsveckotimmar.

MÅL

Språkfärdighet

Eleven skall

- tillägna sig ett gott uttal
- lära sig att i enkla dialoger samtala om sig själv samt uttrycka omedelbara behov
- lära sig att förstå enkla frågor, anvisningar, önskningar och förbud
- lära sig att läsa enkla skriftliga meddelanden och enkla instruktioner
- lära sig att skriva olika typer av korta meddelanden samt i skrift kunna berätta om sig själv och sin närmaste krets.

Kulturell kompetens

Eleven skall

- lära känna den främmande kulturen och dess värderingar
- lära sig att kommunicera på ett sätt som är naturligt för den främmande kulturen
- lära sig den främmande kulturens vett och etikett.

Strategier för inläring

Eleven skall lära sig

- att frimodigt använda sina språkkunskaper
- att dra nytta av sina kunskaper i andra språk
- att utnyttja olika hjälpmedel
- att bedöma sitt eget arbete och vid behov ändra sitt arbetssätt.

CENTRALT INNEHÅLL

SITUATIONER OCH ÄMNESOMRÅDEN

- att hälsa och presentera sig
- att tacka och be om ursäkt
- hem och familj
- skola och fritid
- måltider och fester
- shopping och restaurangbesök
- resor

Strategier för att kommunicera

- att känna igen det väsentliga i talad och skriven text
- att kunna hitta bestämd, avgränsad information i text och tal
- att planera den egna kommunikationen
- att iaktta det egna språkbruket
- att i dialoger använda sig av samtalspartnerns hjälp
- att använda skriftliga hjälpmedel i den egna framställningen

Strukturer

- satsbildning och central grammatik som är väsentlig för kommunikation på ifrågavarande språk

FRANSKA

ÅRSKURS 8

- uttal och satsmelodi
- alfabetet
- substantiv: bestämd och obestämd artikel, pluralbildning
- adjektiv: böjning och placering
- verb: *-er*-verb i presens, *être*, *avoir*, *faire* och *aller* i presens
- pronomen: subjektsformer, possessiva pronomen
- negationer
- att ställa frågor
- räkneord

ÅRSKURS 9

- genitiv

- konstruktionen ”*pas de*”
- tidsuttryck: klockan, veckodagar, datum, årtider
- väder
- nationalitetsord, länder, språk
- verb: *vouloir, pouvoir, savoir, venir* i presens, - futur proch, - passé composé med *avoir*

TYSKA

ÅRSKURS 8

- räkneord
- klockslag, veckodagar, månader
- substantiv: - bestämd och obestämd artikel, pluralformer
- personliga pronomen
- possessiva pronomen *mein* och *dein*
- verb: böjning i presens, modala hjälpverb, skiljbara verb
- frågeord och frågesatser
- ordföljd
- nekande satser

ÅRSKURS 9

- ackusativ
- dativ
- imperfekt av *haben* och *sein*
- possessiva pronomen
- perfekt
- de vanligaste prepositionerna

RYSKA

ÅRSKURS 8

- det kyrilliska alfabetet (även skrivstil)
- substantiv: genus och pluralformer
- adjektivets böjning
- personliga, possessiva och demonstrativa pronomen
- grundtal 1 – 20
- presens av första konjugationens verb
- frågeord och frågesatser
- ordföljd
- nekande satser i presens

ÅRSKURS 9

- klockslag, veckodagar, månader

- lokativ
- dativ och instrumentalis i någon mån
- vanliga indefinita pronomen
- grundtal 20 – 1000
- ordningstal 1 – 20
- presensböjning av andra konjugationens verb
- preteritum
- futurum

BEDÖMNING

- Den kurs- eller periodvisa bedömningen sker i enlighet med målen och behärskningen av kursens centrala strukturer.
- Slutbedömningen för goda kunskaper på avgångsbetyget baserar sig på den allmänna nivåskalan för språkkunskaper; för tal och skrift nivå A1.2 och för hör- och läsförståelse nivå A1.3.

KRITERIER FÖR VITSORDET 8 VID SLUTBEDÖMNINGEN

Tal (A1.2)

- Kan i någon mån uppge vissa omedelbara behov och fråga och svara i dialoger som handlar om grundläggande personuppgifter. Behöver ofta hjälp av sin samtalspartner.
- Pauser och andra avbrott förekommer i talet.
- Uttalet kan ofta vålla förståelseproblem.
- Har ett mycket begränsat ordförråd, kan situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.
- Alla slags fel förekommer i hög grad, också i mycket enkelt fritt tal.

Skrift (A1.2)

- Kan delge sina omedelbara behov med korta satser.
- Kan skriva ett antal satser och fraser om sig själv och sin närmaste krets (t.ex. svar på frågor eller minneslappar).
- Behärskar vissa grundläggande ord och uttryck och är förmögen att skriva mycket enkla huvudsatser.
- Utantillärda fraser kan vara rätt skrivna men alla slags fel förekommer t.o.m. i synnerligen elementär friskrivning.

Hör (A1.3)

- Förstår enkla yttranden (personliga frågor och alldagliga anvisningar, önskningar och förbud) i rutinmässigt samtal med stöd av sammanhanget.
- Kan följa med enkla samtal som anknyter till konkreta situationer eller den egna erfarenheten.
- Förståelsen förutsätter också då det gäller enkla ärenden talat standardspråk som är långsammare än normalt och riktat till lyssnaren.

Läs (A1.3)

- Kan läsa bekanta och en del obekanta ord.
- Förstår korta meddelanden som handlar om vardag och rutiner eller där det ges enkla instruktioner.
- Kan hitta enskilda behövliga uppgifter i en kort text (postkort, väderrapporter).
- Läser och förstår också ett kort textstycke mycket långsamt.

VALFRIA STUDIER

Den sjunde valfria timmen i åk 8 betecknas som valfria studier. Detta innebär att eleven väljer två olika temaområden / ”kortkurser”. De valfria studierna undervisas i 70-minuterssystemet enligt 1 x 70 minuter, en gång i veckan under en period.

MÅL

Eleven skall

- få möjlighet att bredda och fördjupa kunskaperna och färdigheterna, speciellt inom konst- och färdighetsämnena och olika temaområden
- ges en möjlighet att fördjupa sina intressen och hitta nya intresseområden
- efter genomgångna valfria studier behärska grunderna i det temaområde som behandlats.

CENTRALT INNEHÅLL

Den ena perioden undervisas förslagsvis följande ämnen/teman:

- *Textilslöjd*
- *Teknisk slöjd*
- *Musik*
- *Idrott*
- *Drama & att uppträda*
- *Engelsk konversation*
- *Spanska*

Den andra perioden kan bl.a. följande temaområden undervisas:

- *Textilslöjd*
- *Teknisk slöjd*
- *Musik*
- *Idrott*
- *Larsmo-timme*
- *Engelsk konversation*
- *Italienska*

Temaområdenas inriktning och omfattning fastställs årligen med beaktande av bl.a. tillbudsstående timresurs, behoven i skolsamfundet och aktuella samhällsföreteelser.

BEDÖMNINGSKRITERIER VID SLUTBEDÖMNINGEN

De valfria studierna bedöms verbalt med beteckningen ”Godkänd” eller ”Underkänd”. Observera Utbildningsstyrelsens direktiv gällande slutbedömningen (Läroplansgrunderna s 265): ”Om ett tillvalsämne som bedöms verbalt betraktas som fördjupade studier i ett gemensamt ämne kan prestationen höja vitsordet i det gemensamma ämnet i fråga.”

7.21 ELEVHANDLEDNING

Elevhandledningens uppgift är att stödja elevens tillväxt och utveckling så att eleven främjas i sina studiefärdigheter och i sitt sociala mognande. Med stöd av elevhandledningen gör eleven beslut om studier, utbildning, vardagsliv och levnadsbana. Dessa beslut grundar sig på elevens förmåga och egna intressen. Syftet är främst att förebygga problem i samband med studierna,

öka välbefinnandet i skolan samt förebygga utslagning. Med elevhandledningens hjälp främjas också pedagogisk och etnisk jämställdhet samt jämställdhet mellan könen. Genom samarbete mellan elevhandledarna, lärarna och de studiehandledare som svarar för handledningen på andra stadiet tryggas elevens övergång vid studievägens etappmål. I ämnet elevhandledning ingår elevhandledning i klass, handledning enskilt och i grupp samt prao-verksamhet. Med stöd av elevhandledningen skall elevens självkänsla och ansvarskänsla utvecklas. Dessutom skall förmågan att fatta beslut utgående från egna förutsättningar och intressen tränas.

MÅL

Eleven skall

- lära sig att bli självständig och ansvarskännande samt att utveckla sin självkänedom
- lära sig samarbets- och interaktionsförmåga
- lära sig att utveckla sina inlärningsfärdigheter och känna igen sina inlärningssvårigheter samt att söka hjälp i problemsituationer
- lära sig att känna olika inlärningsstilar
- lära sig att utveckla sina studiefärdigheter och förmågan att bedöma sin egen verksamhet
- få stöd och handledning vid övergången i utbildningens olika etappmål inom den grundläggande utbildningen och i den grundläggande utbildningens slutskede
- lära sig att söka information och skaffa sig färdigheter för att göra planer och val som gäller studierna, framtiden och livet, genom att också utnyttja de möjligheter som informations- och kommunikationstekniken erbjuder
- lära sig att utveckla sin beslutsfattningsförmåga samt att förverkliga och bedöma sina planer för framtiden också i varierande förhållanden
- få stöd och handledning i sin yrkesinriktning, också vid val av läroämne, utbildning eller yrke som går över könsgränserna
- lära sig att inhämta information om samhället, arbetslivet och om företagsamhet samt växa till mångkulturalism och internationalism.

Undervisningen i elevhandledning är indelat i tre nivåer; åk 1-2, åk 3-6 och åk 7-9. I de två första nivåerna är elevhandledning inte ett eget ämne på läsoordningen utan integreras i den övriga ämnesundervisningen enligt behov (se kap 4.3).

ÅRSKURSERNA 1–2

Elevehandledningens syfte i åk 1-2 är att stödja elevens sociala tillväxt och förebygga uppkomsten av inlärningssvårigheter. Genom elevhandledningen främjas utveckling av elevens studie- och inlärningsfärdigheter. Eleven skall lära sig att ta ansvar för sitt skolarbete samt att söka information ur olika slag av källor.

ÅRSKURSERNA 3-6

Eleven skall lära sig att bli självständig och ta ansvar för sitt skolarbete. I åk 3-6 inleds orientering om yrken och arbetsliv. Genom handledning skall eleven vägledas i olika ämnesval. Elev skall med hjälp av handledning utveckla sina färdigheter att hämta information och att använda mångsidiga arbetssätt. Centralt är även att lära sig samarbeta och ta hänsyn till andra människor.

ÅRSKURSERNA 7-9

Elevhandledningen i åk 7-9 skall ordnas så att den erbjuder eleven en helhet, som består av: handledning i klass, handledning i grupp, individuell handledning och praktisk arbetslivsorientering.

Handledning i klass

CENTRALT INNEHÅLL

- Åk 7 Skolans utrymmen, personal och ordningsregler
 Ämnenas betydelse och tillvalsämnen
 Grundläggande datastudier
 Bedömning och självutvärdering samt studieteknik
- Åk 8 Yrken och branscher
 Utbildningssystemet i Finland,
 Närregionens arbetslivsstruktur och kunskap om arbetslivet,
 Arbetarskydd och lagen om unga arbetstagare
 Självkänedom.
- Åk 9 Yrken och branscher
 Utbildningar efter grundskolan
 Inträdeskrav och antagningsförfarande
 Studiefinansiering
 Företagsamhet
 Platsansökan
 Jämlikhet
 Samhället och arbetslivet

Handledning i grupp

Kan ordnas för 3-5 elever åt gången för att hjälpa dem att fatta beslut inför val av olika slag.

Individuell handledning

Individuell handledning ges främst i åk 9 för att underlätta elevens val av studieväg efter grundutbildningen.

Praktisk arbetslivsorientering

I åk 9 ges eleverna möjlighet till två veckors praktik på två olika ställen. Tidpunkten kan variera något beroende på när övriga skolors prao - perioder infaller samt hur perioderna passar in i skolans övriga arbete. I åk 8 ordnas under vårterminens senare del en besöksdag på olika industrier i nejden.

8 ELEVBEDÖMNINGEN

Elevbedömningen indelas i bedömning under studiernas gång och slutbedömning.

8.1 BEDÖMNINGEN UNDER STUDIERNAS GÅNG

Bedömningens uppgift

Bedömningens uppgift under studiernas gång är att handleda och sporra eleven i studierna och att beskriva hur väl eleven har nått de mål som ställts för fostran och lärande. Bedömningens syfte är att hjälpa eleven att bilda sig en realistisk uppfattning om sitt lärande och sin utveckling och på så sätt också stödja personlighetens tillväxt.

Principerna för bedömningen

Bedömningen under studiernas gång skall vara sanningsenlig och grunda sig på mångsidiga prov. Bedömningen skall omfatta elevens lärande och framsteg på lärandets olika delområden. Vid bedömningen skall dess betydelse för lärandeprocessen beaktas. Elevbedömningen utgör en helhet där en kontinuerlig respons från läraren är viktig. Med hjälp av bedömningen leder läraren eleven att bli medveten om sitt tänkande och sitt handlingssätt och får eleven att förstå hur han eller hon lär sig. Elevens framsteg, arbete och uppförande skall bedömas i förhållande till målen i läroplanen och till profilerna för goda kunskaper.

Profilen för goda kunskaper och kriterierna för slutbedömningen definierar nationellt den kunskaps- och färdighetsnivå som utgör grund för bedömningen. Vid sifferbedömning definieras profilen för goda kunskaper till nivån för vitsordet åtta (8). Vid verbal bedömning stöder profilen för goda kunskaper läraren i bedömningen av elevens framsteg och utgör en grund för beskrivningen av hur eleven har nått målen. En profil för goda kunskaper har gjorts upp som avslutning på varje läroämnesavsnitt.

I läroplanen har de allmänna och läroämnesspecifika principerna för bedömningen fastställts. Information om bedömningsgrundernas principer ges till eleven och vårdnadshavaren i förväg och på begäran ges i efterhand en utredning över hur principerna har tillämpats vid bedömningen. Läroämnena, ämnesshelheter och uppförande bedöms verbalt i åk 1-2, och med siffervitsord i åk 3-9. Ett siffervitsord anger kunskapsnivån.

Valfria ämnen bedöms med siffervitsord förutom de valfria studierna i åk 8 som bedöms med godkänd eller underkänd.

Vid verbal bedömning används:

- *berömlig*
- *god*
- *nöjaktig*
- *osäker*
- *underkänd*

Vid sifferbedömning används:

10 UTMÄRKTA

Om eleven når högre än den nivå som så gott som alla kriterier i läroämnet anger och dessutom uppvisar ett äkta intresse för studier på läroämnets område.

9 BERÖMLIGA

Om eleven enligt de flesta kriterierna i ämnet överskrider den fastslagna nivån.

8 GODA

Om eleven uppvisar det kunnande som kriterierna i ämnet anger; en del ouppnådda kriterier kan kompenseras genom överträffad nivå för andra.

7 NÖJAKTIGA

Om eleven uppvisar sådant kunnande som de flesta ämneskriterierna förutsätter.

6 FÖRSVARLIGA

Om eleven uppvisar ett sådant kunnande som en del kriterier förutsätter.

5 HJÄLPLIGA

Om eleven strävar efter att uppnå kriterienivån i ämnet, fastän han/hon bara i någon utsträckning kan uppvisa det kunnande som kriterierna förutsätter.

4 UNDERKÄNDA

Om eleven inte alls uppnått och inte heller strävat till att uppnå kriterienivån i ämnet

Vitsorden 5-10 visar att läroämnet har fullgjorts med godkänt resultat och vitsordet 4 att eleven har underkänts i läroämnet.

Förutom genom läsårsbetygen skall eleven och vårdnadshavaren ges feedback om framstegen i tillräcklig utsträckning och på olika sätt. Information skall ges om elevens framsteg i studierna, om elevens starka sidor och om sådana områden inom lärandet där eleven bör förkovra sig. Respons kan ges i form av mellanbetyg, olika slags meddelanden, genom utvärderingssamtal eller på annat sätt.

Studiegång enligt årskurs

Principerna för studiegång och uppflyttning från en årskurs till en annan har fastställts i 11 § i förordningen om grundläggande utbildning. En elev som med godkänt resultat har fullgjort alla studier i olika läroämnen eller ämneshelheter som fastställts i läroplanen för årskursen flyttas upp till följande årskurs. En elev kan också flyttas upp till följande årskurs trots att han eller hon har underkända prestationer, om man bedömer att eleven kan klara av den följande årskursens studier med godkänt resultat. En elev kan stanna kvar på en årskurs om hans eller hennes prestation har underkänts i ett eller flera ämnen eller ämneshelheter som hör till årskursens lärokurs. Eleven skall beredas möjlighet att visa att han eller hon har nått godkända kunskaper och färdigheter utan att delta i undervisningen.

Under läsåret eller efter läsårets slut, kan ett eller flera provtillfällen anordnas. Om möjligheten att avlägga provet ges efter läsårets slut kan beslutet om kvarstannande i årskursen återtas. I beslutet nämns de delområden inom årskursens lärokurs som eleven skall fullgöra med godkänt resultat vid ett särskilt prov för att en uppflyttning från årskursen skall vara möjlig. Ett särskilt prov kan göras mångsidigt så att eleven har olika möjligheter att visa sina kunskaper och färdigheter. En elev kan också stanna kvar på en årskurs även om han eller hon inte har några underkända prestationer om det anses ändamålsenligt med tanke

på elevens allmänna skolframgång. Vårdnadshavaren skall då beredas möjlighet att bli hörd innan beslutet fattas. Tidigare prestationer upphör att gälla för en elev som stannar kvar på en årskurs.

Studiegång enligt ett eget studieprogram

Ifall det i enlighet med 11 § 3 mom. i förordningen om grundläggande utbildning har bestämts i läroplanen att en elev går vidare i sina studier enligt ett eget studieprogram i stället för enligt en årskursformad lärokurs skall i läroplanen bestämmas vilka kunskaper och färdigheter som förutsätts för att de olika studiehelheterna skall kunna inledas. Enligt förordningen om grundläggande utbildning flyttas en elev som studerar enligt ett eget studieprogram upp till följande årskurs efter det att läsårets skolarbete är avslutat. En elev kan stanna kvar i årskursen endast på grund av allmän svag skolframgång. Eleven räknas som elev i nionde årskursen tills han eller hon har fullgjort alla lärokursen i den grundläggande utbildningen och fått avgångsbetyg eller läropliktsåldern nåtts och eleven avgått från skolan.

Läroämnena som bedöms

Alla läroämnena i den grundläggande utbildningen, med undantag av ämnesgruppen miljö- och naturkunskap, bedöms separat. I årskurserna 1-4 bedöms miljö- och naturkunskap som en helhet. I årskurserna 5-6 bedöms biologi och geografi som en helhet liksom också fysik och kemi. I årskurserna 7-9 bedöms biologi, geografi, fysik, kemi och hälsokunskap separat.

Bedömningen av arbetet

Bedömningen av arbetet utgör en del av bedömningen av elevens förmåga att lära sig. Den skall bygga på de mål som uppställts för arbetet i olika läroämnena. Bedömningen av arbetet gäller elevens förmåga att planera, reglera, genomföra och bedöma sitt arbete. Vid bedömningen beaktas också hur ansvarsfullt eleven arbetar och hur han eller hon fungerar i samarbete med andra. Bedömningen av arbetet ingår i bedömningen av läroämnet. Arbetet kan också bedömas separat.

Bedömningen av uppförandet

Bedömningen av uppförandet fokuserar elevens sätt att ta hänsyn till andra människor och till omgivningen och hur eleven följer regler. Uppförandet skall bedömas av alla lärare som undervisar eleven. Då målen för uppförandet slås fast skall de mål som skolan ställt upp för fostran beaktas.

Målen för vitsordet 8 i uppförande är:

- *elevens följer med i undervisningen*
- *elevens tar ansvar för sina arbetsuppgifter*
- *elevens tar ansvar för egna och skolans tillhörigheter*
- *elevens visar hänsyn mot kamrater och personal*
- *elevens visar hänsyn genom sitt språkbruk*
- *elevens följer skolans ordningsregler*

Eleven självvärdering

En av den grundläggande utbildningens uppgifter är att utveckla elevens förutsättningar för självvärdering. Syftet med utvecklandet av självvärderingsförmågan är att ge stöd för ökad självkänedom och utveckling av studieförmågan. Målet är att elevens självkänsla och positiva bild av sig själv som elev och känslan av delaktighet förstärks. I och med att förmågan till självvärdering utvecklas lär sig eleven att bli medveten om sina framsteg och

om de mål som ställts upp för lärandet och att själv ställa upp mål för sina studier och styra sin inlärningsprocess. För att förmågan till självvärdering skall utvecklas bör eleven bli medveten om sin inlärningsprocess och att bedöma sina inlärnings- och arbetsfärdigheter. Detta förutsätter att eleven får regelbunden respons på sitt arbete. Eleven skall ledas och uppmuntras till att bedöma sina kunskaper och sitt lärande på ett mångsidigt sätt.

Bedömningen av elever som är i behov av särskilt stöd

Vid bedömningen av en elev som inte tagits in eller förts över till specialundervisning skall lindriga inlärningssvårigheter beaktas. Vid bedömningen bör användas sådana metoder genom vilka eleven på bästa möjliga sätt kan påvisa sina kunskaper. Grunderna för bedömningen av en elev som tagits in eller förts över till specialundervisning fastställs i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas (IP) som görs upp för eleven.

Om det i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas har bestämts att eleven skall genomgå den grundläggande utbildningen enligt den allmänna läroplanen skall elevens prestationer bedömas i relation till målen för den allmänna lärokursen och till profilerna för goda kunskaper.

Om det i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas har bestämts att eleven i ett eller flera läroämnen studerar enligt en individuell lärokurs, bedöms elevens prestationer enligt de mål som fastställts för honom eller henne i den individuella planen. I sådana fall bedöms elevens kunskaper inte enligt de profiler för goda kunskaper som fastställts i grunderna för läroplanen.

I läroämnen som studeras enligt en individuell lärokurs kan verbal bedömning användas i alla årskurser.

Bedömningen av en elev som omfattas av förlängd läroplikt grundar sig på den allmänna läroplanen för den grundläggande utbildningen eller på individuella lärokurser, enligt vad som bestämts i den individuella planen som gjorts upp för eleven.

Bedömningen av en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområden skall utgå från elevens personliga mål enligt den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas. Bedömningen av eleven skall riktas på framstegen enligt verksamhetsområden. Verksamhetsområden som skall bedömas är elevens motorik, språk och kommunikation, sociala färdigheter, dagliga rutiner och kognitiva färdigheter. Bedömningen skall grunda sig på elevens tillväxt- och lärandeprocess samt på processens utgångspunkter och mål. Vid bedömningen av lärandet skall hinder förorsakade av elevens handikapp eller sjukdom beaktas.

Bedömningen av elever med invandrarbakgrund

Vid bedömningen av olika läroämnen för elever med invandrarbakgrund skall elevens bakgrund och den kunskap i svenska eller finska som så småningom utvecklas beaktas. I bedömningen av eleven skall mångsidiga, flexibla bedömningsmetoder som anpassats till elevens situation användas så att han eller hon kan visa sina kunskaper utan att avseende fästs vid eventuella brister i kunskaperna i svenska eller finska. Bedömningen av en elev med invandrarbakgrund kan vara verbal under hela den grundläggande utbildningen med undantag av slutbedömningen.

8.2 SLUTBEDÖMNINGEN

Bedömningens uppgift

Syftet med slutbedömningen är att fastställa hur väl eleven har nått målen i de olika läroämnena i den grundläggande utbildningens lärokurs då studierna avslutas.

Principerna för bedömningen

Slutbedömningen skall vara nationellt jämförbar och behandla eleverna på lika villkor. Slutvitsordet i varje gemensamt läroämne skall grunda sig på elevens kunskaper i slutskedet av den grundläggande utbildningen i årskurserna 8–9. För slutbedömningen har utarbetats kriterier för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för alla gemensamma läroämnena. Elevens kunskaper bedöms utgående från kriterierna för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen, på basis av allt han eller hon på olika sätt visar.

Om studierna i ett gemensamt ämne avslutas före den grundläggande utbildningens slutskede bedöms elevens kunskaper enligt de kriterier som fastställts för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen för läroämnet i fråga.

I kriterierna för slutbedömningen definieras nivån för de kunskaper och färdigheter som förutsätts för vitsordet åtta (8). Kriterierna för slutbedömningen har gjorts upp så att eleven får vitsordet åtta (8) om han eller hon i medeltal uppvisar de kunskaper som kriterierna i ämnet anger. En del ouppnådda kriterier kan kompenseras genom överträffad nivå för andra. Eleven har hjälpligt (5) uppnått de kunskaper och färdigheter som krävs i den grundläggande utbildningen om han eller hon åtminstone i någon mån kan uppvisa de kunskaper som kriterierna förutsätter. I slutbedömningen ingår en bedömning av arbetet i vitsordet för läroämnet.

Om det i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas har bestämts att eleven i ett eller flera läroämnena studerar enligt en individuell lärokurs, bedöms elevens prestationer enligt de personliga mål som fastställts för honom eller henne i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas. I sådana fall bedöms elevens kunskaper inte enligt de kriterier för goda kunskaper som fastställts i grunderna för läroplanen.

Slutbedömningen av en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområde skall utgå från elevens personliga mål enligt den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas.

Läroämnena som bedöms

Gemensamma läroämnena som vid slutet av den grundläggande utbildningen bedöms med siffror är modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, det första främmande språket, matematik, fysik, kemi, biologi, geografi, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, musik, bildkonst, slöjd, gymnastik och huslig ekonomi. I läroämnet modersmål och litteratur bedöms lärokurserna i punkt 7.2, av vilka eleven studerar en eller två. Om eleven har bytt ut lärokursen modersmål och litteratur, det andra inhemska språket eller främmande språk bedöms vid slutbedömningen den lärokurs som han eller hon senast studerat. Förfaringssättet är detsamma om eleven har bytt från ett livsåskådningsämne till ett annat. De valfria ämnena som utgör en enhetlig lärokurs som omfattar minst två årsveckotimmar bedöms med siffror. Valfria ämnena vars lärokurs understiger två årsveckotimmar och helheter som består av sådana lärokurser bedöms verbalt. Om ett

tillvalsämne som bedömts verbalt betraktas som fördjupade studier i ett gemensamt ämne kan prestationen höja vitsordet i det gemensamma ämnet i fråga.

8.3 BETYG

Elevens betyg är offentliga handlingar. Om betyget innehåller uppgifter som hänför sig till den verbala bedömningen av elevens personliga egenskaper skall dessa behandlas konfidentiellt och kan endast överlåtas till eleven och hans eller hennes vårdnadshavare.

Betyg som används inom den grundläggande utbildningen

Inom den grundläggande utbildningen används följande betyg:

1. Läsårsbetyg
2. Mellanbetyg
3. Skiljebetyg
4. Avgångsbetyg

Ett läsårsbetyg skall ges eleven i slutet av läsåret. Under läsårets gång ges dessutom mellanbetyg. Det betyg som ges vid en periods slut (åk 7-9) fungerar som mellanbetyg. Skiljebetyg ges till en elev som byter skola, som avgår från den grundläggande utbildningen eller som inte under sin läropliktstid har fullgjort läroplikten.

Skiljebetyget skall åtföljas av en bilaga med uppgifter om den timfördelning som iakttagits i skolan och en utredning över eventuella profileringar i undervisningen. På skiljebetyget skall inte antecknas något omdöme om elevens uppförande.

Om eleven flyttar till en annan skola som upprätthålls av samma utbildningsanordnare behöver inget separat skiljebetyg ges.

Om en elev får undervisning i sin egen religion antecknas bedömningen i betyget om undervisningen i fråga har meddelats av anordnaren av den grundläggande utbildningen. Vitsord som eventuellt erhållits från undervisning som meddelats av något religiöst samfund antecknas inte i betyget.

Om minst hälften av undervisningen har getts på något annat språk än skolans undervisningsspråk, skall på betyget nämnas vilket språk som använts i undervisningen och vilka läroämnen som undervisats på detta språk.

Om det i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas har bestämts att eleven skall studera enligt individuella lärokurser förses siffervitsordet och den verbala bedömningen med en asterisk (*). I punkten tilläggsuppgifter på betyget görs en notering om att eleven har studerat de läroämnen som är försedda med asterisk (*) enligt en individuell lärokurs som preciserats i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas.

AVGÅNGSBETYG FRÅN DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Avgångsbetyg ges, då den grundläggande utbildningen avslutas, till en elev vars prestationer i alla ämnen som bedöms med siffervitsord är minst hjälpliga.

På avgångsbetyget antecknas samma uppgifter som på de betyg som används under den grundläggande utbildningen med följande undantag: På avgångsbetyget antecknas elevens fullständiga namn och personbeteckning, rektorns underskrift, bedömning med ord (hjälpigt - utmärkt) och med siffror (5-10) i de gemensamma läroämnena och i de tillvalsämnena som skall bedömas med siffror.

För läroämnena som omfattar flera lärokurser (modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk, religion) antecknas den lärokurs som avlagts. För färdighets- och konstämnen antecknas på betyget omfattningen i årsveckotimmar av de läroämnena som eleven studerat. För färdighets- och konstämnenas del antecknas omfattningen från och med femte årskursen. På avgångsbetyget antecknas att elevhandledning och praktisk arbetslivsorientering har ingått i elevens studieprogram. Bedömning av elevens arbete och uppförande antecknas inte på avgångsbetyget.

Alla sådana valfria ämnen som hänför sig till ett gemensamt läroämne antecknas på avgångsbetyget direkt under läroämnet i fråga. För valfria ämnen som skall sifferbedömas antecknas namn, årsveckotimmar och vitsord. För ett valfritt ämne som skall bedömas verbalt antecknas "valfria studier" i punkten för det valfria ämnets namn, därefter det sammanlagda antalet årsveckotimmar för alla de ämnen som skall bedömas verbalt och som hänför sig till det gemensamma läroämnet i fråga och anteckningen "godkänd".

Främmande språk som studeras som valfria ämnen och övriga valfria ämnen antecknas under rubriken "övriga valfria ämnen" om de inte hänför sig till något gemensamt ämne. Läroämnet namn, årsveckotimmar och eventuell lärokurs uppges och en bedömning antingen med siffror eller med anteckningen "godkänd".

Om eleven byter ut ett valfritt ämne mot ett annat antecknas på avgångsbetyget namnet på båda de valfria ämnena och antalet genomgångna årsveckotimmar. Det valfria ämne som är ofullbordat bedöms med anteckningen "deltagit". Det nya valfria ämnet bedöms antingen med siffervitsord eller med anteckningen "godkänd", beroende på antalet årsveckotimmar.

Om elevens vårdnadshavare anhåller skriftligt om att siffervitsord i språk som studeras som valfritt språk inte skall antecknas på avgångsbetyget, utelämnas vitsordet och på betyget antecknas "godkänd". Det andra inhemska språket undervisas dock som ett gemensamt läroämne och det bedöms med siffror.

Till avgångsbetyget kan höra bilagor, till exempel en bedömning av elevens uppförande och arbete och en verbal bedömning av valfria ämnen som har omfattat mindre än två årsveckotimmar. Elevens identifikationsuppgifter bör framgå av varje bilaga. Avgångsbetygets bilagor skall inte omnämnas på avgångsbetyget.

Om en elev får undervisning i sin egen religion antecknas bedömningen i avgångsbetyget om undervisningen i fråga har meddelats av anordnaren av den grundläggande utbildningen. Vitsord som eventuellt erhållits från undervisning som meddelats av något religiöst samfund antecknas inte i avgångsbetyget.

På avgångsbetyget görs en anteckning om vilket språk som har använts i undervisningen i ett läroämne om sammanlagt minst hälften av lektionerna i något läroämne i den grundläggande utbildningens slutskede har hållits på något annat språk än på skolans undervisningsspråk.

Om eleven studerar enligt individuella lärokursen kan också slutbedömningen vara verbal. Dessa läroämnen kan också bedömas med siffror på avgångsbetyget. Såväl siffervitsordet som den verbala bedömningen förses då med en asterisk (*). I punkten tilläggsuppgifter på betyget görs en anteckning om att eleven har studerat de läroämnen som är försedda med asterisk (*) enligt en individuell lärokurs som preciserats i den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas.

Slutbedömningen av en elev vars undervisning har ordnats enligt verksamhetsområden är verbal.

En elev i nionde årskursen skall vid behov tilldelas ett mellanbetyg för ansökan till fortsatta studier. På betyget antecknas en bedömning av elevens kunskaper på samma grunder som på avgångsbetyget.

Övriga betyg

Övriga betyg som används i den grundläggande utbildningen är:

1. Betyg över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen
2. Betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen
3. Betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen

Om en elev genom en särskild examen har fullgjort lärokursen i något läroämne inom den grundläggande utbildningen ges ett betyg över fullgjord ämneslärokurs i den grundläggande utbildningen. Av betyget skall framgå vilket läroämne som fullgjorts och vilken lärokurs. Prestationerna i flera läroämnen kan antecknas på samma betyg.

Om en elev har fullgjort en del av en lärokurs i den grundläggande utbildningen, såsom lärokursen i en årskurs, ges ett betyg över delvis fullgjord lärokurs i den grundläggande utbildningen.

Om hela den grundläggande utbildningen har fullgjorts genom särskilda examina ges ett betyg över fullgjord lärokurs i alla ämnen i den grundläggande utbildningen.

På betygen antecknas samma allmänna uppgifter som på avgångsbetyget. För avlagda läroämnen antecknas läroämnets namn, eventuell lärokurs och vitsordet. Omfattningen av de gemensamma läroämnena i årsveckotimmar antecknas inte. Den läropliktiga skall med godkänt vitsord fullgöra alla gemensamma läroämnen för att få ett betyg över fullgjord lärokurs i alla läroämnen i den grundläggande utbildningen.